

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA KMETIJSTVO IN OKOLJE

PROGRAM RAZVOJA PODEŽELJA

Poročilo o strateškem
spremljanju Nacionalnega
strateškega načrta razvoja
podeželja 2007 – 2013

EK RP

Evropski kmetijski sklad za razvoj podeželja: Evropa investira v podeželje

Poročilo o strateškem spremljanju Nacionalnega strateškega načrta razvoja podeželja 2007–2013

Obdobje izvajanja 1. 1. 2007 – 31. 12. 2013

Sklad: Evropski kmetijski sklad za razvoj podeželja

Programsko obdobje 2007–2013

september 2014

Kazalo vsebine:

Uvod	1
1 Stanje kmetijstva	2
2 Finančni napredek pri izvajanju NSN 2007–2013	3
2.1 Črpanje glede na vsa razpoložljiva sredstva PRP 2007–2013 (EKSRP in RS)	6
2.2 Črpanje iz EKSRP glede na razpoložljiva sredstva sklada in primerjava z ostalimi članicami EU	6
2.3 Pregled napredka pri črpanju po oseh in ukrepih PRP 2007–2013	6
3 Pregled izvajanja NSN 2007–2013 glede na kazalnike	18
3.1 Konkurenčnost agroživilstva in gozdarstva	18
3.2 Ohranjanje kulturne krajine in varovanje okolja	20
3.3 Izboljšanje kakovosti življenja v podeželskih območjih in spodbujanje gospodarske diverzifikacije	23
3.4 LEADER – krepitev lokalnih razvojnih pobud	26
4 Napredek pri izvajanju NSN 2007–2013	29
4.1 Napredek pri izvajanju glede na cilje povečanja konkurenčnosti agroživilstva in gozdarstva (nacionalna prednostna naloga 1. osi)	29
4.1.1 Ukrepi za dvig usposobljenosti in krepitev človeškega potenciala v kmetijstvu in gozdarstvu	29
4.1.2 Ukrepi za prestrukturiranje fizičnega kapitala v kmetijstvu ter spodbujanje inovativnosti	31
4.1.3 Ukrepi za izboljšanje kakovosti kmetijske proizvodnje in proizvodov	35
4.2 Napredek pri izvajanju glede na cilje ohranjanje kulturne krajine in varovanje okolja (nacionalna prednostna naloga 2. osi)	36
4.2.1 Ohranjanje kmetijstva v območjih z neugodnimi naravnimi danostmi za kmetovanje	36
4.2.2 Izvajanje okolju prijaznih kmetijskih praks	37
4.3 Napredek pri izvajanju glede na cilje kakovosti življenja in spodbujanja gospodarske diverzifikacije (nacionalna prednostna naloga 3. osi)	38
4.3.1 Izboljšanje zaposlitvenih možnosti na podeželju	38
4.3.2 Izboljšanje kakovosti življenja na podeželju	40
4.4 Napredek pri izvajanju glede na cilje LEADER – krepitev lokalnih razvojnih pobud (nacionalna prednostna naloga 4. osi)	42
4.4.1 Vodenje lokalnih akcijskih skupin, pridobitev strokovnih znanj in animacija območja	42
4.4.2 Spodbujanje medregijskega in čezmejnega sodelovanja	42
4.4.3 Izvajanje lokalnih razvojnih strategij	43
5 Analiza uspešnosti in učinkovitosti	45
6 Rezultati sprotnega vrednotenja	70
6.1 Sprotno vrednotenje 2012	70
6.1.1 Geografski vidiki dosedanjega izvajanja PRP 2007–2013	70
6.1.2 Primerjava ukrepov PRP 2007–2013 in strukturne politike	71
6.1.3 Metodologija in izračun kazalnikov vpliva	77
6.1.4 Metodologija in izračun kazalnika vpliva Kakovost življenja	78
6.1.5 Inovativnost ukrepov PRP 2007–2013	82
6.2 Sprotno vrednotenje 2013	84
6.2.1 Izvajanje PRP 2007–2013 v odvisnosti od kakovosti storitev javne službe kmetijskega svetovanja	84
6.2.2 Analiza FADN standardnih rezultatov prejemnikov sredstev PRP 2007–2013	86
6.2.3 Metodologija samovrednotenja Lokalnih akcijskih skupin o izvajanju Lokalnih razvojnih strategij	90
7 Skladnost z drugimi EU politikami in delovanje nacionalne Mreže za podeželje	92
7.1 Skladnost in koordinacija z drugimi EU politikami, prioritetami in finančnimi instrumenti	92
7.2 Uporaba tehnične pomoči	92
7.3 Delovanje Nacionalne mreže za podeželje	94

Preglednice:

Preglednica 1: Finančni načrt PRP 2007–2013 po oseh in dodatna sredstva iz naslova Evropskega načrta za oživitev gospodarstva.....	3
Preglednica 2: Spremembe v višini razpoložljivih sredstev po relevantnih ukrepih v okviru šeste spremembe v primerjavi s peto spremembo PRP 2007–2013.....	5
Preglednica 3: Finančni napredek pri izvajanju ukrepov NSN 2007–2013 (izplačila).....	8
Preglednica 4: Finančni napredek pri izvajanju ukrepov NSN 2007–2013 (poraba, odobrena sredstva).....	10
Preglednica 5: Pregled kazalnikov osi 1	18
Preglednica 6: Pregled kazalnikov osi 2	20
Preglednica 7: Pregled kazalnikov osi 3	23
Preglednica 8: Pregled kazalnikov osi 4	26
Preglednica 9: Ocena uspešnosti ukrepov 1. osi glede na približevanje ciljnim vrednostim kazalnikom učinka in finančnega vložka	46
Preglednica 10: Ocena uspešnosti ukrepov 2. osi glede na približevanje ciljnim vrednostim kazalnikom učinka in finančnega vložka	57
Preglednica 11: Ocena uspešnosti ukrepov 3. osi glede na približevanje ciljnim vrednostim kazalnikom učinka in finančnega vložka	61
Preglednica 12: Ocena uspešnosti ukrepov 4. osi glede na približevanje ciljnim vrednostim kazalnikom učinka in finančnega vložka	67

Kratice:

ARSKTRP	– Agencija RS za kmetijske trge in razvoj podeželja
BDV	– Bruto dodana vrednost
GVŽ	– Glava velike živine
EK	– Evropska komisija
EKSRP	– Evropski kmetijski sklad za razvoj podeželja
EU	– Evropska unija
EUROSTAT	– Statistični urad Evropske unije
HNV	– Visoka naravna vrednost
JSKS	– Javna služba kmetijskega svetovanja
KGZS	– Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije
KOP	– Kmetijsko okoljski podukrepi iz Programa razvoja podeželja Republike Slovenije za obdobje 2007–2013
KZU	– Kmetijska zemljišča v uporabi
LAS	– Lokalna akcijska skupina
LEADER	– Liaison Entre Actions de Développement de l'Économie Rurale (Povezava med ukrepi za razvoj podeželskih ekonomij)
LRS	– Lokalna razvojna strategija
MKGP	– Ministrstvo RS za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano (veljavno poimenovanje do februarja 2012)
MKO	– Ministrstvo RS za kmetijstvo in okolje (veljavno poimenovanje od februarja 2012)
NSN 2007–2013	– Nacionalni strateški načrt razvoja podeželja 2007–2013
OECD	– Organizacija za gospodarsko sodelovanje in razvoj
OMD	– Območja z omejenimi možnostmi za kmetijsko dejavnost
OP RR	– Operativni program krepitve regionalnih razvojnih potencialov za obdobje 2007–2013
OP RČV	– Operativni program razvoja človeških virov za obdobje 2007–2013
OP ROPI	– Operativni program razvoja okoljske in prometne infrastrukture za obdobje 2007–2013
OU	– Organ upravljanja
PDM	– Polnovredna delovna moč (1 PDM predstavlja 1.800 ur)
PKP	– Primerljive kmetijske površine
PRP 2004–2006	– Program razvoja podeželja za Republiko Slovenijo 2004–2006
PRP 2007–2013	– Program razvoja podeželja Republike Slovenije za obdobje 2007–2013
PRP 2014–2020	– Program razvoja podeželja Republike Slovenije 2014–2020
RS	– Republika Slovenija
SKOP	– Kmetijsko okoljski ukrepi iz Programa razvoja podeželja za RS 2004–2006
SKP	– Skupna kmetijska politika
SURS	– Statistični urad Republike Slovenije
Toe	– Tona ekvivalentne nafte

UVOD

Poročilo o strateškem spremljanju Nacionalnega strateškega načrta razvoja podeželja 2007–2013 (v nadaljnjem besedilu: NSN 2007–2013) temelji na 13. členu Uredbe 1698/2005/ES, ki določa, da prvič leta 2010 in najkasneje do 1. oktobra vsako drugo leto vsaka država članica predloži Evropski komisiji (v nadaljnjem besedilu: EK) zbirno poročilo, ki prikazuje napredek pri izvajanju njenega nacionalnega strateškega načrta in doseganju ciljev ter njen prispevek k izpolnjevanju strateških smernic Skupnosti. Zadnje zbirno poročilo se predloži najkasneje do 1. oktobra 2014. Ta člen tudi določa, da poročilo povzema prejšnja letna poročila o napredku, podaja pa zlasti:

- a) dosežke in rezultate programov razvoja podeželja glede na kazalnike, ki so bili določeni v nacionalnem strateškem načrtu;
- b) rezultate sprotnega vrednotenja vsakega programa.

Poročilo o strateškem spremljanju NSN 2007–2013 v letu 2014 povzema letna poročila o napredku Programa razvoja podeželja Republike Slovenije v obdobju 2007–2013 (v nadaljnjem besedilu: PRP 2007–2013) iz prejšnjih let in sicer iz let 2007¹, 2008², 2009³, 2010⁴, 2011⁵, še zlasti pa 2012⁶ in 2013⁷ ter se nanaša na 6. spremembo PRP 2007–2013 (potrjena junija 2013 s strani EK)⁸. Poročilo se osredotoča na prikaz napredka od poročila oddanega v letu 2012 do izvajanja programa do konca leta 2013. Poročilo natančneje predstavlja dosežke in rezultate PRP 2007–2013 na osnovi kazalnikov, ki so bili opredeljeni v NSN 2007–2013.

¹ MKGP, 2008: Poročilo o napredku za leto 2007. Ljubljana, Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano.

² MKGP, 2009: Poročilo o napredku v okviru Programa razvoja podeželja 2007–2013 za leto 2008. Ljubljana, Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano.

³ MKGP, 2010: Poročilo o napredku v okviru Programa razvoja podeželja 2007–2013 za leto 2009. Ljubljana, Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano.

⁴ MKGP, 2011: Poročilo o napredku v okviru Programa razvoja podeželja 2007–2013 za leto 2010. Ljubljana, Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano.

⁵ MKO, 2012: Poročilo o napredku v okviru Programa razvoja podeželja 2007–2013 za leto 2011. Ljubljana, Ministrstvo za kmetijstvo in okolje.

⁶ MKO, 2013a: Poročilo o napredku v okviru Programa razvoja podeželja 2007–2013 za leto 2012. Ljubljana, Ministrstvo za kmetijstvo in okolje.

⁷ MKO, 2014a: Poročilo o napredku v okviru Programa razvoja podeželja 2007–2013 za leto 2013. Ljubljana, Ministrstvo za kmetijstvo in okolje.

⁸ MKO, 2013b: Program razvoja podeželja 2007–2013, 6. sprememba. Ljubljana, Ministrstvo za kmetijstvo in okolje.

1 STANJE KMETIJSTVA⁹

Po podatkih iz statističnega raziskovanja strukture kmetijskih gospodarstev je bilo 1. junija 2013 v Sloveniji 72.377 kmetijskih gospodarstev; vsa skupaj so gospodarila s 477.023 hektarji kmetijskih zemljišč v uporabi (v nadaljnjem besedilu: KZU) in redila 399.349 glav velike živine (v nadaljnjem besedilu: GVŽ). Od leta 2010 se je število kmetijskih gospodarstev zmanjšalo za približno 3 %.

Skupni vložek dela v kmetijstvu v Sloveniji v letu 2013, izražen v polnovrednih delovnih močeh (v nadaljnjem besedilu: PDM), je znašal 82.746 PDM ali 7 % več kot v letu 2010.

Vsako kmetijsko gospodarstvo je obdelovalo povprečno 6,6 hektarja kmetijskih zemljišč in redilo 5,5 GVŽ ter za to porabilo povprečno 0,17 PDM na hektar kmetijskih zemljišč v uporabi (0,21 PDM na glavo velike živine).

Kmetijska gospodarstva so gospodarila tudi s povprečno 5,2 hektarja gozda, 0,31 hektarja kmetijskih zemljišč, ki so bila neobdelana ali v zaraščanju, in s povprečno 0,26 hektarja nerodovitnih zemljišč (med ta spadajo tudi pozidana zemljišča in dvorišča kmetijskih gospodarstev).

V Sloveniji so se z rejo živine ukvarjali na 57.749 kmetijskih gospodarstvih (80 % vseh kmetijskih gospodarstev). Povprečna velikost kmetijskih gospodarstev, ki redijo živino, se je od leta 2010 zmanjšala za 0,27 GVŽ (s 7,2 na 6,9 GVŽ). Najpogostejša vrsta rejnih živali je bila perutnina, saj so jo redili na več kot polovici (51 %) vseh kmetijskih gospodarstev. Druga najpogostejša vrsta rejnih živali je bilo govedo; redili so ga na skoraj polovici kmetijskih gospodarstev (47 %). Prašiče so redili na 33 %, kunce na 11 %, ovce na 9 %, konje na 8 %, koze na 6 % kmetijskih gospodarstev. Na 3 % kmetijskih gospodarstev od vseh so redili tudi čebelje družine.

Izrazito je upadlo število prašičev, in sicer od leta 2010 kar za 94.533 (to je okoli 25 % prašičev manj kot v letu 2010). Zmanjšalo se je tudi število kmetijskih gospodarstev, ki redijo prašiče, in to za 10 %.

Na kmetijskih gospodarstvih so v letu 2013 imeli v lasti in uporabljali 106.696 dvoosnih traktorjev, kar je 4.940 traktorjev več kot v letu 2010 in znaša 1,5 traktorja na kmetijo.

Povprečna starost gospodarjev (upraviteljev) družinskih kmetij je bila 56 let, kar je za eno leto manj kot v letu 2010. Žensk, gospodaric, med gospodarji družinskih kmetij je bilo 23 %, kar je za 4 odstotne točke manj kot v letu 2010.

Več kot 64.500 kmetijskih gospodarstev je v letu 2013 imelo tudi gozd. Od teh je sekalo les več kot 38.500 ali 60 % družinskih kmetij. Skupni posek na družinskih kmetijah je v letu 2013 znašal nekaj več kot 1,36 milijona kubičnih metrov lesa ali povprečno 19 m³ lesa na družinsko kmetijo v Sloveniji in se glede na leto 2010 ni bistveno spremenil.

⁹ SURS, 2014a: Struktura kmetijskih gospodarstev, podrobni podatki, Slovenija in statistične regije, 2013 - končni podatki. Ljubljana, Statistični urad RS. URL: http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=6352 (10. 7. 2014)

2 FINANČNI NAPREDEK PRI IZVAJANJU NSN 2007–2013

Uresničevanju prednostnih nalog NSN 2007–2013 preko ukrepov PRP 2007–2013 je v sedemletnem obdobju 2007–2013 namenjenih nekaj manj kot 1,18 milijarde € nepovratnih javnih sredstev, ki jih prispevata Evropski kmetijski sklad za razvoj podeželja (v nadaljnjem besedilu: EKSRP) in Republika Slovenija (v nadaljnjem besedilu: RS). Vrednost programa se je v letu 2009 s prvotnih 1,16 milijarde € povečala zaradi dodelitve dodatnih pravic porabe PRP 2007–2013 iz naslova Evropskega načrta za oživitev gospodarstva. RS je iz tega naslova upravičena do dodatnih 11,5 milijona € iz EKSRP. Skupaj z 10-odstotnim nacionalnim sofinanciranjem se je obseg sredstev programa povečal za dodatnih 12,8 milijona € na sedanjih 1,18 milijarde €. Prispevek EKSRP k navedenemu znesku znaša 916 milijonov €.

Preglednica 1: Finančni načrt PRP 2007–2013 po oseh in dodatna sredstva iz naslova Evropskega načrta za oživitev gospodarstva

	Finančni načrt po oseh 2007–2013			Dodatna sredstva – Evropski načrt za oživitev gospodarstva			Skupaj program 2007–2013	
	(1)			(2)			(1+2)	
Osi	Skupaj javna sredstva (€)	Stopnja sofinanciranja EKSRP (%)	Prispevek EKSRP (€)	Skupaj javna sredstva (€)	Stopnja sofinanciranja EKSRP (%)	Prispevek EKSRP (€)	Skupaj javna sredstva (€)	Prispevek EKSRP (€)
Os 1	407.938.600	75	305.953.950	8.537.778	90	7.684.000	416.476.378	313.637.950
Os 2	574.440.943	80	459.552.754	0	0	0	574.440.943	459.552.754
Os 3	132.039.136	75	99.029.352	4.268.889	90	3.842.000	136.308.025	102.871.352
Os 4	33.760.006	80	27.008.005	0	0	0	33.760.006	27.008.005
TP¹⁰	17.230.224	75	12.922.668	0	0	0	17.230.224	12.922.668
Skupaj	1.165.408.909	77,61	904.466.729	12.806.667	90	11.526.000	1.178.215.576	915.992.729

Vir: 6. sprememba PRP 2007–2013

7. junija 2012 je bila s strani Evropske komisije potrjena peta sprememba PRP 2007–2013, ki vključuje tudi spremembe razpoložljivih sredstev po posameznih ukrepih 1., 2. in 3. osi. Razlogi za spremembo izhajajo iz spremenjenih potreb po sredstvih ter projekcijah porabe sredstev na posameznih ukrepih ob upoštevanju zastavljenih ciljev. Pri prerazporeditvah pa je šlo za prerazporeditev sredstev med ukrepi znotraj relevantne osi. V primeru 2. osi so se zmanjšana sredstva prenesla na 1. os. Tako je bilo za 1. os potrjeno zmanjšanje sredstev na ukrepih 111, 112, 113, 125, 132 in 142 ter povečanje razpoložljivih sredstev na ukrepih 121, 123 in 133.

Na področju 2. osi so se zmanjšala razpoložljiva sredstva na vseh ukrepih: 211, 212 in 214. Na ukrepih 211 in 212 se je znesek izplačil od leta 2007 do 2009 zmanjšal za 5 %. Ob prehodu na novo točkovanje kmetijskih gospodarstev v območjih z omejenimi možnostmi za kmetijsko dejavnost (v nadaljnjem besedilu: OMD) v letu 2010 se porast izplačanih sredstev ni zgodil v pričakovanem obsegu. Ker se do konca programskega obdobja ne načrtuje sprememb pri izvajanju tega ukrepa, je bilo ugotovljeno, da bo na ukrepu drugače ostal znesek neporabljenih sredstev. Z letom 2010 se je zaključilo izvajanje kmetijsko okoljskih ukrepov iz Programa razvoja podeželja za RS 2004–2006 (v nadaljnjem besedilu: SKOP) in s tem izplačevanje pet letnih obveznosti, sprejetih še v programskem obdobju 2004–2006. Manj kmetijskih gospodarstev od pričakovanega se je odločilo za nadaljevanje izvajanja kmetijsko okoljskih podukrepov (v nadaljnjem besedilu: KOP) v programskem obdobju 2007–2013. Kljub uvedbi enega novega podukrepa in dodatne vsebine pri podukrepu ekološko kmetovanje, je bil na tem ukrepu ugotovljen presežek sredstev, ki je bil prerazporejen na ukrepe 1. osi.

¹⁰ TP = tehnična pomoč

Na področju 3. osi je prišlo do povečanja sredstev na ukrepu 322 na račun zmanjšanja sredstev na ukrepu 323, ker je Organ upravljanja (v nadaljnjem besedilu: OU) ugotovil, da bi večje učinke na izboljšanje kakovosti življenja na podeželju dosegli z izvedbo projektov na tem ukrepu.

14. junija 2013 je bila s strani Evropske komisije potrjena šesta sprememba PRP 2007–2013, ki vključuje tudi spremembe razpoložljivih sredstev po posameznih ukrepih 1. in 2. osi in na Tehnični pomoči. Višina razpoložljivih sredstev na celotni 3. osi je ostala nespremenjena, medtem ko se je spremenila višina teh sredstev na posameznem ukrepu znotraj te osi. Razlogi za spremembo so izhajali na osnovi analiz dosedanjega izvajanja programa in z namenom uspešnega in učinkovitega zaključevanja programa. Pri prerazporeditvah je šlo za prerazporeditev sredstev med ukrepi znotraj relevantne osi.

Tako je bilo za 1. os potrjeno zmanjšanje sredstev na ukrepih 111, 113, 122, 132, 133 in 142 ter povečanje razpoložljivih sredstev na ukrepih 112 in 123. Na ukrepu 111 so se sredstva zmanjšala v višini ostanka ne odobrenih sredstev ukrepa. Na ukrepu 112 so bila z javnim razpisom konec leta 2012 sredstva skoraj v celoti porabljena, zato so bila potrebna dodatna sredstva za izvedbo javnega razpisa v letu 2013. Na ukrepu 113 so se sredstva zmanjšala, saj bi sredstva za morebiten javni razpis, objavljen v letu 2013, v celoti morali izplačati iz programskega obdobja 2014–2020. Na ukrepu 122 so se sredstva prenesla na ukrep 123 za namen prve stopnje predelave lesa za izvajanje Akcijskega načrta za povečanje konkurenčnosti gozdno-lesne verige v Sloveniji do leta 2020. Na ukrepih 132, 133 in 142 pa so se sredstva zmanjšala v višini ostankov sredstev ukrepov.

Na področju 2. osi so se zmanjšala razpoložljiva sredstva na ukrepih 211 in 214, medtem ko so se povečala razpoložljiva sredstva na ukrepu 212. Zmanjšana sredstva na ukrepu 211 so se prenesla na ukrep 212, saj ob načrtovanju OMD še niso bili znani podatki o točnem obsegu upravičenih površin in številu upravičencev na posameznem ukrepu, kar je vodilo do odstopanj med načrtovanimi sredstvi in dejansko porabo. Sredstva na ukrepu 214 so se zmanjšala, saj ni prišlo do prehoda med ukrepi SKOP in podukrepi KOP v pričakovanem obsegu.

Na področju 3. osi je prišlo do povečanja sredstev na ukrepu 322 zaradi velikega povpraševanja občin za te investicije na račun zmanjšanja sredstev na ukrepih 311, 312 in 323.

Na ukrepu Tehnična pomoč so se dodatna sredstva namenila za izvedbo aktivnosti, povezanih s pripravo novega programa razvoja podeželja in za zagotovitev ustreznih kadrovskih zmogljivosti do 31. 12. 2015.

Spremembe v višini razpoložljivih sredstev v okviru šeste spremembe v primerjavi s peto spremembo PRP 2007–2013 so podane v preglednici 2.

Preglednica 2: Spremembe v višini razpoložljivih sredstev po relevantnih ukrepih v okviru šeste spremembe v primerjavi s peto spremembo PRP 2007–2013

Ukrep/os	Javni izdatki (€)		RAZLIKA (€)	INDEKS SPREMEMBE
	peta sprememba PRP 2007–2013	šesta sprememba PRP 2007–2013		
111	3.000.000	2.542.672	-457.328	84,76
112	45.921.330	49.113.200	3.191.870	106,95
113	24.000.000	20.478.369	-3.521.631	85,33
121	133.406.275	133.406.275	0	100,00
122	25.939.252	22.513.773	-3.425.479	86,79
123	95.785.193	103.762.001	7.976.808	108,33
125	29.000.000	29.000.000	0	100,00
131	41.824.520	41.824.520	0	100,00
132	1.369.003	869.003	-500.000	63,48
133	12.819.268	12.096.209	-723.059	94,36
142	1.171.537	870.356	-301.181	74,29
Skupaj os 1	414.236.378	416.476.378	2.240.000	100,54
211	253.644.167	236.644.167	-17.000.000	93,30
212	48.683.803	65.683.803	17.000.000	134,92
214	279.112.973	272.112.973	-7.000.000	97,49
Skupaj os 2	581.440.943	574.440.943	-7.000.000	98,80
311	31.551.000	30.707.886	-843.114	97,33
312	55.520.136	53.469.855	-2.050.281	96,31
321	4.268.889	4.268.889	0	100,00
322	33.259.000	38.677.634	5.418.634	116,29
323	11.709.000	9.183.761	-2.525.239	78,43
Skupaj os 3	136.308.025	136.308.025	0	100,00
41	26.164.005	26.164.005	0	100,00
411	7.089.601	7.089.601	0	100,00
412	2.363.200	2.363.200	0	100,00
413	16.711.204	16.711.204	0	100,00
421	844.000	844.000	0	100,00
431	6.752.001	6.752.001	0	100,00
Skupaj os 4	33.760.006	33.760.006	0	100,00
Skupaj osi 1, 2, 3 in 4	1.165.745.352	1.160.985.352	-4.760.000	99,59
Tehnična pomoč	10.803.201	16.311.825	5.508.624	150,99
Nacionalna mreža za podeželje	1.200.356	918.399	-281.957	76,51
<i>Tekoči stroški</i>	240.071	132.243	-107.828	55,08
<i>Akcijski načrt</i>	960.285	786.156	-174.129	81,87
511 Tehnična pomoč	12.003.557	17.230.224	5.226.667	143,54
Skupaj	1.177.748.909	1.178.215.576	466.667	100,04

Vir: MKO in ARSKTRP

2.1 Črpanje glede na vsa razpoložljiva sredstva PRP 2007–2013 (EKSRP in RS)

V obdobju od 1. 1. 2007 do 31. 12. 2013 je bilo iz naslova ukrepov PRP 2007–2013 izplačanih 952.987.827,45 € javnih sredstev, od tega iz EKSRP 743.832.753,37 €. Delež vseh izplačil (EKSRP in RS) glede na vsa razpoložljiva javna sredstva programa (1,18 milijarde €) je v tem obdobju tako znašal 80,88 %. V letu 2012 je bilo izplačanih 176.592.306,89 €, v letu 2013 pa 164.207.521,46 €.

Na dinamiko črpanja sredstev iz PRP 2007–2013 vpliva način izvedbe posameznega ukrepa. Ukrepi 1., 3. in 4. osi PRP 2007–2013 se izvajajo na osnovi javnih razpisov, do črpanje sredstev pride šele po zaključku investicij oz. po zaključku vmesnih faz. Izjema sta ukrep 112, kjer je vloga že tudi zahtevka za izplačilo sredstev, in ukrep 113, za katerega je značilno večletno izvajanje izplačil. Plačila za ukrepe 2. osi PRP 2007–2013 pa se vršijo na osnovi veljavne uredbe za izvajanje ukrepov 2. osi PRP 2007–2013 in zahtevkov, ki se vsako leto vlagajo skupaj z vlogo za neposredna plačila I. stebra.

2.2 Črpanje iz EKSRP glede na razpoložljiva sredstva sklada in primerjava z ostalimi članicami EU

Glede na podatke Evropske komisije¹¹ o uspešnosti črpanja sredstev, namenjenih za izvajanje Programov razvoja podeželja 2007–2013 iz EKSRP, je RS do 31. 12. 2012 počrpala 68,30 %, do 31. 12. 2013 pa 82,11 % razpoložljivih evropskih sredstev (upoštevana so vmesna izplačila iz EKSRP in prejeti avans). Glede na te podatke se RS po uspešnosti črpanja uvršča na 11. mesto med vsemi državami članicami Evropske unije (v nadaljnjem besedilu: EU) in na peto mesto med novimi državami članicami.

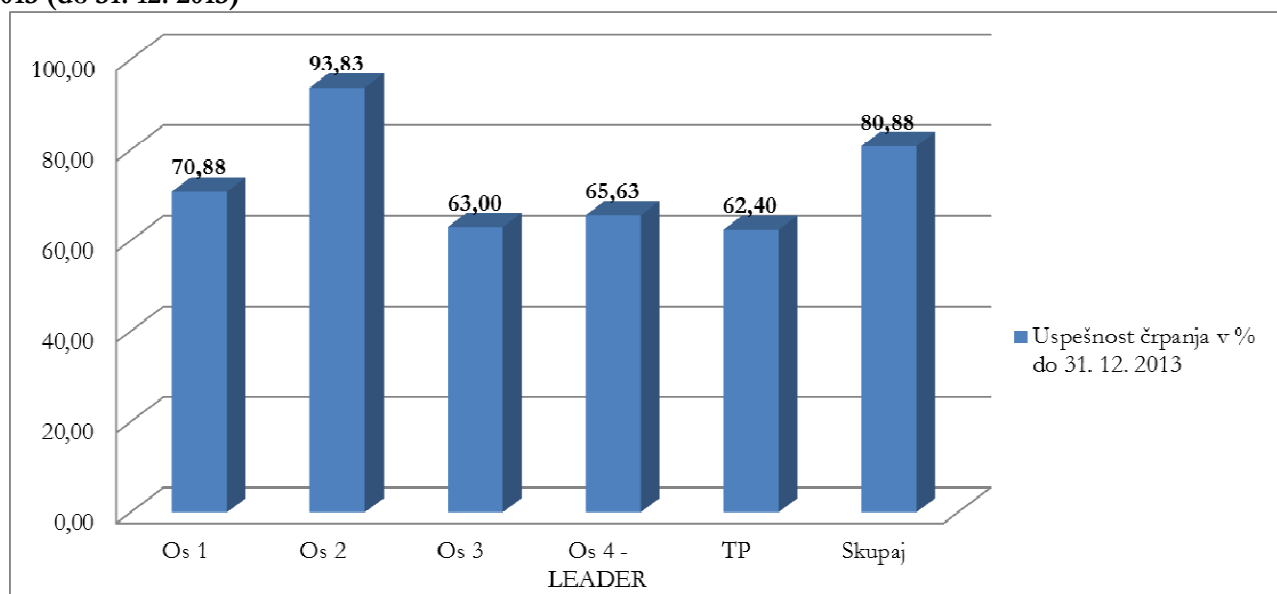
2.3 Pregled napredka pri črpanju po oseh in ukrepih PRP 2007–2013

Po podatkih z dne 31. 12. 2012 je bilo največ javnih sredstev izplačanih v okviru ukrepov 2. osi PRP 2007–2013, namenjenih izboljšanju okolja in ohranjanju kmetijske dejavnosti, in sicer 78,95 % vseh razpoložljivih sredstev za to os oziroma 57,50 % vseh do sedaj izvedenih izplačil (EKSRP in RS) iz PRP 2007–2013. Drugi osi sledijo 1. os s 57,90 %, 3. os s 52,00 % in 4. os s 43,79 % izplačanih razpoložljivih sredstev za posamezno os.

Po podatkih z dne 31. 12. 2013 je bilo največ javnih sredstev izplačanih v okviru ukrepov 2. osi PRP 2007–2013, in sicer 93,83 % vseh razpoložljivih sredstev za to os oziroma 45,75 % vseh do sedaj izvedenih izplačil (EKSRP in RS) iz PRP 2007–2013. Drugi osi sledijo 1. os s 70,88 %, 4. os s 65,63 % in 3. os s 63,00 % izplačanih razpoložljivih sredstev za posamezno os (grafikon 1).

¹¹ EK, 2014a: RDIS Annual Financial Implementation. Bruselj, Evropska komisija

Grafikon 1: Stopnja črpanja po posameznih oseh PRP 2007–2013 glede na vsa razpoložljiva sredstva 2007–2013 (do 31. 12. 2013)

Vir: ARSKTRP

Finančni napredek pri izvajanju ukrepov NSN 2007–2013 je prikazan v preglednicah 3 in 4.

Preglednica 3: Finančni napredek pri izvajanju ukrepov NSN 2007–2013 (izplačila)

Ukrep/os	Razpoložljiva sredstva (€) ¹²	Izplačila (€)						
		do 31. 12. 2007	do 31. 12. 2008	do 31. 12. 2009	do 31. 12. 2010	do 31. 12. 2011	do 31. 12. 2012	do 31. 12. 2013
111 Usposabljanje za delo v kmetijskem, gozdarskem in živilskem sektorju	2.542.672	0,00	0,00	13.927,89	15.039,98	15.039,98	15.039,98	841.788,42
112 Pomoč mladim prevzemnikom kmetij	49.113.200	0,00	6.768.800,00	17.828.600,00	25.669.699,27	26.694.428,26	34.074.175,25	47.135.932,80
113 Zgodnje upokojevanje kmetov	20.478.369	0,00	1.107.579,77	3.748.787,02	6.542.525,05	9.111.718,35	11.715.842,51	14.093.136,75
121 Posodabljanje kmetijskih gospodarstev	133.406.275	0,00	11.891.512,28	25.674.874,04	38.840.649,07	51.259.352,72	72.269.411,00	86.958.604,99
122 Povečanje gospodarske vrednosti gozdov	22.513.773	0,00	4.494.776,51	9.886.078,88	15.055.294,05	16.495.437,39	18.200.098,06	21.676.356,45
123 Dodajanje vred. kmet. in gozd. proizvodom	103.762.001	0,00	3.500.339,11	8.298.039,30	24.429.998,85	36.579.741,70	52.537.159,71	66.646.253,30
125 Izboljšanje in razvoj infrastrukture, povezane z razvojem in prilagoditvijo kmetijstva - Aktivnost komasacije	15.700,00	0,00	14.950,00	1.600.719,43	3.058.057,46	4.004.211,79	4.885.928,07	6.891.854,10
- Aktivnost namakanje	13.300,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	438.573,37	2.629.545,18
131 Podpora izvajanju EU standardov na kmetijskih gospodarstvih	41.824.520	40.409.442,83	41.824.497,68	41.812.899,74	41.814.413,28	41.814.413,28	41.814.413,28	41.814.413,28
132 Sodelovanje kmetijskih proizvajalcev v shemah kakovosti hrane	869.003	0,00	0,00	26.151,03	63.261,69	113.409,55	199.135,55	303.475,00
133 Podpora skupinam proizvajalcev pri dejavnostih informiranja in pospeševanja prodaje za proizvode, ki so vključeni v sheme kak. hrane	12.096.209	0,00	34.738,61	848.458,81	1.907.996,11	3.091.511,34	4.548.411,59	5.624.216,77
142 Podpore za ustanavljanje in delovanje skupin proizvajalcev	870.356	0,00	13.775,66	86.101,33	176.747,51	348.454,02	451.870,20	595.931,74
Os 1	416.476.378	40.409.442,83	69.650.969,62	109.824.637,47	157.573.682,32	189.527.718,38	241.150.058,57	295.211.508,78
211 OMD - gorska območja	236.644.167	0,00	57.006.054,97	100.388.048,08	127.898.766,49	159.387.316,68	201.518.180,15	236.060.212,58
212 OMD - druga območja	65.683.803	0,00	12.983.327,30	22.938.440,03	31.330.147,97	41.353.763,53	54.973.102,49	67.425.695,21
214 Kmetijsko okoljska plačila	272.112.973	0,00	40.775.297,73	81.993.351,53	120.034.911,87	158.373.018,48	197.048.286,45	235.509.347,60
Os 2	574.440.943	0,00	110.764.680,00	205.319.839,64	279.263.826,33	359.114.098,69	453.539.569,09	538.995.255,39
311 Diverzifikacija v nekmetijske dejavnosti	30.707.886	0,00	940.876,43	5.353.151,01	8.688.354,48	11.451.006,88	16.115.191,16	18.190.833

¹²MKO, 2013c: Program razvoja podeželja Republike Slovenije za obdobje 2007–2013, 6. sprememba. Ljubljana, Ministrstvo za kmetijstvo in okolje.

Ukrep/os	Razpoložljiva sredstva (€) ¹²	Izplačila (€)						
		do 31. 12. 2007	do 31. 12. 2008	do 31. 12. 2009	do 31. 12. 2010	do 31. 12. 2011	do 31. 12. 2012	do 31. 12. 2013
312 Podpore ustanavljanju in razvoju mikro podjetij	53.469.855	0,00	947.716,88	6.669.858,00	14.990.514,20	25.727.825,00	33.478.017,66	37.270.445,58
321 Osnovne storitve za gospodarstvo in podeželsko prebivalstvo	4.268.889	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	2.096.284,64
322 Obnova in razvoj vasi	38.677.634	0,00	0,00	708.376,67	3.078.301,81	7.875.450,51	17.069.359,47	21.840.256,51
323 Ohranjanje in izboljšanje dediščine podeželja	9.183.761	0,00	0,00	254.243,42	818.278,83	2.027.131,15	4.223.210,32	6.480.750,34
Os 3	136.308.025	0,00	1.888.593,31	12.985.629,10	27.575.449,32	47.081.413,54	70.885.778,61	85.878.570,53
Os 4 - LEADER	33.760.006	0,00	0,00	963.165,60	5.449.396,71	10.052.866,52	14.783.556,67	22.156.735,41
Tehnična pomoč	17.230.224	0,00	1.251.137,76	3.002.542,92	4.648.587,87	6.411.901,97	8.421.343,05	10.745.757,34
Skupaj	1.178.215.576	40.409.442,83	183.555.380,69	332.095.814,73	474.510.942,55	612.187.999,10	788.780.305,99	952.987.827,45

Vir: MKO in ARSKTRP

Preglednica 4: Finančni napredek pri izvajanju ukrepov NSN 2007–2013 (poraba, odobrena sredstva)

Ukrep/os	Razpoložljiva sredstva (€)	Do 31. 12. 2012			Do 31. 12. 2013		
		Poraba (%)	Odobrena sredstva (€)	Delež odobrenih sredstev glede na razpoložljiva sredstva ukrepa (%)	Poraba (%)	Odobrena sredstva (€)	Delež odobrenih sredstev glede na razpoložljiva sredstva ukrepa (%)
111 Usposabljanje za delo v kmetijskem, gozdarskem in živilskem sektorju	2.542.672	0,59	2.542.672,00	100,00	33,11	2.492.205,09	98,02
112 Pomoč mladim prevzemnikom kmetij	49.113.200	69,38	34.091.400,00	69,41	95,97	46.985.400,00	95,67
113 Zgodnje upokojevanje kmetov	20.478.369	57,21	24.805.682,00	121,13	68,82	24.805.682,00 ¹³	121,13
121 Posodabljanje kmetijskih gospodarstev	133.406.275	54,17	113.558.070,00	85,12	65,18	133.460.789,78 ¹⁴	100,04
122 Povečanje gospodarske vrednosti gozdov	22.513.773	80,84	24.977.144,00	110,94	96,28	24.626.307,76	109,38
123 Dodajanje vred. kmet. in gozd. proizvodom	103.762.001	50,63	99.547.020,00	95,94	64,23	111.362.575,27 ¹⁵	107,33
125 Izboljšanje in razvoj infrastrukture, povezane z razvojem in prilagoditvijo kmetijstva - Aktivnost komasacije	15.700,00	31,12	6.123.000,00	39,00	43,90	14.147.988,58	85,99
- Aktivnost namakanje	13.300,00	3,30	3.516.870,00	26,44	19,77	11.542.268,58	92,00
131 Podpora izvajanju EU standardov na kmetijskih gospodarstvih	41.824.520	99,98	41.814.413,28	99,98	99,98	41.814.413,28	99,98
132 Sodelovanje kmetijskih proizvajalcev v shemah kakovosti hrane	869.003	22,92	203.361,00	23,40	34,92	307.285,39	35,36
133 Podpora skupinam proizvajalcev pri dejavnostih informiranja in pospeševanja prodaje za proizvode, ki so vključeni v sheme kak. hrane	12.096.209	37,60	8.295.081,00	68,58	46,50	12.103.260,00	100,06
142 Podpore za ustanavljanje in delovanje skupin proizvajalcev	870.356	51,92	716.763,00	82,35	68,47	762.129,92	87,57
Os 1	416.476.378	57,90	360.191.476,28	86,49	70,88	424.410.305,65	101,91
211 OMD - gorska območja	236.644.167	85,16	201.518.180,15	85,16	99,75	236.060.212,58	99,75
212 OMD - druga območja	65.683.803	83,69	54.973.102,49	83,69	102,65	67.425.695,21	102,65

¹³Vsota odobrenih letnih rent, kot je določena v odločbi

¹⁴Upoštevana tudi izplačila za EPD ukrep 3.2.

¹⁵Upoštevana tudi izplačila za EPD ukrep 3.1.

Ukrep/os	Razpoložljiva sredstva (€)	Do 31. 12. 2012			Do 31. 12. 2013		
		Poraba (%)	Odobrena sredstva (€)	Delež odobrenih sredstev glede na razpoložljiva sredstva ukrepa (%)	Poraba (%)	Odobrena sredstva (€)	Delež odobrenih sredstev glede na razpoložljiva sredstva ukrepa (%)
214 Kmetijsko okoljska plačila	272.112.973	72,41	197.048.286,45	72,41	86,55	235.509.347,60	86,55
Os 2	574.440.943	78,95	453.539.569,09	78,95	93,83	538.995.255,39¹⁶	93,83
311 Diverzifikacija v nekmetske dejavnosti	30.707.886	52,48	25.267.862,00	82,28	59,24	31.287.173,86	101,89
312 Podpore ustanavljanju in razvoju mikro podjetij	53.469.855	62,61	47.195.823,00	88,27	69,70	53.617.319,38	100,28
321 Osnovne storitve za gospodarstvo in podeželsko prebivalstvo	4.268.889	0,00	4.268.889,00	100,00	49,11	3.775.373,31	88,44
322 Obnova in razvoj vasi	38.677.634	44,13	34.526.100,00	89,27	56,47	47.992.505,40	124,08
323 Ohranjanje in izboljšanje dediščine podeželja	9.183.761	45,99	10.400.831,00	113,25	70,57	10.454.836,56	113,84
Os 3	136.308.025	52,00	121.659.505,00	89,25	63,00	147.127.208,51	107,94
Os 4 - LEADER	33.760.006	43,79	27.917.457,00	82,69	65,63	34.614.492,00	102,53
Tehnična pomoč	17.230.224	48,88	8.421.343,05	48,88	62,37	10.745.757,34¹⁷	62,36
Skupaj	1.178.215.576	66,95	971.729.350,42	82,47	80,88	1.155.893.018,89	98,11

Vir: MKO in ARSKTRP

¹⁶Upoštevano izplačilo.

¹⁷Upoštevano izplačilo.

V zadnjih dveh letih je bilo objavljenih 24 javnih razpisov. V letu 2013 je bilo na kumulativni ravni izplačanih manj sredstev (7 %) v primerjavi s predhodnim letom. Izplačila so se zmanjšala na 2. in 3. osi, največja rast izplačil v letu 2013 v primerjavi s predhodnim letom je bila na 4. osi (povečanje za 55,9 %), saj so se zaključili večletni projekti, kar je posledično privedlo do intenzivnejšega vlaganja zahtevkov za izplačilo.

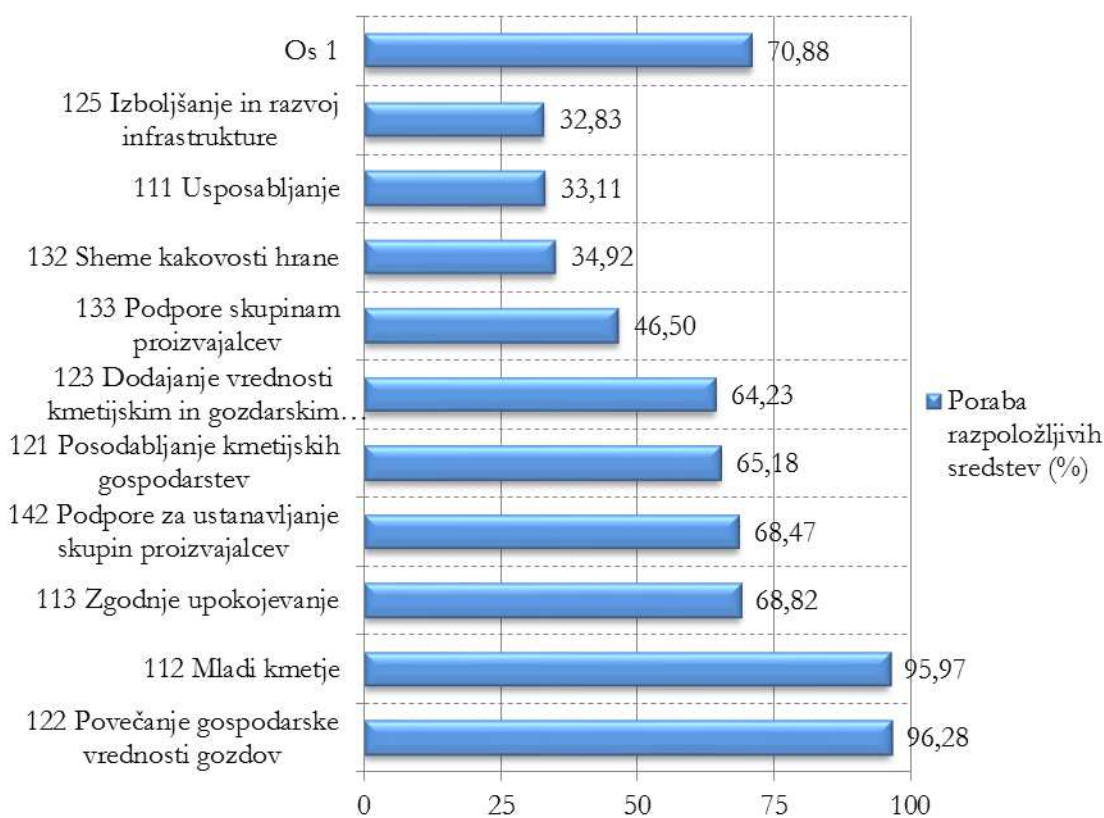
1. os PRP 2007–2013

Za 1. os, katere cilj je dvig konkurenčnosti kmetijstva, gozdarstva in živilstva, je namenjenih 35,35 % celotnih sredstev PRP 2007–2013. Razpoložljiva sredstva 1. osi v PRP 2007–2013 znašajo 416.476.378,00 €. Razmerje med sredstvi EKS RP in RS je 75:25, razen pri dodatnih finančnih sredstvih na podlagi Evropskega načrta za ožvitev gospodarstva, prednostne naloge iz prvega odstavka 16a. člena Uredbe 1698/2005/ES. Namenjena so ukrepu 121 za spodbujanje uvajanja novih proizvodov, tehnologij ali proizvodnih izboljšav na kmetijskih gospodarstvih ter stabilizacijo dohodkov na kmetijskih gospodarstvih. Pri teh aktivnostih je razmerje med sredstvi EKS RP in RS 90:10.

V okviru 1. osi se izvaja enajst ukrepov. To so ukrepi 111, 112, 113, 121, 122, 123, 125, 131, 132, 133, 142. Ukrepi z največ načrtovanimi sredstvi v PRP 2007–2013 so: 121, 123, 112, 131 in 125. Ukrepi z najmanj načrtovanimi sredstvi v PRP 2007–2013 so: 142, 132 in 111. Pri ocenjevanju uspešnosti črpanja po posameznih ukrepih 1. osi PRP 2007–2013 ne upoštevamo tranzicijskih izplačil za obveznosti, ki so bile prevzete v predhodnem programskem obdobju 2004–2006 iz naslova ukrepa 131 - Podpora izvajanju EU standardov in so se iz PRP 2007–2013 izplačevale skladno z Uredbo 1320/2006/ES.

Podrobnejši pregled izvajanja 1. osi pokaže, da je bilo do 31. 12. 2012 izplačanih 57,90 %, do 31. 12. 2013 pa 70,88 % razpoložljivih sredstev (grafikon 2). Glede na delež izplačanih sredstev znotraj te osi je bilo največ izplačil iz naslova ukrepa 121 - Posodabljanje kmetijskih gospodarstev (30 %).

Grafikon 2: Stopnja črpanja v % po posameznih ukrepih 1. osi PRP 2007–2013 na dan 31. 12. 2013

Vir: MKO in ARSKTRP

Primerjava izvajanja 1. osi s celotnim PRP 2007–2013 pokaže, da je bilo izvajanje v povprečju v primerjavi s celotnim programom uspešno, vendar je treba poudariti, da so med posameznimi ukrepi zelo velike razlike. Najboljše črpanje razpoložljivih sredstev je pri ukrepih 122 - Povečanje gospodarske vrednosti gozdov (do 31. 12. 2012 izplačanih 80,84 %, do 31. 12. 2013 pa 96,28 %) in 112 - Pomoč mladim prevzemnikom kmetij (do 31. 12. 2012 izplačanih 69,38 %, do 31. 12. 2013 pa 95,97 %), najslabše pa pri ukrepih 125 - Izboljšanje in razvoj infrastrukture (do 31. 12. 2012 izplačanih 18,39 %, do 31. 12. 2013 pa 32,83 %) in 111 - Usposabljanje za delo v kmetijstvu in gozdarstvu (do 31. 12. 2012 izplačanih 0,59 %, do 31. 12. 2013 pa 33,11 %).

Najslabše črpanje sredstev je bilo v okviru ukrepa 125 - Izboljšanje in razvoj infrastrukture, povezane z razvojem in prilagoditvijo kmetijstva, predvsem pri aktivnosti »Izgradnja velikih namakalnih sistemov in tehnološke posodobitve namakalnih sistemov«. Razlogi za to so predvsem v zahtevnosti priprave projektov, postopke pa podaljšuje tudi pridobivanje obveznih vodnih dovoljenj in soglasij s področja okolja in varstva narave v skladu z veljavno nacionalno zakonodajo. Črpanje je slabše tudi pri aktivnosti »Infrastruktura, komasacije in agromelioracije«, kjer so tudi tu postopki za pridobitev soglasij in dovoljenj dolgotrajni.

Pri izvajanju ukrepa 111 - Usposabljanje za delo v kmetijstvu, gozdarstvu in živilstvu se je v začetku programskega obdobja kot problematična izkazala opredelitev vsebine in načina izvajanja ukrepa. Pri tem so bili vlagatelji udeleženci usposabljanj (in ne izvajalci usposabljanj), zaradi česar je na prvi javni razpis, ki je bil objavljen 15. 5. 2009, prispelo veliko število vlog z zelo majhnim zahtevanim zneskom zaprosenih sredstev (povprečna vrednost zaprosenih sredstev na vlogo je znašala 177 €). V letu 2011 so bile aktivnosti na ukrepu usmerjene v pripravo javnega razpisa, ki je bil objavljen tik pred koncem leta. Ta temelji na novem konceptu, po katerem so udeleženci usposabljanj še vedno posamezniki, ki se ukvarjajo s kmetijsko, gozdarsko ali živilsko-predelovalno dejavnostjo, vlagatelji pa so izobraževalne oziroma za izobraževanje usposobljene ustanove, ki jim v skladu z objavljenim javnim razpisom Agencije RS za kmetijske trge in razvoj podeželja (v nadaljnjem besedilu: ARSKTRP) potrdi primerne izobraževalne programe. Spremenjen koncept ukrepa je bistveno pripomogel k uspešnejšemu izvajanju ukrepa in s tem tudi črpanju razpoložljivih sredstev.

Vsi ukrepi, namenjeni izboljšanju kakovosti kmetijske proizvodnje in proizvodov (132, 133 in 142), so novi (to pomeni, da se s tem programskim obdobjem v Sloveniji prvič izvajajo) in zajemajo manjši segment proizvajalcev, ki so vključeni v sheme kakovosti. Sheme kakovosti se v slovenskem prostoru uveljavljajo šele zadnjih letih, kar je kratka doba za vzpostavitev močnih verig, povezav in spremembo razmišljanja proizvajalcev. Sheme kakovosti nesporno pridobivajo na pomenu v slovenskem prostoru, vendar se to še ne kaže v izrazitem zanimanju potencialnih vlagateljev za prijavo na tovrstne javne razpise.

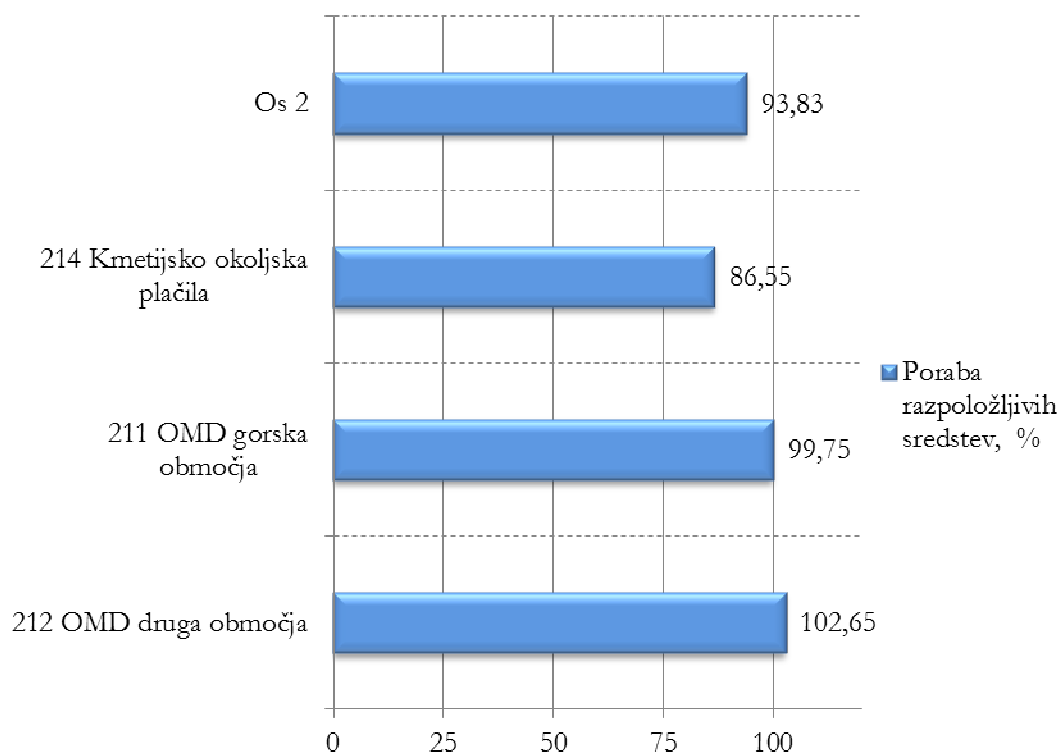
2. os PRP 2007–2013

Razpoložljiva sredstva 2. osi v PRP 2007–2013 znašajo 574.440.943,00 €. Razmerje med sredstvi EKSRP in RS je 80:20. V okviru 2. osi se izvajajo trije ukrepi, 211 - OMD gorska območja, 212 - OMD druga območja in 214 - Kmetijsko okoljska plačila.

Podrobnejši pregled izvajanja 2. osi pokaže, da je bilo do 31. 12. 2012 izplačanih 78,95 %, do 31. 12. 2013 pa 93,83 % razpoložljivih sredstev. Največ je bilo izplačil za ukrep 212 (102,65 %), kjer so bila razpoložljiva sredstva že presežena, sledita ukrepa 211 (99,75 %) in 214 (86,55 %) (grafikon 3).

Primerjava izvajanja 2. osi s celotnim PRP 2007–2013 pokaže, da je bilo izvajanje v povprečju v primerjavi s celotnim programom uspešno. 2. os je glede na ostale osi PRP 2007–2013 najbolj uspešna z vidika črpanja sredstev, saj je bilo upravičencem izplačanih največ sredstev iz PRP 2007–2013 (do 31. 12. 2012 57,50 %, do 31. 12. 2013 pa 56,56 % vseh izplačil), kar je moč pripisati dejstvu, da tu ne gre za investicijske projekte, pri katerih pride do črpanja sredstev šele po njihovem zaključku, ampak za redna letna izplačila na podlagi t.i. vlaganja zbirnih vlog.

Grafikon 3: Stopnja črpanja v % po posameznih ukrepih 2. osi PRP 2007–2013 na dan 31. 12. 2013

Vir: MKO in ARSKTRP

3. os PRP 2007–2013

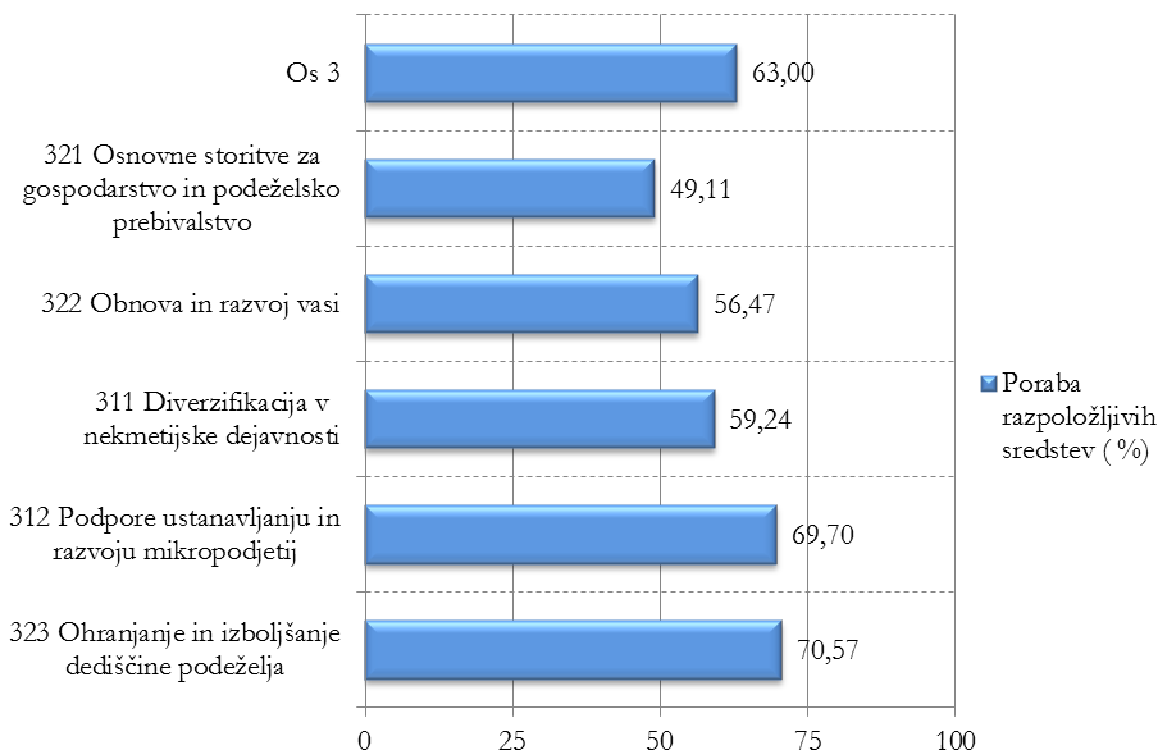
Razpoložljiva sredstva 3. osi v PRP 2007–2013 znašajo 136.308.025,00 €. Razmerje med sredstvi iz EKSRP in RS je 75:25, razen pri dodatnih finančnih sredstvih na podlagi Evropskega načrta za oživitev gospodarstva, prednostne naloge iz prvega odstavka 16a člena Uredbe 1698/2005/ES. Namenjena so ukrepu 321 - Osnovne storitve za gospodarsko in podeželsko prebivalstvo za namen razvijanja širokopasovnega interneta na podeželskih območjih. Tu je razmerje med sredstvi EKSRP in RS 90:10.

V okviru 3. osi se izvaja pet ukrepov. To so ukrepi 311, 312, 321, 322 in 323. Ukrep z največ načrtovanimi sredstvi iz 3. osi v PRP 2007–2013 je ukrep 312 - Podpora ustanavljanju in razvoju mikropodjetij, ukrep z najmanj načrtovanimi sredstvi iz osi 3 v PRP 2007–2013 pa je 321 - Osnovne storitve za gospodarstvo in podeželsko prebivalstvo.

Podrobnejši pregled izvajanja 3. osi pokaže, da je bilo do 31. 12. 2012 izplačanih 52,00 %, do 31. 12. 2013 pa 63,00 % razpoložljivih sredstev. V letu 2013 so bili vloženi in izplačani prvi zahtevki na ukrepu 321. V primerjavi s predhodnim letom je na ukrepu 323 potekalo intenzivno vlaganje zahtevkov za izplačilo sredstev za zaključene investicije in posledično izplačevanje sredstev (s predhodnim letom se je obseg izplačil povečal za 53 % (indeks 2013/2012: 153).

Največji delež izplačil glede na razpoložljiva sredstva je zabeležen pri ukrepu 323 - Ohranjanje in izboljšanje dediščine podeželja (do 31. 12. 2012 izplačanih 45,99 %, do 31. 12. 2013 pa 70,57 %) in ukrepu 312 - Podpore ustanavljanju in razvoju mikropodjetij (do 31. 12. 2012 izplačanih 62,61 %, do 31. 12. 2013 pa 69,70 %) (grafikon 4).

Grafikon 4: Stopnja črpanja v % po posameznih ukrepih 3. osi PRP 2007–2013 na dan 31. 12. 2013

Vir: MKO in ARSKTRP

4. os - LEADER¹⁸ PRP 2007–2013

Razpoložljiva sredstva 4. osi - LEADER v PRP 2007–2013 znašajo 33.760.006,00 €, razmerje med sredstvi EKSRP in RS je opredeljeno na 80:20.

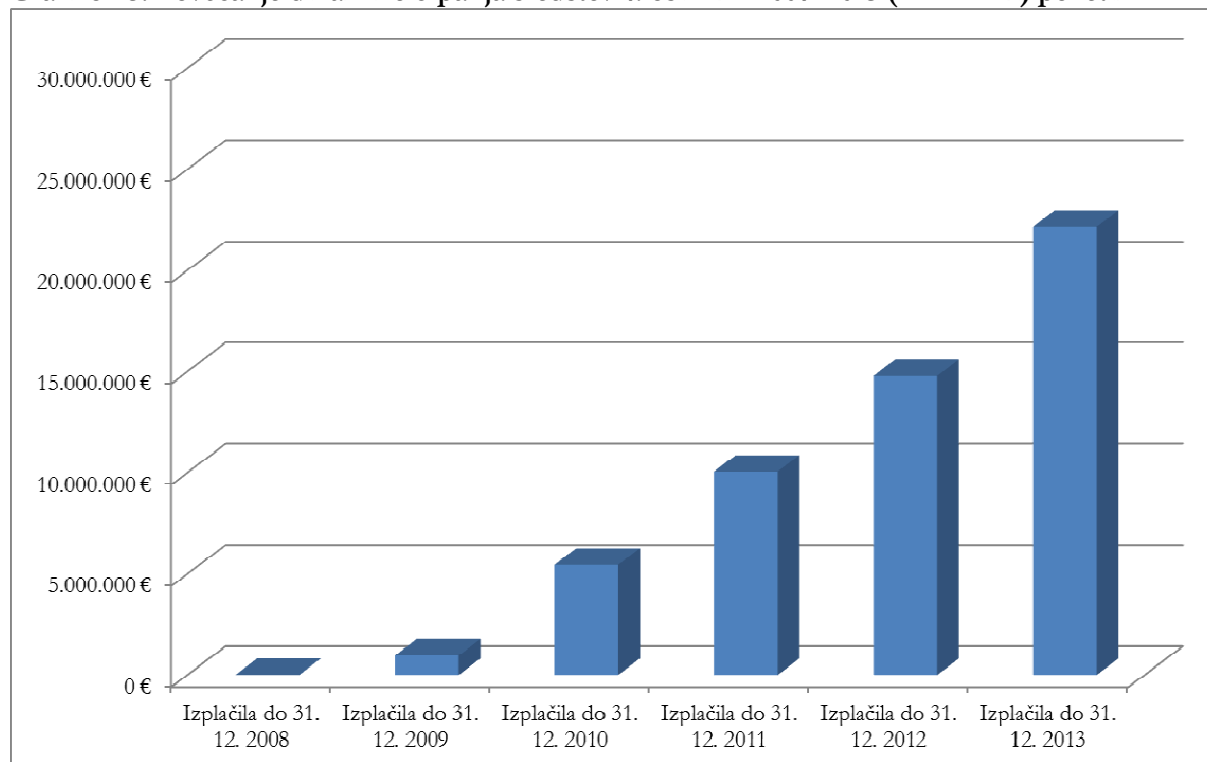
Podrobnejši pregled izvajanja 4. osi pokaže, da je bilo do 31. 12. 2012 v okviru celotne 4. osi izplačanih 43,79 %, do 31. 12. 2013 pa 65,63 % razpoložljivih sredstev. Največ izplačil je bilo namenjenih ukrepu 41, ki je namenjen izvajanju lokalnih razvojnih strategij ter ukrepu 431, ki vključuje vodenje lokalnih akcijskih skupin, animacijo območja ter pridobivanje strokovnih znanj.

Črpanje sredstev v letu 2013 se je izrazito povečalo (indeks izplačil 2013/2012: 155,9) (grafikon 5).

V letu 2013 se je okrepilo črpanje razpoložljivih sredstev na ukrepu 41 (70,69 %), v primerjavi s predhodnim letom se je obseg črpanja sredstev povečal za 25 %. Na tem ukrepu je bilo največ izplačil izvedenih iz naslova izvajanja podukrepa 413 (do 31. 12. 2012 izplačanih 86,90 %, do 31. 12. 2013 pa 86,27 %), oziroma za projekte, povezane z izboljšanjem kakovosti življenja na podeželju. Črpanje na ukrepu 421 ostaja na nizki ravni, saj dejanska realizacija ni sledila zastavljenim ciljem in pričakovanjem (grafikon 6).

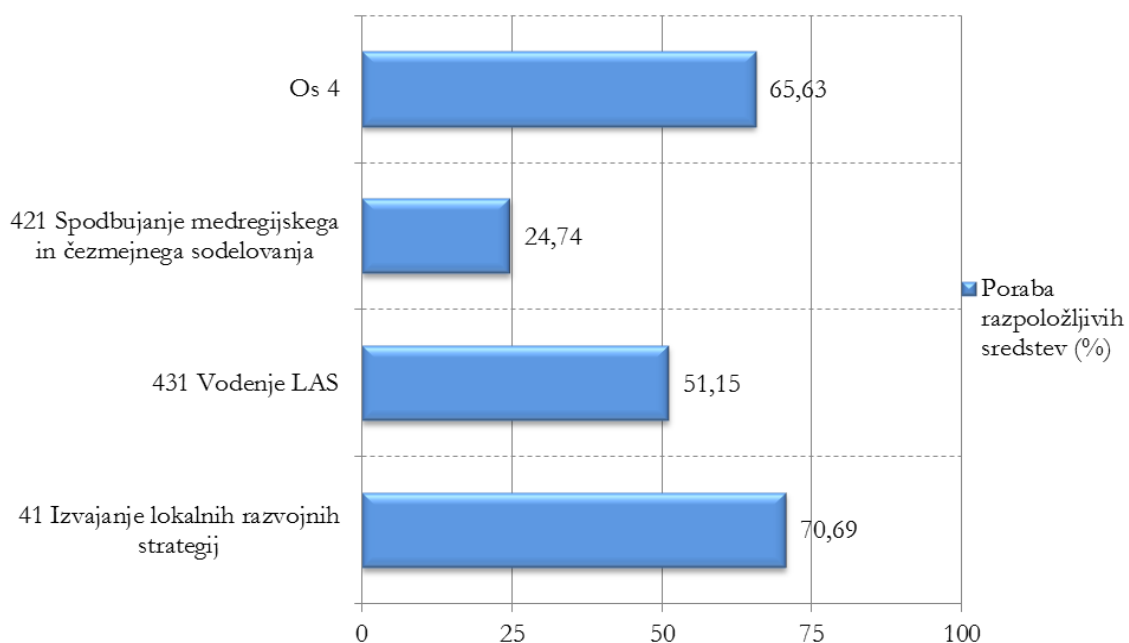
¹⁸ Liaison Entre Actions de Développement de l'Économie Rurale (Povezava med ukrepi za razvoj podeželskih ekonomij)

Grafikon 5: Povečanje dinamike črpanja sredstev 4. osi PRP 2007–2013 (LEADER) po letih

Vir: MKO in ARSKTRP

Grafikon 6: Stopnja črpanja v % po posameznih ukrepih 4. osi PRP 2007–2013 na dan 31. 12. 2013

Vir: MKO in ARSKTRP

Ključni zaključki:

Evropska komisija je junija 2012 potrdila peto, junija 2013 pa šesto spremembo PRP 2007–2013. Peta sprememba PRP 2007–2013 vključuje spremembe razpoložljivih sredstev po posameznih ukrepih 1., 2. in 3. osi. Šesta sprememba PRP 2007–2013 vključuje spremembe razpoložljivih sredstev po posameznih ukrepih 1. in 2. osi in na Tehnični pomoči.

V letih 2012 in 2013 se je nadaljevala rast izplačil iz vseh osi PRP 2007–2013. Do 31. 12. 2012 je bilo izplačanih 788.780.305,99 € oziroma 66,95 % razpoložljivih sredstev programa. Največ javnih sredstev je bilo izplačanih v okviru ukrepov 2. osi PRP 2007–2013, in sicer 78,95 %, sledijo 1. os s 57,90 %, 3. os s 52,00 % in 4. os s 43,79 % izplačanih razpoložljivih sredstev za posamezno os. Do 31. 12. 2013 je bilo izplačanih 952.987.827,45 € oziroma 80,88 % razpoložljivih sredstev programa. Največ javnih sredstev je bilo izplačanih v okviru ukrepov 2. osi PRP 2007–2013, in sicer 93,83 %, sledijo 1. os s 70,88 %, 4. os s 65,63 % in 3. os s 63,00 % izplačanih razpoložljivih sredstev za posamezno os.

Najboljše črpanje razpoložljivih sredstev v okviru 1. osi je bilo pri ukrepih 122 - Povečanje gospodarske vrednosti gozdov in 112 - Pomoč mladim prevzemnikom kmetij, medtem ko je slabše črpanje predvsem pri ukrepih 125 - Izboljšanje in razvoj infrastrukture, povezane z razvojem in prilagoditvijo kmetijstva in 111 - Usposabljanje za delo v kmetijskem, gozdarskem in živilskem sektorju. V okviru 2. osi je doseganje ciljev in črpanje razpoložljivih sredstev uspešno. Izboljšano je tudi črpanje sredstev v okviru 3. osi, kjer je največji delež izplačil glede na razpoložljiva sredstva zabeležen pri ukrepu 323 - Ohranjanje in izboljšanje dediščine podeželja in ukrepu 312 - Podpore ustanavljanju in razvoju mikropodjetij. Glede na predhodna leta je izboljšano tudi črpanje sredstev v okviru 4. osi.

3 PREGLED IZVAJANJA NSN 2007–2013 GLEDE NA KAZALNIKE

V nadaljevanju predstavljamo preglednice kazalnikov za vsako prednostno nalogo NSN 2007–2013 posebej. Za določene kazalnike uradnih podatkov še ni, saj jih Statistični urad RS (v nadaljnjem besedilu: SURS) in druge organizacije objavljajo z določenim časovnim zamikom, to je po navadi konec tekočega leta za predhodno koledarsko leto. Podatki, ki trenutno še niso na voljo ali se jih še ni dalo izračunati, so označeni z oznako NP (ni podatka).

3.1 Konkurenčnost agroživilstva in gozdarstva

Preglednica 5: Pregled kazalnikov osi 1

Kazalnik	Parameter spremljanja	Izhodiščna vrednost v letu 2006 ¹⁹	Vrednost v letu 2009	Vrednost v letu 2010	Vrednost v letu 2011	Vrednost v letu 2012	Vrednost v letu 2013	Ciljna vrednost v letu 2013
Produktivnost dela v kmetijstvu ²⁰	BDV / PDM (€)	5.265	4.923	5.318	6.122	5.045	5.204 (ocena)	7.400
Produktivnost dela v kmetijstvu v primerjavi z EU-25 ²¹	BDV / PDM; EU-25=100 (%)	36	33,7	31,8	34,1	26,8	27,5 (ocena)	37
Produktivnost dela v živilski industriji ²²	BDV / zaposlenega (€)	26.747 (2004-2005)	30.217	28.975	28.804	28.563	29.494	28.500
Produktivnost dela v gozdarstvu	BDV / PDM (€)	16.915	17.213	33.900 ²³	38.348	42.953	42.712	20.100

¹⁹ Izhodiščne vrednosti so bile določene na podlagi podatkov iz leta 2006, razen tam, kjer je to posebej označeno z navedbo letnice podatka v oklepaju pod samim podatkom. Gre predvsem za kazalnike, za katere podatki za leto 2006 niso bili na voljo.

²⁰ EUROSTAT, 2014a: Economic accounts for agriculture - values at current prices. Luksemburg, Statistični urad Evropske unije. URL: http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?wai=true&dataset=aact_eaa01 in http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=aact_ali01&lang=en (10. 7. 2014), lasten preračun iz podatkov o BDV in PDM v kmetijstvu.

²¹ Enako kot prejšnji vir.

²² SURS, 2013a: Ekonomsko področje; Nacionalni računi, Bruto domači proizvod, letni podatki; Proizvodna struktura BDP (proizvodnja, vmesna potrošnja in dodana vrednost po dejavnostih, SKD 2008), Slovenija, letno; Zaposlenost (SKD 2008), Slovenija, letno ter lasten preračun iz podatkov o BDV in zaposlenosti v živilsko predelovalni industriji. Ljubljana, Statistični urad RS. URL: http://pxweb.stat.si/pxweb/Dialog/varval.asp?ma=0301915S&ti=&path=../Database/Ekonomsko/03_nacionalni_racuni/05_03019_BDP_letni/&lang=2 (5. 9. 2014)

²³ SURS, 2013b: Okolje in naravni viri; Gozdarstvo in lov; Ekonomski računi za gozdarstvo; Vrednosti in indeksi temeljnih agregatov ekonomskih računov za gozdarstvo, Slovenija, letno; Število zaposlenih v gozdarstvu, merjeno v polnovrednih delovnih močeh (PDM), Slovenija, letno ter lasten preračun iz podatkov o BDV in zaposlenosti v gozdarstvu. Ljubljana, Statistični urad RS. URL: http://pxweb.stat.si/pxweb/Database/Okolje/16_gozdarstvo_lov/01_16227_gozd_racuni/01_16227_gozd_racuni.asp (25. 5. 2015). Ekonomski računi za gozdarstvo so v letu 2006 skladno z odločitvijo Eurostata postali del sistema integriranih okoljskih in ekonomskih računov za gozdarstvo in je v izračunu vrednosti BDV od leta 2010 naprej poleg posekanega lesa vključen tudi stoječi les.

Usposabljanje in izobraževanje v kmetijstvu²⁴	Delež nosilcev kmetijskega gospodarstva z osnovno in popolno kmetijsko izobrazbo (%)	27,8 (2005)	NP	35,5	NP	NP	49,9	39
Usposabljanje in izobraževanje v kmetijstvu²⁵	Delež nosilcev kmetij s popolno kmetijsko izobrazbo (%)	6,6 (2005)	NP	8,8	NP	NP	11,7	9

Doseganje ciljnih vrednosti osnovnih kazalnikov, povezanih s cilji

Manjšemu znižanju produktivnosti dela v kmetijstvu v letu 2007 je do leta 2011 sledila močna rast. Produktivnost dela v kmetijstvu se je v letu 2012 po triletni rasti ponovno zmanjšala. V letu 2012 pa se je z velikim zmanjšanjem bruto dodane vrednosti v kmetijstvu, ki je bilo globlje od padca zaposlenosti, ponovno znižala produktivnost za skoraj 19 %. Glavni vzrok za to je nižja vrednost rastlinske proizvodnje (zaradi slabih vremenskih pogojev). Produktivnost dela v kmetijstvu se izračuna na podlagi razmerja BDV in zaposlenosti.

Bruto dodana vrednost v osnovnih cenah je enaka kmetijski proizvodnji v osnovnih cenah, zmanjšani za vmesno porabo v kupčevih cenah. V letu 2012 se je občutno zmanjšal obseg kmetijske proizvodnje in so se povečale cene kmetijskih proizvodov. Vrednost kmetijske proizvodnje v letu 2012 je bila za 4 % nižja kot prejšnje leto. Obseg proizvodnje se je zmanjšal za 11 %, cene pa so se zvišale za 8 %. Vrednost rastlinske pridelave se je znižala za 10 %, razloga za znižanje pa sta 20-odstotno zmanjšanje obsega in 13-odstotna rast cen. Vrednost vmesne potrošnje se je zvišala za 2 %. Razloga za povečanje sta 9-odstotno zvišanje cen in 6-odstotno zmanjšanje obsega vmesne potrošnje. Zaposlenost v kmetijstvu je ostala enaka kot v predhodnem letu. Ocenjujemo, da je v letu 2013 zabeležena skromna rast produktivnosti dela v kmetijstvu²⁶. Ciljna vrednost ni bila dosežena.

Produktivnost dela v kmetijstvu držav EU-25 je po močnem padcu v letu 2009 začela močno rasti, zaradi nenehne rasti bruto dodane vrednosti v kmetijstvu in zmanjševanja števila zaposlenih. Produktivnost dela v kmetijstvu v primerjavi z EU-25 se je zmanjšala zlasti v letu 2012. Ocenjujemo, da je v letu 2013 zabeležena skromna rast, vendar ciljna vrednost ni bila dosežena.

Povečanje produktivnosti dela je ena izmed ključnih potreb in predpogoj hitrejšega razvoja slovenskega kmetijstva. Poleg naložb v modernizacijo, tehnološki razvoj kmetijskih gospodarstev na povečanje produktivnosti vplivajo tudi drugi dejavniki strukturnega prilagajanja, kot so izboljšanje agrarne strukture, starostne strukture ter usposobljenosti v kmetijstvu. Pri tem ima ključno vlogo tudi učinkovitejši prenos najnovejšega znanja do kmetijske prakse in uvajanje inovacij v proizvodnjo, s katerimi se lahko ob večji produktivnosti doseže tudi večja trajnost kmetijstva. Cilj povečanja produktivnosti mora namreč biti večja pridelava z manj vplivi na okolje in podnebje. Vzroke za splošno nizko produktivnost slovenskega kmetijstva v primerjavi z drugimi državami EU lahko iščemo v strukturnih značilnostih kmetijstva, kot so neugodna velikostna struktura kmetijskih gospodarstev, razdrobljenost posesti, nizka stopnja specializacije in velik delež območij s težjimi razmerami za kmetijstvo, ki vse vplivajo na večjo porabo dela in višje stroške pridelave. Poleg omenjenega je kmetijstvo v posameznih letih podvrženo tudi različnim vremenskim vplivom (suša, toča, mile zime, ...), ki pomembno vplivajo na padec kmetijske proizvodnje.

Produktivnost dela v živilsko predelovalni industriji se je po zabeleženih rasti do leta 2009 močnejše znižala v letu 2010 in se nato počasi zniževala do leta 2012. V letu 2013 se je produktivnost spet povečala. Zaposlenost v živilsko

²⁴ SURS, 2014b: Okolje in naravni viri; Kmetijstvo in ribištvo; Kmetijska gospodarstva; Delovna sila na družinskih kmetijah; Kmetijska izobrazba in polnovredne delovne moči (PDM) gospodarjev na družinskih kmetijah, Slovenija, po letih. Ljubljana, Statistični urad RS. URL:

http://pxweb.stat.si/pxweb/Dialog/varval.asp?ma=1516105S&ti=&path=../Database/Okolje/15_kmetijstvo_ribistvo/03_kmetijska_gospod/05_15161_delovna_sila/&lang=2 (10. 7. 2014)

²⁵ Enako kot prejšnji vir.

²⁶ SURS, 2013c: Realni dohodek iz kmetijstva - druga ocena, Slovenija, 2012. Ljubljana, Statistični urad RS. URL: http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=5266 (24. 7. 2014)

predelovalni industriji se je do leta 2010 značilno zmanjševala, po letu 2010 je ostala nespremenjena. Zaposlenost se je v letu 2013 povečala. Od leta 2009 se zmanjšuje tudi bruto dodana vrednost v živilsko predelovalni industriji. V letu 2013 se je bruto dodana vrednost v živilsko predelovalni industriji povečala. Ciljna vrednost je dosežena.

Ekonomski računi za gozdarstvo so v letu 2006 skladno z odločitvijo Eurostata postali del sistema integriranih okoljskih in ekonomskih računov za gozdove (IEEAF - Integrated Environmental and Economic Accounts for Forests). V obračunu proizvodnje gozdarstva se upoštevajo transakcije med posameznimi enotami. Osnovno načelo za vrednotenje proizvodnje v gozdarstvu je količina krat cena. Skladno z metodologijo, ki je bila natančneje določena ali dopolnjena v zadnjih letih, je v gozdarsko dejavnost poleg posekanega lesa vključen tudi stoječi les. Podatki od leta 2010 do 2013 temeljijo na novi metodologiji. Produktivnost dela v gozdarstvu se je v Sloveniji med 2006 in 2013 močno povečala, saj je bil za Slovenijo večinoma značilen trend rasti BDV na zaposlenega. BDV na polnovredno delovno moč je leta 2006 (po novi metodologiji) znašala 25.213 EUR, pozneje je med leti nekoliko nihala (rahal padec v letu 2009), leta 2013 pa je dosegla vrednost 42.712 EUR. Upad bruto dodane vrednosti v posameznih letih je bil povezan z nižjo vrednostjo proizvodnje, predvsem nižjo vrednostjo proizvodnje gozdarskih proizvodov (stoječega lesa, hlodov za žago in furnir, lesa za celulozo in plošče ter lesa za kurjavo, drugih gozdarskih proizvodov). Ciljna vrednost je dosežena.

Kazalnika za usposabljanje in izobraževanje v kmetijstvu kažeta trend v pozitivno smer, saj narašča tako delež nosilcev kmetij s formalno kmetijsko izobrazbo kot tudi s kakršnokoli drugo obliko kmetijske izobrazbe. Kazalnika sta pomembna zlasti v luči zelenih strukturnih sprememb na področju kmetijstva in s tem posledično dvigu konkurenčnosti tega sektorja. Z vidika izvajanja programa k temu pomembno prispevajo podpore na ukrepu 111 - Usposabljanje za delo v kmetijstvu in gozdarstvu, zlasti pa preko vstopnih kriterijev, vezanih na določeno izobrazbo, tudi ukrepi 112 - Mladi prevzemniki, 113 - Zgodnje upokojevanje kmetov in 121 - Posodabljanje kmetijskih gospodarstev.

Delež nosilcev kmetij s formalno izobrazbo je v primerjavi z izhodiščno vrednostjo v obdobju sedmih let narasel za 5,1 % in presegel ciljno vrednost. Delež nosilcev kmetij s kakršnokoli izobrazbo je v letu 2013 močno presegel postavljeno ciljno vrednost.

3.2 Ohranjanje kulturne krajine in varovanje okolja

Preglednica 6: Pregled kazalnikov osi 2

Cilj	Kazalnik	Parameter vrednotenja	Izhodiščna vred. v 2006	Vrednost v letu 2009	Vrednost v letu 2010	Vrednost v letu 2011	Vrednost v letu 2012	Vrednost v letu 2013	Ciljna vrednost v 2013
Biotska raznovrstnost	Populacija ptic kmetijske krajine ²⁷	Gibanje indeksa populacije ptic kmetijske krajine (indeks, 2008=100)	100	96,6	79,9	80,2	83,4	78,4	100
Biotska	Kmetijske in	KZU visoke	444.658 ²⁸	441.721 ²⁹	NP	419.835 ³⁰	570.551 ³¹	NP	447.358

²⁷ DOPPS, 2013: Monitoring splošno razširjenih vrst ptic za določitev slovenskega indeksa ptic kmetijske krajine. Ljubljana, Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije. Tovrstni monitoring se je v Sloveniji pričel izvajati v letu 2007. Glede na to, da je bilo leto 2008 prvo leto s popolnim popisom, se to leto upošteva kot izhodiščno leto (in ne leto 2007, kot je bil prvotno predpostavljen indeks). Vsi podatki po letih so že izračunani na izhodiščno leto 2008=100.

²⁸ ARSO, 2008: Kazalci okolja v Sloveniji; Kmetijska območja visoke naravne vrednosti. Ljubljana, Agencija RS za okolje. URL: http://kazalci.arso.gov.si/?data=indicator&ind_id=57 (10. 7. 2014)

²⁹ OIKOS, 2010: Poročilo o vmesnem vrednotenju Programa razvoja podeželja 2007–2013. Kamnik, OIKOS, svetovanje za razvoj, d. o. o. in PRAC Partnership Co.

³⁰ OIKOS, 2013: Poročilo o sprotne vrednotenju Programa razvoja podeželja 2007–2013 v letu 2012 / Analiza kazalnikov vpliva Programa razvoja podeželja. Kamnik, OIKOS, svetovanje za razvoj, d. o. o. in PRAC Partnership Co.

raznoverstnost	gozdne površine visoke naravne vrednosti	naravne vrednosti (ha)							
Kakovost voda	Bruto bilanca hranil	za dušik (kg/ha) ³²	75	58	46	51	58	70	≤ 75
		za fosfor	NP	NP	NP	NP	NP	NP	NP
Prst	Ekološka pridelava	KZU vključena v ekološko pridelavo (ha) ³³	26.831	29.388	30.688	32.149	35.100	38.664	35.000
Izvajanje okolju prijaznih kmetijskih praks	Površine, na katerih se izvajajo kmetijsko okoljski podukrepi	Delež površin vključenih v podukrep ekološko kmetovanje glede na KZU (%) ³⁴	4	5,5	6,3	6,9	6,4	7,5	7,5
Podnebne spremembe	Pridobivanje obnovljivih virov	Pridobivanje obnovljivih virov iz kmetijstva (kToe) ³⁵	9,9	19	39,3	26,2	28,2	NP	10,4
		Pridobivanje obnovljivih virov iz gozdarstva (kToe) ³⁶	449	429	572	518	560	NP	494

Doseganje ciljnih vrednosti osnovnih kazalnikov, povezanih s cilji

Slovenski indeks ptic kmetijske krajine za leto 2013 je znašal 78,4% (glede na izhodiščno leto 2008, ko se je tovrstni monitoring začel izvajati), kar je slabše (za 5,8%) od leta 2012. Indeks zajema 29 značilnih vrst ptic slovenske kmetijske krajine. Indeks habitatno nezahtevnih vrst (generalistov) znaša za enako obdobje 85,0%, indeks travniških vrst pa 67,2%. Del upada v letu 2013 je bil verjetno pogojen z dolgo zimo. Podoben indeks kot travniške vrste imajo tudi gozdne vrste v kmetijski krajini (67,1%) in vrste mejic (71,9%).

Relativno strm upad populacij ptic kmetijske krajine je značilen za vso Evropo in je v večini primerov neposredna posledica intenzifikacije kmetijstva.

V negotovem trendu v Sloveniji so duplar, grivar, plotni strnad, postovka, čopasti škrijanec, vijeglavka, slavec, poljski vrabec, pogorelec, zelena žolna, škorec, smrdokavra in priba. Zmeren ali strm upad kažejo močvirna trstnica,

³¹EK, 2014b: CAP Context indicators 2014-2020. Bruselj, Evropska komisija. URL: http://ec.europa.eu/agriculture/cap-indicators/context/2014/c37_en.pdf (26. 5. 2015)

³² SURS, 2013d: Okolje in naravni viri; Kmetijstvo in ribištvo; Kmetijsko-okoljski kazalniki; Kazalniki bilance dušika na ha kmetijskih zemljišč v uporabi (kg/ha), Slovenija, letno. Ljubljana, Statistični urad RS. Podatki za N so bili spremenjeni zaradi natančnejšega upoštevanja predpisane metodologije (spremenjeni koeficienti vsebnosti N v semenih, pri biološki fiksaciji upoštevane tudi površine začasnega travinja ter trajnih travnikov in pašnikov). URL: http://pxweb.stat.si/pxweb/Dialog/varval.asp?ma=1529220S&ti=&path=../Database/Okolje/15_kmetijstvo_ribistvo/10_152_92_kmetijsko_okoljski/&lang=2 (25. 5. 2015)

³³ MKO, 2014b: Analiza stanja ekološkega kmetovanja. Ljubljana, Ministrstvo za kmetijstvo in okolje. URL: http://www.mko.gov.si/si/delovna_podrocja/kmetijstvo/ekolosko_kmetovanje/analiza_stanja_ekoloskega_kmetovanja/ (10. 7. 2014)

³⁴ ARSKTRP, 2014: Delež površin vključenih v podukrep ekološko kmetovanje glede na KZU. Ljubljana, Agencija RS za kmetijske trge in razvoj podeželja. Podatki se nanašajo na podukrepe KOP glede na leto uredbe.

³⁵ EK, 2014b: CAP Context indicators 2014-2020. Bruselj, Evropska komisija. URL: http://ec.europa.eu/agriculture/cap-indicators/context/2014/c43_en.pdf (25. 5. 2015)

³⁶ Enako kot prejšnji vir.

poljski škrljanec, drevesna cipa, repnik, lišček, veliki strnad, rumeni strnad, rjavi srakoper, hribski škrljanec, repaljščica, prosnik, grilček, divja grlica in rjava penica. Zmerno rast kažejo kmečka lastovka in rumena pastirica.

Še posebej zaskrbljujoči so negativni trendi travniških vrst ptic (npr. repaljščice, poljskega škrljanca, velikega strnada), ki kažejo na slabšanje pogojev v njihovih habitatih in zmanjševanje teh habitatov. Enako kažejo tudi trendi vrst v posebnih območjih varstva, določenimi z Zakonom o ohranjanju narave, predvsem kosca; njegova populacija upada že vse od leta 1999. Ciljna vrednost ni dosežena.

Izračun vrednosti kazalnika kmetijske in gozdne površine visoke naravne vrednosti (v nadaljnjem besedilu: HNV) temelji na podatkih o dejanski rabi kmetijskih in gozdnih zemljišč, pri čemer se za izračun površin HNV vzame kategorije, za katere je značilna ekstenzivna raba, zaradi katere je tudi biotska raznovrstnost visoka. V drugih državah se za izračune uporabljajo podatki iz FADN in CORINE Land Cover. Pri izračunu se lahko upoštevajo trije scenariji, a je kot najstvarnejši izbran t. i. povprečni oziroma srednji scenarij. V Sloveniji podatki FADN niso dovolj obsežni in kakovostni, poleg tega pa je evidenca dejanske rabe kmetijskih in gozdnih zemljišč veliko natančnejša od CORINE in podobnih podatkov, ki jih uporabljajo druge, veliko večje države. Kmetijstvo v območjih s HNV ob ustreznih tehnoloških rešitvah lahko zagotavlja ustrezno raven biološke raznovrstnosti. Ekstenzivni načini gospodarjenja omogočajo ohranjanje pestrosti vrst in habitatov, s tem pa tudi enkratne krajine z bogato kulturno in naravno dediščino. Po oceni se v kmetijskih območjih HNV nahaja med 60 in 80 % vse kmetijske zemlje v uporabi. Ta območja predstavljajo med 20 in 30 % celotnega ozemlja države, njihov obseg pa je v veliki meri odvisen od dinamike procesa intenzifikacije kmetijstva na eni strani in opuščanja pridelave in zaraščanja kmetijskih zemljišč na drugi strani. Obseg vseh območij HNV se je med letoma 2006 in 2011 zmanjšal za 5,6 %. Glede na vse preostale dejavnike v kmetijstvu (povečanje intenzivnosti obdelave, povečevanje sklenjenih kmetijskih površin) lahko še naprej pričakujemo tak trend upadanja, zato se bo prispevek PRP k ohranjanju vseh območij s HNV še povečeval.

Leta 2011 je bilo 79,6 % vseh območij s HNV vključenih v PRP 2007–2013. Velika večina območij s HNV je na območjih OMD, na katerih naj ne bi bila mogoča intenzivna pridelava.

Ciljna vrednost ni ustrezna, saj kot kaže, s PRP 2007–2013 ni mogoče povečati obsega vseh območij s HNV, ampak lahko PRP 2007–2013 predvsem pomaga zmanjšati trend njihovega upadanja.

Po podatkih Evropske agencije za okolje za leto 2012 se v kmetijskih območjih HNV nahaja 570.551 ha oz. 75,6 % vse kmetijske zemlje v uporabi. Vrednosti za leto 2013 bodo izračunane v okviru naknadnega vrednotenja PRP 2007–2013.

Za oceno vpliva PRP 2007–2013 na velikost območja HNV so bile izračunane površine s HNV na katerih se izvajajo ukrepi 2. osi. Leta 2007 je vrednost kazalnika HNV, h kateremu prispeva PRP 2007–2013, znašala 338.463 ha, leta 2009 335.403 ha ter leta 2011 334.068 ha. Vrednost kazalnika HNV, h kateremu prispeva PRP 2007–2013, je upadla za 4.391 ha.

Kot pozitivno lahko ocenimo zmanjšanje vnosa hranil, ki je eden izmed ključnih kazalnikov kakovosti vode in naraščanje obsega ekološke pridelave.

Metodologija bilance dušika (N) v kmetijstvu³⁷ Organizacije za gospodarsko sodelovanje in razvoj (v nadaljnjem besedilu: OECD) in Statističnega urada Evropske unije (v nadaljnjem besedilu: EUROSTAT) temelji na izračunu razlike med količino dušika, ki se ga v kmetijstvu vnese v tla (vnos dušika), ter količino dušika, ki se ga s pridelki odnese s kmetijskih zemljišč (odvzem dušika). Takšen izračun v primeru morebitnih presežkov dušika kaže na možnost okoljskega obremenjevanja z dušikom iz kmetijstva in je zato dobra podlaga za posredno ocenjevanje obremenjevanja voda, zraka in tal z dušikovimi snovmi. Bilanca dušika po letu 2010 sicer rahlo narašča, vendar je precej manjša od izhodiščne vrednosti. V letu 2012 je vrednost dosegla 58 kg N/ha, v letu 2013 pa 70 kg N/ha. Ciljna vrednost je dosežena.

Tako izhodiščna kot ciljna vrednost za fosfor nista bili podani v NSN 2007-2013, saj je SURS začel objavljati podatke za ta kazalnik šele konec leta 2014.

³⁷ OECD, EUROSTAT, 2007: Gross Nitrogen Balances, Handbook. Statistični urad Evropske unije in Organizacija za gospodarsko sodelovanje in razvoj. URL: <http://www.oecd.org/greengrowth/sustainable-agriculture/40820234.pdf> (15. 7. 2014)

V letu 2012 je bilo v ekološko kontrolo vključenih 2.682 kmetijskih gospodarstev (kar predstavlja 3,6% vseh kmetij v Sloveniji) s 35.101 ha kmetijskih zemljišč v uporabi (7,6% od vseh kmetijskih zemljišč v uporabi v letu 2012). Od teh je 2.104 kmetij že zaključilo preusmeritveno obdobje (pridobilo eko certifikat), ki traja najmanj 24 mesecev od prve prijave v kontrolo. V letu 2013 je bilo v ekološko kontrolo vključenih 3.049 kmetijskih gospodarstev (kar predstavlja 4,1% vseh kmetij v Sloveniji) s 38.664 ha kmetijskih zemljišč v uporabi (8,4% od vseh kmetijskih zemljišč v uporabi v letu 2013). Od teh je 2.232 kmetij že zaključilo preusmeritveno obdobje. Ciljna vrednost je dosežena.

Delež površin vključenih v podukrep ekološko kmetovanje se je z začetnih 4 % povečal na ciljno vrednost 7,5 % v letu 2013. Ciljna vrednost je dosežena.

Pozitivni trendi se izkazujejo pri gibanju vrednosti kazalnika, povezanega s pridobivanjem obnovljivih virov iz kmetijstva in gozdarstva. Pridobivanje obnovljivih virov iz kmetijstva in gozdarstva presegata zastavljene ciljne vrednosti. Ciljna vrednost je dosežena.

3.3 Izboljšanje kakovosti življenja v podeželskih območjih in spodbujanje gospodarske diverzifikacije

Preglednica 7: Pregled kazalnikov osi 3

Kazalnik	Parameter vrednotenja	Izhodiščna vrednost v letu 2006	Vrednost v letu 2009	Vrednost v letu 2010	Vrednost v letu 2011	Vrednost v letu 2012	Vrednost v letu 2013	Ciljna vrednost v letu 2013
Nosilci kmetijskega gospodarstva z drugo dopolnilno dejavnostjo	Delež nosilcev kmetijskega gospodarstva z nekmetijskimi viri dohodka (%) ³⁸	74,4	NP	80,6	NP	NP	41,9	76
Razvoj zaposlovanja v nekmetijskem sektorju	Število zaposlenih v sekundarnem in terciarnem sektorju ³⁹	845.300	901.100	881.600	868.000	860.900	843.500	869.000
Gospodarski razvoj v nekmetijskem sektorju	BDV v sekundarnem in terciarnem sektorju (mio €) ⁴⁰	26.542	30.294,8	30.211,7	30.654,4	29.880,8	30.512,5 ⁴¹	31.000
Razvoj samozaposlovanja	Število samozaposlenih oseb ⁴²	109.000	105.100	119.400	117.500	112.700	109.500	120.000

³⁸ SURS, EUROSTAT 2011b: Other gainful activities (OGA) of the farm of sole holder: number of farms, agricultural area, standard output (SO) and livestock (LSU) by agricultural size of farm (UAA), Statistični urad Evropske unije in Statistični urad RS (elektronsko sporočilo). URL:

http://ec.europa.eu/eurostat/data/database?p_p_id=NavTreeportletprod_WAR_NavTreeportletprod_INSTANCE_nPqeVbPXRmWQ&p_p_lifecycle=0&p_p_state=normal&p_p_mode=view&p_p_col_id=column-2&p_p_col_count=1 (5. 6. 2015).

³⁹ SURS, 2014c: Ekonomsko področje; Nacionalni računi; Bruto domači proizvod, letni podatki; Zaposlenost (SKD 2008), Slovenija, letno. Ljubljana, Statistični urad RS. URL:

http://pxweb.stat.si/pxweb/Dialog/varval.asp?ma=0301975S&ti=&path=../Database/Ekonomsko/03_nacionalni_racuni/05_03019_BDP_letni/&lang=2 (10. 7. 2014)

⁴⁰ SURS, 2013e: Ekonomsko področje; Nacionalni računi; Bruto domači proizvod, letni podatki; Proizvodna struktura BDP (proizvodnja, vmesna potrošnja in dodana vrednost po dejavnostih, SKD 2008), Slovenija, letno. Ljubljana, Statistični urad RS. URL:

http://pxweb.stat.si/pxweb/Dialog/varval.asp?ma=0301915S&ti=&path=../Database/Ekonomsko/03_nacionalni_racuni/05_03019_BDP_letni/&lang=2 (10. 7. 2014)

⁴¹ EUROSTAT, 2014b: National Accounts by 10 branches - aggregates at current prices Luksemburg, Statistični urad Evropske unije. URL: http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=nama_nace10_c&lang=en (24. 7. 2014)

⁴² EUROSTAT, 2014c: Employment by sex, age and professional status. Luksemburg, Statistični urad Evropske unije. URL: http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?wai=true&dataset=lfsa_egaps (24. 7. 2014)

Kazalnik	Parameter vrednotenja	Izhodiščna vrednost v letu 2006	Vrednost v letu 2009	Vrednost v letu 2010	Vrednost v letu 2011	Vrednost v letu 2012	Vrednost v letu 2013	Ciljna vrednost v letu 2013
Internet na podežlju	Delež ljudi naročenih na DSL internet glede na celotno prebivalstvo (%) ⁴³	9,7	31	34	31	33	29	30
Internet na podežlju	Delež gospodinjstev, ki ima dostop do interneta (%) ⁴⁴	54	64	68	73	74	76	72
Turistična infrastruktura na podežlju	Skupno število ležišč v vseh oblikah turistične nastanitve ⁴⁵	80.737	111.985	117.947	118.817	121.541	122.177	82.000
Razvoj storitvenega sektorja	BDV v storitvenem sektorju kot delež celotne BDV (%) ⁴⁶	63,3	66,7	67,4	66,8	66,1	65,8	64,8
Vseživljenjsko učenje na podežlju	Odstotek odraslih (25-64 let), ki se udeležujejo izobraževanj in usposabljanj (%) ⁴⁷	15	14,6	16,2	15,9	13,8	12,4	18

Doseganje ciljnih vrednosti osnovnih kazalnikov, povezanih s cilji

Delež nosilcev kmetijskega gospodarstva z nekmetijskimi viri dohodka se je na podlagi popisa kmetijstva zvišal z 77,9 % v letu 2007 na 80,6 % v letu 2010. Podatki o drugih pridobitnih dejavnosti gospodarjev-upraviteljev se za leto 2013 precej razlikujejo od leta 2010 in sicer zaradi metodološke dopolnitve zbiranja podatkov o drugih pridobitnih dejavnostih. Do vključno leta 2010 so bili v drugo pridobitno dejavnost šteti tudi upokojenci (tisti ki prejema pokojnino). V letu 2013 pa upokojenci v podatku drugih pridobitnih dejavnosti gospodarjev-upraviteljev niso vključeni. Metodološko pravilneje (primerljivo z ostalimi državami) je, da upokojenci niso šteti med gospodarje z drugo pridobitno dejavnostjo. Prav tako je bil v letu 2010 (popis kmetijstva) prilagojen vprašalnik novim potrebam po podatkih in drugačnem načinu zbiranja le teh, tako da je lahko del razlik v podatkih med 2007 in 2010 odraz spremenjenega načina spraševanja. Potrebno je tudi vedeti, da so bili podatki v letu 2010 zbrani s popisom kmetijstva, v letu 2007 in 2013 pa z vzorčnim raziskovanjem. V letu 2013 je delež nosilcev kmetijskega gospodarstva z nekmetijskimi viri dohodka znašal 41,9 %. Ta podatek je tako nizek, ker so v tej postavki gospodarji-upravitelji/upokojenci izključeni. Na podlagi ocene SURS bi bil delež nosilcev, če bi bili upokojenci vključeni, znašal okvirno 81%. Ciljna vrednost je dosežena.

Zaposlenost v nekmetijskem sektorju se je v letu 2013 močnejše znižala in v prvi polovici leta padla pod evropsko povprečje. Vse do leta 2008 se je postopoma zviševala in bila ves čas nekoliko višja od evropskega povprečja. Zaradi izrazitega padca gospodarske aktivnosti se je v letu 2009 znižala, vendar je bilo njeno znižanje manjše kot padec

⁴³ SURS, 2014d: Ekonomsko področje; Informacijska družba; Uporaba informacijsko-komunikacijske tehnologije (IKT) v gospodinjstvih in pri posameznikih (xls). Ljubljana, Statistični urad RS. URL: http://www.stat.si/tema_ekonomsko_infdruzba_informacijsko.asp (10. 7. 2014)

⁴⁴ Enako kot prejšnji vir.

⁴⁵ SURS, 2014e: Ekonomsko področje, Turizem; Nastanitvena statistika, letni podatki – vsi objekti; Prenočitvene zmogljivosti po vrstah občin in po vrstah nastanitvenih objektov, Slovenija, letno. Ljubljana, Statistični urad RS. URL: http://pxweb.stat.si/pxweb/Dialog/varval.asp?ma=2164502S&ti=&path=../Database/Ekonomsko/21_gostinstvo_turizem/02_21645_nastanitev_letno/&lang=2 (10. 7. 2014)

⁴⁶ SURS, 2013f: Ekonomsko področje; Nacionalni računi; Bruto domači proizvod; Proizvodna struktura BDP (proizvodnja, vmesna potrošnja in dodana vrednost po dejavnostih, SKD 2008), Slovenija, letno in lasten preračun. Ljubljana, Statistični urad RS. URL: http://pxweb.stat.si/pxweb/Dialog/varval.asp?ma=0301915S&ti=&path=../Database/Ekonomsko/03_nacionalni_racuni/05_03019_BDP_letni/&lang=2 (10. 7. 2014)

⁴⁷ EUROSTAT, 2014d: Life-long learning. Luksemburg, Statistični urad Evropske unije. URL: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&plugin=1&language=en&pcode=tsdsc440> (10. 7. 2014)

bruto domačega proizvoda, deloma zaradi običajne zakasnitve pri odzivanju trga dela na spremembe v gospodarski aktivnosti, deloma pa zaradi posega države z zakonom⁴⁸, ki sta ublažila padec zaposlenosti in začasno omogočila ohranitev delovnih mest. Po izteku interventne zakonodaje se je v letu 2011 prilagajanje zaposlenosti nižji gospodarski aktivnosti nadaljevalo⁴⁹. Zniževanje se je nadaljevalo tudi v letu 2012. V letu 2013 je kazalnik dosegel vrednost 843.500. Ciljna vrednost ni dosežena.

BDV v nekmetijskem sektorju je rasla do leta 2011, v letu 2012 pa se je rahlo znižala. V letu 2013 pa je znova zabeležena rast in je vrednost kazalnika (30.512,5 mio EUR) skoraj dosegla zastavljeno ciljno vrednost (31.000 mio EUR). Ciljna vrednost je skoraj dosežena.

Po začetnem povečevanju števila samozaposlenih, je delež samozaposlenih v nadaljnjih letih nekoliko upadal; upadal je vse do leta 2009, v letu 2010 pa se je število samozaposlenih spet povečalo. Deloma je na to gotovo vplival Zavod RS za zaposlovanje s svojim programom za subvencioniranje novih samozaposlenih, ki ga je začel izvajati v tem obdobju. Drugi razlog, in ta je najbrž še bolj kot subvencije vplival na vse več samozaposlenih, so novi načini zaposlovanja pri delodajalcih; ti namreč večinoma raje, zaposlijo nekoga, ki ima status s. p., kot da bi z delojemalcem sklenili delovno razmerje. Tak način zaposlovanja delodajalcem omogoča, da lahko s samozaposlenim hitreje prekinejo sodelovanje, obenem pa imajo do njih manj obveznosti, kar zadeva odmor, dopust, izobraževanje ipd. V letu 2013 je vrednost kazalnika znašala 109.500. Ciljna vrednost ni dosežena.

V letu 2013 je imelo v Sloveniji dostop do interneta 76 % gospodinjstev, to je za 2 odstotni točki več kot v letu 2012. Večina teh gospodinjstev (98 %) je uporabljala širokopasovne internetne povezave. Ciljna vrednost je dosežena.

Najbolj razširjena vrsta fiksne širokopasovne internetne povezave je kabelski dostop; v letu 2013 jo je uporabljalo 32 % gospodinjstev. Povezavo xDSL (npr. ADSL, VDSL) je uporabljalo 29 % gospodinjstev, fiksno brezžično povezavo (npr. javni WiFi, satelitski dostop) 21 % gospodinjstev, optično omrežje ali drugo fiksno širokopasovno povezavo pa 16 % gospodinjstev. Ciljna vrednost ni dosežena, ker se je okrepila povezava preko kabelskega dostopa in posledično zmanjšala DSL povezava.

Število ležišč v turistični ponudbi je v letu 2013 naraslo na 122.177 in močno preseglo ciljno vrednost 82.000. Pri tem je treba poudariti, da gre za število ležišč v celotni Sloveniji, saj je na ravni NUTS-2 celotna država obravnavana kot podeželsko območje. Podatki o spremljanju turistične infrastrukture na podeželju so na voljo od leta 2008 dalje. Podatki kažejo, da je v obdobju 2008–2013 število ležišč na turističnih kmetijah naraslo za 1.507 ležišč oz. 44,6 % (v letu 2008 je bilo zabeleženih 3.379, v letu 2013 pa 4.886 ležišč). Porast lahko pripišemo podporam iz naslova PRP 2007–2013, in sicer v okviru izvajanja ukrepov 311 - Diverzifikacija v nekmetijske dejavnosti in 312 - Podpora ustanavljanju in razvoju mikro podjetij. Ciljna vrednost je dosežena.

BDV v storitvenem sektorju, kot delež celotne BDV, se je do leta 2010 povečeval, potem pa se je vsako leto rahlo zniževal. V letu 2012 dosegel vrednost 66,1 %, v letu 2013 pa 65,8 %. Ciljna vrednost je dosežena.

Vključenost odraslih v vseživljenjsko učenje se je od začetka krize zmanjšala, še vedno pa je višja kot v EU. Vključenost odraslih v vseživljenjsko učenje, ki zajema formalno in neformalno izobraževanje, se je v letu 2013 tretje leto zapored zmanjšala in je znašala 12,4 %, kar je najmanj od začetka krize (2008). Še vedno pa je bila višja kot v EU, kjer se je v obdobju krize povečala. Zmanjšanje je povezano s padcem razpoložljivega dohodka prebivalstva, pa tudi z manjšimi možnostmi podjetij za financiranje izobraževanja zaposlenim v neugodnih gospodarskih razmerah. V obdobju krize se je sicer zmanjšala predvsem vključenost odraslih v formalno izobraževanje. Ob razmeroma visoki formalni izobraženosti mladih ostaja problem izobraženosti predvsem pri starejših starostnih skupinah⁵⁰.

⁴⁸ Zakon o delnem subvencioniranju polnega delovnega časa, Uradni list RS, št. 5/09, in Zakon o delnem povračilu nadomestila plače, Uradni list RS, št. 42/09.

⁴⁹ UMAR, 2014a: Poročilo o razvoju 2014. Ljubljana, Urad RS za makroekonomske analize in razvoj. URL: http://www.umar.gov.si/fileadmin/user_upload/publikacije/pr/2014/POR_2014.pdf, (15. 7. 2014)

⁵⁰ Enako kot prejšnji vir.

3.4 LEADER – krepitev lokalnih razvojnih pobud

Preglednica 8: Pregled kazalnikov osi 4

Kazalnik	Parameter vrednotenja	Izhodiščna vrednost v letu 2006	Vrednost v letu 2009	Vrednost v letu 2010	Vrednost v letu 2011	Vrednost v letu 2012	Vrednost v letu 2013	Ciljna vrednost v letu 2013
Razvoj lokalnih akcijskih skupin	Število prebivalcev v območjih LAS ⁵¹ (v 000)	0	1.269,3	1.269,3	1.269,3	1.269,3	1.269,3	1.400
	Število delujočih LAS ⁵²	0	33	33	33	33	33	20
	Število zaposlenih v sekundarnem in terciarnem sektorju ⁵³	845.300	901.100	881.600	868.000	860.900	843.500	869.000
	BDV v sekundarnem in terciarnem sektorju (mio €) ⁵⁴	26.542 (2004-2005)	30.294,8	30.211,7	30.654,4	29.880,8	30.512,5 ⁵⁵	31.000
	Delež prebivalstva v območjih LAS (%)	0	62	62	62	62	62	70

Doseganje ciljnih vrednosti osnovnih kazalnikov, povezanih s cilji

V Sloveniji deluje 33 Lokalnih akcijskih skupin (v nadaljnjem besedilu: LAS) na 19.349,6 km² in z 1,27 milijona prebivalcev. Tako sta presežena cilja za število LAS in njihove površine, ni pa dosežen cilj števila prebivalcev v LAS-ih, saj so LAS ustanovljene predvsem na redkeje poseljenih območjih. Če upoštevamo pokritost države z lokalnimi akcijskimi skupinami in vključenost podeželskega prebivalstva v lokalne akcijske skupine, lahko ugotovimo, da je pristop LEADER, kljub relativno majhnemu obsegu razpoložljivih sredstev, prepoznan kot pomemben in koristen del politike razvoja podeželja.

Zaposlenost v nekmetijskem sektorju se je v letu 2013 močneje znižala in v prvi polovici leta padla pod evropsko povprečje. Vse do leta 2008 se je postopoma zviševala in bila ves čas nekoliko višja od evropskega povprečja. Zaradi izrazitega padca gospodarske aktivnosti se je v letu 2009 znižala, vendar je bilo njeno znižanje manjše kot padec bruto domačega proizvoda, deloma zaradi običajne zakasnitve pri odzivanju trga dela na spremembe v gospodarski aktivnosti, deloma pa zaradi posega države z zakonom⁵⁶, ki sta ublažila padec zaposlenosti in začasno omogočila ohranitev delovnih mest. Po izteku interventne zakonodaje se je v letu 2011 prilagajanje zaposlenosti nižji gospodarski aktivnosti nadaljevalo⁵⁷. Zniževanje se je nadaljevalo tudi v letu 2012. V letu 2013 je kazalnik dosegel vrednost 843.500. Ciljna vrednost ni dosežena.

⁵¹ MKO, 2014c. Letna poročila o napredku v okviru Programa razvoja podeželja RS 2007–2013. Ljubljana, Ministrstvo za kmetijstvo in okolje.

⁵² Enako kot prejšnji vir.

⁵³ SURS, 2014f: Ekonomsko področje; Nacionalni računi; Bruto domači proizvod, letni podatki; Zaposlenost (SKD 2008), Slovenija, letno. Ljubljana, Statistični urad RS. URL: http://pxweb.stat.si/pxweb/Dialog/varval.asp?ma=0301975S&ti=&path=../Database/Ekonomsko/03_nacionalni_racuni/05_03019_BDP_letni/&lang=2 (10. 7. 2014)

⁵⁴ SURS, 2013f: Ekonomsko področje; Nacionalni računi; Bruto domači proizvod, letni podatki; Proizvodna struktura BDP (proizvodnja, vmesna potrošnja in dodana vrednost po dejavnostih, SKD 2008), Slovenija, letno. Ljubljana, Statistični urad RS. URL:

http://pxweb.stat.si/pxweb/Dialog/varval.asp?ma=0301915S&ti=&path=../Database/Ekonomsko/03_nacionalni_racuni/05_03019_BDP_letni/&lang=2 (10. 7. 2014)

⁵⁵ EUROSTAT, 2014e: National Accounts by 10 branches - aggregates at current prices Luksemburg, Statistični urad Evropske unije. URL: http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=nace10_c&lang=en (24. 7. 2014)

⁵⁶ Zakon o delnem subvencioniranju polnega delovnega časa, Uradni list RS, št. 5/09, in Zakon o delnem povračilu nadomestila plače, Uradni list RS, št. 42/09.

⁵⁷ UMAR, 2014b: Poročilo o razvoju 2014. Ljubljana, Urad RS za makroekonomske analize in razvoj. URL: http://www.umar.gov.si/fileadmin/user_upload/publikacije/pr/2014/POR_2014.pdf, (15. 7. 2014)

BDV v nekmetijskem sektorju je rasla do leta 2011, v letu 2012 pa se je rahlo znižala. V letu 2013 pa je znova zabeležena rast in je vrednost kazalnika (30.512,5 mio EUR) skoraj dosegla zastavljeno ciljno vrednost (31.000 mio EUR). Ciljna vrednost je skoraj dosežena.

Ukrepi LEADER so prvenstveno namenjeni krepitvi potencialov za trajnosten razvoj posameznih podeželskih območij in lokalnih razvojnih pobud, predvsem preko podpiranja t.i. »mehkih«, nenaložbenih vsebin, ki jih kot prioritete prepozna lokalno okolje oz. lokalna akcijska skupina.

Vpliv izvajanja pristopa LEADER na spodbujanje zaposlovanja in ustvarjanja novih delovnih mest ali povečevanje BDV je zaradi narave pristopa zgolj posreden. Ukrep 431 sicer prispeva k ohranjanju oz. dopolnitvi že obstoječih delovnih mest v okviru upravljanja lokalne akcijske skupine, ne beležimo pa večjega ustanavljanja novih delovnih mest oz. zaposlitev. Podatka o zaposlenosti in BDV v terciarnem in sekundarnem sektorju se zato nanašata na celotno državo in vse politike, sektorje in dejavnosti. Potencialni vpliv ukrepov LEADER na stanje obeh kazalnikov je zato zgolj posreden, zaradi majhnega obsega finančnih sredstev, ki so namenjena izvajanju pristopa LEADER in projektom, namenjenih spodbujanju zaposlovanja in ustvarjanja novih delovnih mest, pa tudi manj značilen.

Ključni zaključki:

Konkurenčnost agroživilstva in gozdarstva

Dosežene ciljne vrednosti:

Produktivnost dela v živilsko predelovalni industriji;

Produktivnosti dela v gozdarstvu;

Usposabljanje in izobraževanje v kmetijstvu.

Nedosežene ciljne vrednosti:

Produktivnost dela v kmetijstvu;

Produktivnost dela v kmetijstvu v primerjavi z EU-25.

Ohranjanje kulturne krajine in varovanje okolja

Dosežene ciljne vrednosti:

Bruto bilanca hranil

Ekološka pridelava

Površine, na katerih se izvajajo kmetijsko okoljski podukrepi

Pridobivanje obnovljivih virov

Nedosežene ciljne vrednosti:

Populacija ptic kmetijske krajine

Izboljšanje kakovosti življenja v podeželskih območjih in spodbujanje gospodarske diverzifikacije

Dosežene ciljne vrednosti:

Nosilci kmetijskega gospodarstva z drugo dopolnilno dejavnostjo

Internet na podeželju

Turistična infrastruktura na podeželju

Razvoj storitvenega sektorja

Nedosežene ciljne vrednosti:

Razvoj zaposlovanja v nekmetijskem sektorju

Gospodarski razvoj v nekmetijskem sektorju

Razvoj samozaposlovanja

Vseživljenjsko učenje na podeželju

LEADER – krepitev lokalnih razvojnih pobud

Dosežene ciljne vrednosti:

Število delujočih LAS

Nedosežene ciljne vrednosti:

Število prebivalcev v območjih LAS
Zaposlenost v sekundarnem in terciarnem sektorju
BDV v sekundarnem in terciarnem sektorju
Delež prebivalstva v območjih LAS

4 NAPREDEK PRI IZVAJANJU NSN 2007–2013

V sledečem poglavju je predstavljen napredek pri izvajanju posameznih ukrepov PRP 2007–2013. Poudarek je na napredku v letih 2012 in 2013. Izvajanje PRP 2007–2013 je prešlo v zaključno fazo, vendar se z obravnavanim obdobjem v tem poročilu (do 31. 12. 2013) ne končuje. Izvajanje ukrepov PRP 2007–2013 in izplačevanje finančnih sredstev se bo nadaljevalo vse do leta 2015.

4.1 Napredek pri izvajanju glede na cilje povečanja konkurenčnosti agroživilstva in gozdarstva (nacionalna prednostna naloga 1. osi)

Politika razvoja podeželja v okviru konkurenčnosti agroživilstva in gozdarstva podpira predvsem prestrukturiranje kmetijstva, živilskopredelovalne industrije in gozdarstva z izvajanjem aktivnosti po treh prednostnih nalogah:

1. Ukrepi za dvig usposobljenosti in krepitev človeškega potenciala v kmetijstvu in gozdarstvu;
2. Ukrepi za prestrukturiranje fizičnega kapitala v kmetijstvu in gozdarstvu ter spodbujanje inovativnosti;
3. Ukrepi za izboljšanje kakovosti kmetijske proizvodnje in proizvodov.

Aktivnosti v okviru druge in tretje prednostne naloge so usmerjene predvsem v boljšo izrabo proizvodnih dejavnikov, uvedbo novih tehnologij, dvig kakovosti in učinkovitejše trženje. Aktivnosti v okviru prve prednostne naloge pomenijo naložbe v človeške vire oziroma prenos znanja preko podpor poklicnemu usposabljanju in dejavnosti informiranja. Podrobnejša razdelitev sredstev po prednostnih nalogah 1. osi kaže, da je 65 odstotkov sredstev namenjenih primarnemu kmetijskemu sektorju, malo manj kot četrtina sredstev sektorju predelave kmetijskih proizvodov in dobrih 14 odstotkov sredstev gozdarstvu in predelavi gozdarskih proizvodov.

4.1.1 Ukrepi za dvig usposobljenosti in krepitev človeškega potenciala v kmetijstvu in gozdarstvu

Za ukrepe za dvig usposobljenosti in krepitev človeškega potenciala v kmetijstvu in gozdarstvu je namenjenih okvirno 19 odstotkov skupnih sredstev 1. osi PRP 2007–2013.

Ukrep 111 - Usposabljanje za delo v kmetijskem, gozdarskem in živilskem sektorju

Za ukrep je v okviru PRP 2007–2013 na razpolago 2.542.672 €, s šesto spremembo PRP 2007–2013 so se ta sredstva znižala za 457.328 €. Do 31. 12. 2013 je bilo za ta ukrep izplačano 841.788 € sredstev, kar predstavlja 33,1 % razpoložljivih sredstev.

Na tem ukrepu sta bila objavljena dva javna razpisa. Zadnji je bil objavljen 30. 12. 2011 in bil zaradi porabe sredstev zaprt 6. 2. 2012. Temeljl je na novem konceptu izvajanja ukrepa. Končni upravičenci so še vedno posamezniki, vlagatelji pa so bile izobraževalne oziroma za izobraževanje usposobljene ustanove, ki so jim v skladu z objavljenim javnim razpisom potrdili primerne programe usposabljanj. Javni razpis je bil odprtega tipa. Usposabljanja so morala biti izvedena v obliki seminarjev, delavnic, predavanj, tečajev, praktičnega prikaza na terenu ipd. Vse aktivnosti v okviru prvega javnega razpisa so se zaključile že v letu 2011. V okviru drugega razpisa so bile vse odločbe izdane v letu 2012, v letu 2013 pa so se izvajala usposabljanja in potekala prva izplačila vloženih zahtevkov. Aktivnosti iz leta 2013 se bodo nadaljevale in tudi zaključile v letu 2014.

Ciljna vrednost izvajanja ukrepa v programskem obdobju 2007–2013 se je s šesto spremembo spremenila in predstavlja 2.500 udeležencev usposabljanj s celotnim obsegom usposabljanj v višini 1.000 dni. Do konca leta 2013 je bilo na podlagi prejetih poročil za že zaključena usposabljanja podprtih 6.354 udeležencev usposabljanj, kar predstavlja 254 % doseganja cilja. Izvedena usposabljanja so obsegala 1.952 dni, kar predstavlja 195 % doseganja cilja.

Z izvajanjem ukrepov 112 - Pomoč mladim prevzemnikom in 113 - Zgodnje upokojevanje kmetov za krepitev človeškega potenciala v kmetijstvu in gozdarstvu se na slovenskem podeželju izvajajo procesi postopnega starostnega prestrukturiranja na kmetijskih gospodarstvih.

Ukrep 112 - Pomoč mladim prevzemnikom

Za celotno obdobje izvajanja PRP 2007–2013 je za ukrep 112 namenjenih 49.113.200 € sredstev, s šesto spremembo PRP 2007–2013 so se ta sredstva zvišala za 3.191.870 € sredstev. Do 31. 12. 2013 je bilo v okviru tega ukrepa izplačanih 47.135.933 €, kar predstavlja 96,0 % razpoložljivih sredstev. Do konca leta 2013 je bilo objavljenih šest javnih razpisov, vsi so bili tudi že zaključeni (izdane so bile vse odločbe). Na razpise se je prijavilo 2.623 vlagateljev, odobrenih pa je bilo 2.265 vlog. Odobrenih je bilo za 46.985.400 € sredstev, kar predstavlja v povprečju 20.744 € na odobreno vlogo. Skupno je bilo prenesenih 55.344 ha vseh površin (kmetijskih in gozdnih), kar predstavlja povprečno 24,4 ha na odobreno vlogo ter 31.149 ha KZU, kar pomeni povprečno 13,8 ha na odobreno vlogo. Povprečna starost prevzemnika ob prevzemu kmetije je bila 33 let, 83 % prevzemnikov je moškega spola in 17 % ženskega. Če opazujemo izobrazbeno strukturo prevzemnikov, lahko vidimo, da se od začetka izvajanja programa le-ta izboljšuje, in sicer jih ima 16 % končano osnovno šolo, 34 % prevzemnikov ima poklicno izobrazbo, 15 % prevzemnikov pa je doseglo višjo raven izobrazbe (višja ali visokošolska ali univerzitetna in več). Največ prevzemnikov in sicer 35 % ima končano srednješolsko izobrazbo.

Glede na prevladujoči sektor kmetijske pridelave prevladujejo kmetije s pašno živino (22 % podprtih kmetij in 20 % vseh odobrenih sredstev), kmetije z mlečno prirejo (20 % podprtih kmetij in 21 % vseh odobrenih sredstev) ter kmetije z mešano proizvodnjo (rastlinsko/živalska) (18 % podprtih kmetij in 17 % vseh odobrenih sredstev).

Glede na vse kmetije, jih je kar 77 % dobilo podporo v območjih z omejenimi možnostmi (ob upoštevanju kriterija, da je več kot 50 % KZU v OMD). 23 % podprtih kmetij se nahaja v gorsko višinskem območju.

Ciljna vrednost izvajanja tega ukrepa v programskem obdobju 2007–2013 znaša 1.700 mladih prevzemnikov kmetij s celotnim obsegom 45,9 milijonov € dodeljenih sredstev. Do konca leta 2013 je bilo odobrenih 2.265 vlog, kar predstavlja 133,2 % raven doseganja cilja (99,6 % v letu 2012). Skupni obseg odobrenih sredstev je do konca leta 2013 dosegel 46.985.400 € sredstev, kar predstavlja 102,4 % ravni zastavljenega cilja (74 % v letu 2012). Na podprtih kmetijah mladih prevzemnikov naj bi se bruto dodana vrednost (v nadaljnjem besedilu: BDV) povečala za 1.440.000 €. Kazalnik predvideva povečanje BDV na PDM na podprtih gospodarstvih za 1.000 €. Izračun temelji na primerjavi podatkov iz vlog in podatki iz poročil prejemnikov sredstev za leto 2013. Podatki za leto 2013 kažejo, da se je BDV povečala za 2.653.166 € oz. se je BDV/PDM povečala za 1.389 €.

Ukrep 113 - Zgodnje upokojevanje kmetov

V okviru šeste spremembe PRP 2007–2013 so se razpoložljiva sredstva zmanjšala za 3.521.631 € in znašajo 20.478.369 € sredstev. Do konca leta 2013 je bilo izplačanih 14.093.137 € sredstev oziroma 68,8 % vseh razpoložljivih sredstev. Izvajanje ukrepa se brez večjih sprememb nadaljuje iz Program razvoja podeželja za Republiko Slovenijo 2004–2006 (v nadaljnjem besedilu: PRP 2004–2006). Tako je bilo za sprejete obveznosti iz preteklega obdobja izplačano 9.405.778 €, za upravičence iz PRP 2007–2013 pa 4.687.359 € sredstev. Skupno je bilo v okviru tega ukrepa predanih 2.511 ha primerljivih kmetijskih površin (v nadaljnjem besedilu: PKP) ali v povprečju 12,5 ha na odobreno vlogo. Pri ukrepu 113 so se v prvem, drugem in tretjem javnem razpisu za izračun rente upoštevala prenesena primerljiva kmetijska zemljišča, ki so dejansko v lasti prenosnika, z zadnjim javnim razpisom, ki je bil objavljen v letu 2012, pa so se v izračun rente upoštevala vsa kmetijska zemljišča, ki jih je imel prenosnik v upravljanju oziroma GERK-i.

Povprečna odobrena desetletna renta v okviru razpisov PRP 2007–2013 je znašala 88.174 € na upravičenca, kar v 10 letnem obdobju pomeni za 17.722.914 € sprejetih obveznosti. Povprečna starost prenosnikov kmetij je 59 let. Med 201 upravičenci je 36 žensk, kar predstavlja 18 % vseh upravičencev.

Iz naslova sprejetih obveznosti za preteklo programsko obdobje PRP 2004–2006 so bila v letu 2013 sredstva izplačana za 364 upravičencev, ki so na prevzemnike prenesli skupno 3.740 ha PKP. Obveznosti rent iz preteklega programskega obdobja, ki zajedajo sedanje programsko obdobje, znašajo okoli 14,5 milijona € sredstev, kar skupaj z obveznostmi iz PRP 2007–2013 znaša okoli 24,8 milijonov €. Gre zgolj za okvirno oceno, saj dejanske višine izplačanih rent ne moremo predvideti (izguba rente zaradi smrti, zmanjšanje rente ob redni upokojitvi). Izvajanje ukrepa predstavlja veliko finančno obremenitev, saj se zaradi narave njegovega izvajanja sprejmejo dolgoročne obveznosti.

Ciljna vrednost izvajanja tega ukrepa v programskem obdobju 2007–2013 je 210 upokojenih kmetov s skupno 2.226 ha prenesenih kmetijskih in gozdnih zemljišč. Do konca leta 2013 je bilo izdanih 201 pozitivnih odločb, kar predstavlja 96 % zastavljenega cilja. S 2.511 ha prenesenih PKP je bila dosežena 113 % raven doseganja pričakovanega cilja. Na podprtih kmetijah, ki so jih prevzeli mladi prevzemniki, naj bi se BDV povečala za 252.000 €. Kazalnik predvideva povečanje BDV na PDM na podprtih gospodarstvih za 1.000 €. Izračun temelji na primerjavi podatkov iz vlog in podatki iz poročil prejemnikov sredstev za leto 2013. Podatki za leto 2013 kažejo, da se je BDV povečala za 238.178 € oz. se je BDV/PDM povečala za 1.823 €.

Sam ukrep sicer nima velikega ekonomskega učinka, a če nanj pogledamo širše in ga povežemo z drugimi ukrepi, še posebej z ukrepom 112-Pomoč mladim prevzemnikom kmetij, lahko ugotovimo, da je 92 % prevzemnikov iz naslova ukrepa 113 pridobilo sredstva na ukrepu 112, v okviru katerega so se s poslovnim načrtom zavezali k nadaljevanju in posodobitvi oziroma začetku nove kmetijske dejavnosti na prevzeti kmetiji. Starejšo generacijo kmetov pa z ukrepom spodbujamo, da predajo kmetijo mlajši generaciji in s tem prispevajo k izboljšanju starostne strukture na kmetijskih gospodarstvih.

4.1.2 Ukrepi za prestrukturiranje fizičnega kapitala v kmetijstvu ter spodbujanje inovativnosti

Za ukrepe za prestrukturiranje fizičnega kapitala v kmetijstvu ter spodbujanje inovativnosti je namenjenih okvirno 77 odstotkov skupnih sredstev 1. osi PRP 2007–2013.

Ukrep 121 - Posodabljanje kmetijskih gospodarstev

Za ta ukrep je na razpolago 133.406.275 €. Do 31. 12. 2013 je bilo iz naslova javnih razpisov tega ukrepa dodeljenih 131.712.087 €, kar pomeni 98,7 % vseh razpoložljivih sredstev za ta ukrep. Izplačanih je bilo 65,2 % razpoložljivih sredstev.

Za obveznosti iz preteklega programskega obdobja (2004–2006) je bilo v okviru ukrepa 121 izplačanih 1.748.703 €, kar predstavlja 2,0 % vseh izplačanih sredstev na tem ukrepu.

Do konca leta 2013 je bilo objavljenih 22 javnih razpisov, od tega pet v letu 2013. 20 javnih razpisov je tudi že zaključenih (izdane so bile vse odločbe), za zadnja dva razpisa pa prispele vloge še niso bile obdelane. Sedem razpisov je bilo deljenih na dve ali več področij podpor. Na javne razpise tega ukrepa je skupaj prispelo 4.817 vlog, od katerih jih je bilo 3.011 odobrenih za 2.138 kmetijskih gospodarstev. V okviru podpor iz naslova Evropskega načrta za oživitve gospodarstva so bili objavljeni trije javni razpisi, ki so že zaključeni. Skupaj je prispelo 284 vlog, odobrenih je bilo 179 vlog. Povprečna vrednost odobrenih sredstev na vlogo znaša 78.073 €, povprečna vrednost celotne investicije na vlogo pa znaša 190.725 €.

Na ravni celotnega ukrepa povprečna vrednost odobrenih sredstev na vlogo znaša 43.744 €, povprečna vrednost celotne investicije na vlogo pa znaša 125.465 €. Obstajajo velike razlike med posameznimi javnimi razpisi, največ vpliva na to ima nakup kmetijske mehanizacije, saj je v tistih javnih razpisih, kjer ni bil možen nakup kmetijske mehanizacije oziroma je bil njen nakup omejen z določenimi pogoji, povprečna vrednost odobrenih sredstev na vlogo višja.

Od 3.011 odobrenih vlog jih je bilo 882 oziroma slaba tretjina odobrenih za vlagatelje, ki so mladi prevzemniki kmetij. Vlagateljem, ki kmetujejo v območjih z omejenimi možnostmi za kmetijsko dejavnost (OMD) - vključene so kmetije, ki imajo več kot 50 % KZU v OMD - je bilo odobrenih 63 % vseh vlog, 61 % vseh odobrenih sredstev ter 56 % celotne vrednosti vseh odobrenih naložb. Čeprav predstavlja OMD kar 85 % ozemlja RS (oz. 75 % vseh KZU), bi bilo zmotno pričakovati, da bo delež odobrenih sredstev teh vlagateljev na ukrepu 121 višji. Ne smemo prezreti dejstva, da na teh območjih prevladuje govedoreja in reja drobnice, pri katerih v strukturi odobrenih vlog predstavljajo stroški za nakup kmetijske mehanizacije od 35 % do 60 % vseh stroškov. To pa posledično pomeni nižji delež odobrenih sredstev. Nekateri javni razpisi so bili izrazito sektorsko naravnani in na te kmetovanje na OMD območjih nima bistvenega vpliva (vrtnarstvo, hmeljarstvo, prašičereja in reja perutnine, ipd.).

Glede na sektor prevladuje govedoreja – mleko in meso, ki predstavljata 55 % vseh odobrenih vlog, za katere je bilo odobreno 44 % vseh sredstev. Najvišja vrednost odobrenih sredstev na vlogo je pri sektorju perutninarstvo in znaša 130.429 €, sledijo pa okrasne rastline z 119.002 € in vrtnine z 75.416 € na odobreno vlogo. To so tudi delovno najbolj intenzivni sektorji.

V okviru ekološke pridelave je bilo podprtih 144 vlog oz. 5 % vseh odobrenih vlog. Glede na sektor pridelave prevladuje govedoreja – meso (48 % odobrenih vlog), sledita sadjarstvo (14 % odobrenih vlog) in reja drobnice (10 % odobrenih vlog). Povprečna vrednost odobrenih sredstev za te vloge znaša 23.991 €, celotna vrednost investicije pa 84.857 €.

Glede na status vlagatelja prevladujejo kmetije. Te predstavljajo kar 95 % vseh odobrenih vlog, za katere je bilo odobreno 76 % vseh sredstev. Čeprav je število odobrenih vlog ostalih vlagateljev – pravnih oseb (gospodarske družbe, zadruga, zavodi) zelo majhno, so le-ti prejeli kar četrtno vseh odobrenih sredstev.

Namen investicij smo spremljali na podlagi odobrene vrednosti stroškov, ki naj bi jim po oddaji zahtevka tudi sledilo izplačilo. Največ odobrenih stroškov je bilo za naložbe v novogradnje, ki predstavljajo 30,5 % vrednosti vseh odobrenih stroškov. Sledijo naložbe v opremo s 24,3 % ter mehanizacija s 23,3 %.

Ciljna vrednost izvajanja tega ukrepa v programskem obdobju 2007–2013 predstavlja 3.722 podprtih kmetijskih gospodarstev s skupnim obsegom naložb v višini 399,9 milijonov €. V letu 2011 smo začeli z bolj selektivnim pristopom pri izvajanju ukrepa (bolj ciljno usmerjene naložbe, omejitve pri nakupu kmetijske mehanizacije, prilagoditev na nove izzive v kmetijstvu, ipd.), kar pa bo imelo za posledico nižje število podprtih projektov od načrtovanih vrednosti. Od začetka izvajanja programa do konca leta 2013 je bilo odobrenih 3.011 vlog za 2.138 kmetijskih gospodarstev, kar predstavlja 57 % zastavljenega cilja (54 % v letu 2012). Celoten obseg odobrenih naložb je dosegel 377.775.632 € sredstev, kar predstavlja 95 % ciljne vrednosti (84 % v letu 2012). Ciljna vrednost za število gospodarstev/podjetij, ki bi z naložbo uvedli nove proizvode in/ali nove tehnologije, je 1.140. Do konca leta 2013 je bilo podprtih 1.348 gospodarstev/podjetij, kar predstavlja 118 % raven doseganja cilja.

Načrtovana ciljna vrednost za prilagoditev kmetijskih gospodarstev na novo uvedene standarde je bila 1.225. Do konca leta 2013 je bilo podprtih le 344 takih kmetijskih gospodarstev, kar predstavlja 28 % raven doseganja cilja. Večinoma so bili podprti hlevi, ki so bili zgrajeni po 1996 in so glede na oceno kmetijske svetovalne službe izpolnjevali zahteve glede navzkrižne skladnosti oziroma dobrega počutja živali. Odziv manjših kmetijskih gospodarstev, ki ne izpolnjujejo teh zahtev, je bil manjši od pričakovane ocene. Razlog za to je mogoče iskati tudi v gradbeni in prostorski zakonodaji - dolgotrajni postopki pri pridobitvi novih gradbenih dovoljenj. Ti objekti so namreč že tako tehnološko zastareli, da jih je potrebno temeljito prenoviti, za kar je potrebno pridobiti novo gradbeno dovoljenje in temu posledično bistveno višja finančna vlaganja kot jih vlagatelji zmorejo. Na podprtih gospodarstvih/podjetjih naj bi se BDV povečala za 3.822.000 €. Kazalnik predvideva povečanje BDV na PDM na podprtih gospodarstvih/podjetjih za 1.300 €. Izračun temelji na primerjavi podatkov iz vlog in podatki iz poročil prejemnikov sredstev za leto 2013. Podatki za leto 2013 kažejo, da se je BDV povečala za 10.668.274 € oz. se je BDV/PDM povečala za 1.407 €.

Ukrep 122 - Povečanje gospodarske vrednosti gozdov

V okviru šeste spremembe PRP 2007–2013 so se razpoložljiva sredstva zmanjšala za 3.425.479 € in znašajo 22.513.773 € sredstev. Do konca leta 2013 je bilo na javne razpise tega ukrepa dodeljenih 24.626.308 €, kar pomeni 109,4 % vseh razpoložljivih sredstev za ta ukrep. Izplačanih je bilo 96,3 % razpoložljivih sredstev.

Do konca leta 2013 je bilo skupaj objavljenih pet javnih razpisov, vsi so bili zaključeni že s koncem leta 2012 (izdane so bile vse odločbe). V letu 2013 so bile glavne aktivnosti vezane na izplačevanje sredstev na podlagi prejetih zahtevkov za izplačilo. Na razpise je prispelo 2.429 vlog, od katerih jih je bilo odobrenih 1.357. Ukrep se izvaja s pomočjo javnih razpisov zaprtega tipa. Zaradi velikega interesa vlagateljev za nakup gozdarske mehanizacije in opreme za sečnjo in spravilo lesa je na javni razpis prispelo veliko več vlog kot je bilo razpoložljivih sredstev. Skupni znesek odobrenih sredstev znaša 24.626.308 € oziroma 18.148 € na odobreno vlogo. Celotna vrednost odobrenih naložb znaša 51.708.117 €, kar v povprečju pomeni 38.105 € na odobreno vlogo.

Za naložbe v gradnjo in rekonstrukcijo gozdnih cest in gozdnih vlak ter pripravo gozdnih vlak je bilo dodeljenih 28 % vseh sredstev, za naložbe v nakup nove mehanizacije in nove opreme za sečnjo in spravilo lesa pa 72 %.

Namen investicij smo spremljali na podlagi odobrenih zahtevkov, ki so jih vlagatelji vložili na ARSKTRP, iz katerih je razvidna točna vsebina zahtevka oz. stroška ter njegova denarna vrednost. Največ odobrenih zahtevkov je bilo za naložbe v nakup nove gozdarske mehanizacije ter opreme za sečnjo in spravilo lesa, ki predstavljajo 75 % vrednosti vseh odobrenih zahtevkov. Zanimanje potencialnih vlagateljev za te vrste investicij je bilo zelo veliko, ker je obstoječa mehanizacija in oprema zastarela in manj varna za delo v gozdu. Tako ima ukrep, poleg ekonomskega vpliva, tudi velik vpliv na povečano varnost pri delu v gozdu.

Ciljna vrednost izvajanja tega ukrepa v programskem obdobju 2007–2013 se je s šesto spremembo spremenila in predstavlja 1.000 gozdarskih gospodarstev, ki so prejeli pomoč, s skupnim obsegom naložb v višini 54 milijonov €. Do konca leta 2013 je bilo odobrenih 1.357 vlog za 1.099 vlagateljev, kar predstavlja 110 % zastavljenega cilja. Skupni obseg odobrenih naložb je obsegal 51.708.117 € sredstev, kar predstavlja 96 % raven doseganja cilja. Ciljna vrednost za število gospodarstev/podjetij, ki bi z naložbo uvedli nove proizvode in/ali nove tehnologije, se je s šesto spremembo programa spremenila in je 1.000. Do konca leta 2013 je bilo podprtih 1.062 gospodarstev/podjetij, kar predstavlja 106 % raven doseganja cilja.

Na podprtih gospodarstvih/podjetjih naj bi se BDV povečala za 2.500.000 €. Izračun temelji na primerjavi podatkov iz vlog in podatki iz poročil prejemnikov sredstev za leto 2013. Podatki za leto 2013 kažejo, da se je BDV povečala za 2.438.891€.

Ukrep se izvaja v programskem obdobju PRP 2007–2013 prvič. Na podlagi vrednosti kazalnikov in odzivov iz terena ugotavljamo, da je izvedba ukrepa uspešna. Upravičencem smo z investicijami odprli gozdove z gozdnimi prometnicami, zmanjšali pravilne razdalje ter s tem zmanjšali stroške sečnje in spravila. Z investicijami v nakup nove mehanizacije in opreme za sečnjo in spravilo lesa smo upravičencem zamenjali zastarelo in za delo nevarno mehanizacijo. S tem smo jim omogočili prehod na nove tehnologije sečnje in spravila lesa. Zamenjali so spravilo po tleh s spravilom po kolesih in po zraku, klasično sečnjo so zamenjali s strojno. Z vsemi omenjenimi investicijami smo upravičencem omogočili večjo varnost pri delu v gozdu, saj so bile nesreče pri delu v gozdu eden večjih problemov v slovenskem gozdarstvu.

Ukrep 123 - Dodajanje vrednosti kmetijskim in gozdarskim proizvodom

V okviru šeste spremembe PRP 2007–2013 so se razpoložljiva sredstva za ukrep povečala za 7.976.808 € in obsegajo 103.762.001 €. V obliki izplačil pa je bilo do konca leta 2013 porabljenih 64,2 % razpoložljivih sredstev.

Za obveznosti iz preteklega programskega obdobja je bilo v okviru ukrepa 123 izplačanih 795.110 € oziroma 1,2 % vseh izplačanih sredstev. Število prejetih in izdanih pozitivnih odločb ter višina odobrenih sredstev v tej preglednici se nanaša zgolj na izvajanje ukrepa v okviru PRP 2007–2013. V nadaljnjih analizah ukrepa 123 so upoštevane samo vloge prispele na javne razpise v tem programskem obdobju.

Do konca leta 2013 je bilo iz naslova tega ukrepa objavljenih 14 javnih razpisov, od tega trije v letu 2013. Pet javnih razpisov je bilo deljenih na dve področji podpor. Na razpise je skupaj prispelo 1.086 vlog, od katerih jih je bilo odobrenih 596. Razliko med prejetimi in odobrenimi vlogami predstavljajo nepopolne ali neustrezne vloge (59 %), tretjina vlog je bila zavrnjenih zaradi porabe sredstev, nekaj vlagateljev pa je odstopilo od vložene vloge (6 %).

Skupni znesek odobrenih sredstev znaša 110.567.465 €, kar predstavlja 106,6 % razpoložljivih sredstev za ta ukrep, v povprečju pa je bilo odobrenih 185.516 € na vlogo. Celotna vrednost podprtih naložb znaša 346.077.289 € oziroma 580.667 € na naložbo.

Glede na dejavnost, ki je predmet naložbe, smo vlagatelje razvrstili v štiri skupine, in sicer na vlagatelje, ki so vložili vloge s področja prve stopnje predelave lesa (150 odobrenih vlog), na vlagatelje, ki so vložili vloge s področja trženja in predelave kmetijskih ter živilskih proizvodov na kmetijah (162 odobrenih vlog), na vlagatelje, ki so vložili vloge s področja trženja in predelave kmetijskih ter živilskih proizvodov kot pravne osebe (270 odobrenih vlog) ter na skupino mešano, kjer je vir vhodne surovine lastna proizvodnja in odkup (14 odobrenih vlog). Za naložbe v predelavo lesa je bilo tako namenjenih 17,6 % vseh odobrenih sredstev, za področje trženja in predelave kmetijskih ter živilskih proizvodov na kmetijah 16,0 % vseh odobrenih sredstev, za področje trženja in predelave kmetijskih ter živilskih proizvodov pri pravnih osebah (v nadaljevanju: živilsko predelovalna industrija) 64,3 % vseh odobrenih sredstev ter za področje mešane dejavnosti 2,1 % vseh odobrenih sredstev. V okviru živilsko predelovalne industrije je bilo največ odobrenih vlog iz sektorja pijače (70), sledita pa sektor meso in užitni klavnični proizvodi (58) in sektor mleko in mlečni izdelki (30). Največ sredstev pa je bilo odobreno sektorju meso in užitni klavnični proizvodi (15,6 %), sledita pa sektor pijače (13,3 %) in proizvodi iz vrtnin (10,4 %).

Pri večini naložb gre za rekonstrukcije, dozidave in preureditve proizvodnje ter za nakup že dobro poznane in široko uporabljane strojne opreme. Od 596 podprtih naložb do konca leta 2013 je bilo 417 naložb, ki so bile namenjene vpeljavi novih proizvodov in/ali tehnologij.

Do 31. 12. 2013 je bilo 54 naložb, pri katerih so vlagatelji uveljavljali 5 % višji delež sofinanciranja za naložbe v predelavo in trženje kmetijskih proizvodov, kjer se naložba nanaša na proizvodnjo, ki vključuje tudi proizvode, ki imajo certifikat ekološke pridelave.

Ciljna vrednost izvajanja tega ukrepa v programskem obdobju 2007–2013 se je s šesto spremembo spremenila in predstavlja 558 podprtih podjetij s skupnim obsegom naložb v višini 320,9 milijona €. Do konca leta 2013 je bilo odobrenih 596 vlog 457 vlagateljem (podjetjem in fizičnim osebam), kar predstavlja 82 % vrednosti zastavljenega cilja (73 % v letu 2012). Razlog za nastalo situacijo je v tem, da vlagatelji ne uspejo prestrukturirati svojih podjetij v okviru ene naložbe. Potrebujemo večkratna vlaganja, kar se odraža v manjšem številu podprtih podjetij od načrtovane vrednosti. Celotna vrednost podprtih naložb obsega 346.077.289 € sredstev, kar predstavlja 108 % raven zastavljenega cilja (106 % v letu 2012). Ciljna vrednost za število gospodarstev/podjetij, ki bi z naložbo uvedli nove proizvode in/ali nove tehnologije, je 100. Do konca leta 2013 je bilo podprtih 219 gospodarstev/podjetij, kar predstavlja 219 % raven doseganja cilja.

Ciljna vrednost kazalnika se je s šesto spremembo programa spremenila in je 136 podprtih mikro podjetij oziroma kmetijskih gospodarstev z naložbami v prvo stopnjo predelave lesa. Do konca leta 2013 je bilo v okviru ukrepa podprtih 87 mikro podjetij oziroma kmetijskih gospodarstev, kar predstavlja 64 % ciljne vrednosti. Na podprtih gospodarstvih/podjetjih naj bi se BDV povečala za 10.000.000 €. Kazalnik predvideva povečanje BDV na PDM na podprtih gospodarstvih/podjetjih za 1.500 €. Izračun temelji na primerjavi podatkov iz vlog in podatki iz poročil prejemnikov sredstev za leto 2013. Podatki za leto 2013 kažejo, da se je BDV povečala za 16.426.613 € oz. se je BDV/PDM povečala za 2.971 €.

Ukrep 125 - Izboljšanje in razvoj infrastrukture povezane z razvojem in prilagoditvijo kmetijstva

Za ta ukrep je na razpolago 29.000.000 € sredstev, od tega jih je 15.700.000 € namenjeno komasacijam in agromelioracijam ter 13.300.000 € namakalnim sistemom.

Za namen komasacij in agromelioracij so vlagatelji poslali 70 vlog, od katerih je bilo 65 odobrenih. Znesek odobrenih sredstev znaša 90 % razpoložljivih sredstev za ta namen oziroma aktivnost. Povprečna vrednost odobrenih projektov znaša 217.661 € na vlogo. Skupno je bilo v komasacije vključenih 10.014 ha zemljišč, ki so bila pred postopkom komasacije razdeljena na 32.578 parcel. Po postopku komasacije se je število parcel v tem območju zmanjšalo na 17.449.

V dosedanjem izvajanju ukrepa je na javne razpise za namen namakanja prispelo 11 vlog, do konca leta 2013 jih je bilo odobrenih devet v višini 11.542.269 € sredstev. Tri vloge so bile odobrene v Podravske, po dve pa v Pomurske, Savinjske in Spodnjeposavske regije. V letu 2013 se je nadaljevalo izplačevanje sredstev za že končane projekte.

Ciljna vrednost izvajanja tega ukrepa v programskem obdobju 2007–2013 je 54 podprtih aktivnosti s skupnim obsegom naložb v višini 29 milijonov €. Do konca leta 2013 je bilo odobrenih 74 vlog, kar predstavlja 137 % raven doseganja cilja (56 % v letu 2012). Skupni obseg odobrenih projektov je znašal 33.185.902 € sredstev, kar predstavlja 114 % raven doseganja cilja (43 % v letu 2012). Na podprtih gospodarstvih naj bi se BDV povečala za 2.500.000 €. Izračun temelji na primerjavi podatkov iz vlog in podatki iz poročil prejemnikov sredstev za leto 2013. Podatki za leto 2013 na ravni že zaključenih projektov kažejo, da se je BDV povečala za 71.868 €.

Če gledamo ciljne vrednosti pri aktivnosti za izboljšanje posestne strukture, je načrtovana ciljna vrednost 30 podprtih operacij, v katerih naj bi se povprečna velikost parcel znotraj komasacijskega območja povečala za 100 %, oziroma naj bi se število parcel znotraj komasacijskega območja prepolovilo. Skupni obseg podprtih operacij naj bi obsegal 6.500 ha, ciljna vrednost podprtih projektov pa naj bi znašala 13,6 milijona €. Do konca leta 2013 je bilo podprtih 37 operacij (123 % ciljne vrednosti) v skupni vrednosti 11.103.677 € (82 % ciljne vrednosti) in v obsegu 7.810 ha (120 % ciljne vrednosti). Povprečna velikost parcel znotraj komasacijskega območja se je povečala od 31 arov na 58 arov, kar predstavlja 87 % rast, število parcel znotraj komasacijskih območij pa se je zmanjšalo za 47 %. Za aktivnost izboljšanja lastnosti tal (agromelioracije) je načrtovana ciljna vrednost 15 podprtih operacij. Skupni obseg podprtih operacij naj bi obsegal 1.000 ha, ciljna vrednost podprtih projektov pa naj bi znašala 2,1 milijona €. Do konca leta 2013 so bile podprte štiri operacije (27 % ciljne vrednosti) v skupni vrednosti 1.019.751 € (49 % ciljne vrednosti) in v obsegu 1.079 ha (108 % ciljne vrednosti). Za aktivnosti namakanje in hidromelioracije so ciljne vrednosti kazalnikov 9 podprtih operacij s skupno vrednostjo projektov v višini 13,3 milijona € ter s 2.000 ha namakalnih površin, ki bi bile opremljene tudi z vodomeri. Do konca leta 2013 so bile podprte štiri operacije (44 % ciljne vrednosti) v skupni vrednosti 4.495.159 € (34 % ciljne vrednosti) in v obsegu 922 ha (46 % ciljne vrednosti). Vseh 922 ha je bilo tudi opremljenih z vodomeri (46 % ciljne vrednosti).

4.1.3 Ukrepi za izboljšanje kakovosti kmetijske proizvodnje in proizvodov

Za ukrepe za izboljšanje kakovosti kmetijske proizvodnje in proizvodov je namenjenih okvirno štiri odstotke skupnih sredstev 1. osi PRP 2007–2013.

Ukrep 132 - Sodelovanje kmetijskih proizvajalcev v shemah kakovosti hrane, ukrep 133 - Podpora skupinam proizvajalcev pri dejavnostih informiranja in pospeševanja prodaje za proizvode, ki so vključeni v sheme kakovosti hrane, in ukrep 142 - Podpore za ustanavljanje skupin proizvajalcev predstavljajo skupino ukrepov za izboljšanje kakovosti kmetijske proizvodnje in proizvodov, katerih cilj je okrepiti učinkovitost in kakovost pridelave, predelave in trženje proizvodov ter s tem prispevati k višji produktivnosti dela v predelovalni dejavnosti, kot tudi v kmetijstvu in gozdarstvu.

Ukrep 132 - Sodelovanje kmetijskih proizvajalcev v shemah kakovosti hrane

V okviru šeste spremembe PRP 2007–2013 so se razpoložljiva sredstva zmanjšala za 500.000 € in obsegajo 869.003 € sredstev. Do sedaj sta bila objavljena dva javna razpisa, na katera je prispelo 944 vlog, od katerih jih je bilo odobrenih 667. Razliko med prejetimi in odobrenimi vlogami predstavljajo nepopolne ali neustrezne vloge (63 %), prav tako pa se v to razliko prištevajo tudi vloge, ki so na javni razpis prispele v decembru 2013 in so v postopku pregleda.

Povprečen znesek odobrenih sredstev na vlogo znaša 461 €. Največ vlog je bilo odobrenih za kmetijska gospodarstva, ki so vključena v shemo z ekološko pridelavo in/ali predelavo (50 % odobrenih vlog) in v shemo z zaščiteno označbo porekla oziroma geografskim poreklom (37 % odobrenih vlog). Geografsko gledano, 41 % vseh odobrenih vlog prihaja iz Obalno-kraške regije, zanje pa je bilo odobrenih 37 % sredstev.

Če gledamo vrsto proizvoda, s katerim so kmetijska gospodarstva vključena v sheme kakovosti, je največ podprtih kmetijskih gospodarstev s proizvodnjo olj in maščob (39 %), sledijo sveže meso in drobovina (12 %) ter sadje (9 %).

Ciljna vrednost izvajanja tega ukrepa v programskem obdobju 2007–2013 je 150 podprtih kmetijskih gospodarstev, vključenih v sheme kakovosti. Do konca leta 2013 je bilo podprtih 325 kmetijskih gospodarstev, ki so vključena v sheme kakovosti, ta pa so prejela 667 pozitivnih odločb. Ciljna vrednost je tako dosežena 217 %. Ciljna vrednost za vrednost kmetijske proizvodnje, vključene v sheme kakovosti, je 1 mio €. Podatki za leto 2013 kažejo, da se je vrednost kmetijske proizvodnje povečala za 3,5 mio €.

Ukrep 133 - Podpora skupinam proizvajalcev pri dejavnostih informiranja in pospeševanja prodaje za proizvode, ki so vključeni v sheme kakovosti hrane

V okviru šeste spremembe PRP 2007–2013 so se razpoložljiva sredstva na ukrepu zmanjšala za 723.059 € in obsegajo 12.096.209 € sredstev. Do konca leta 2013 je bilo dodeljenih 12.103.259 € oziroma 100,1 % razpoložljivih sredstev.

Do konca leta 2013 je bilo objavljenih pet javnih razpisov. Skupno je bilo odobrenih 72 projektov, ki jih je vložilo 42 skupin proizvajalcev. Glede na shemo kakovosti, v katero so vključene skupine proizvajalcev, je bilo največ odobrenih vlog s področja vin z označbo porekla, za te vloge pa je bilo namenjenih tudi največ odobrenih sredstev (31 %). Sledijo integrirana pridelava (23 %), zaščitena geografska označba (13 %) ter ekološka shema (12,5 %).

Ciljna vrednost izvajanja tega ukrepa v programskem obdobju 2007–2013 se je s šesto spremembo spremenila in predstavlja 65 podprtih projektov. Do konca leta 2013 je bilo odobrenih 72 projektov, kar predstavlja 111 % ciljne vrednosti (100 % v letu 2012). Ciljna vrednost za letno tržno proizvodnjo v okviru priznane oznake kakovosti, je 30 mio €. Podatki za leto 2013 kažejo, da je bil prihodek od prodaje kmetijskih proizvodov pri podprtih skupinah proizvajalcev, ki so vključene v aktivnosti informiranja in pospeševanja prodaje, 35,4 mio €.

Ukrep 142 - Podpore za ustanavljanje skupin proizvajalcev

V okviru šeste spremembe PRP 2007–2013 so se razpoložljiva sredstva zmanjšala za 301.181 € in obsegajo 870.356 € sredstev. Do konca leta 2013 je bilo dodeljenih 762.130 € oziroma 88 % razpoložljivih sredstev.

Do konca leta 2013 je bilo objavljenih šest javnih razpisov. V letu 2013 je na ta ukrep prispelo šest vlog. V dosedanjem izvajanju ukrepa je največ odobrenih vlog (13) prispelo iz Osrednjeslovenske regije, pet iz Obalno kraške, tri iz Savinjske, dve iz Zasavske ter ena iz Gorenjske statistične regije. Odobrenih je bilo 24 vlog za 10 skupin proizvajalcev. Povprečna vrednost odobrenih sredstev na vlogo je bila 31.755 €. 14 odobrenih vlog se nanaša na

skupine proizvajalcev s področja ekološke pridelave in predelave, šest na skupine proizvajalcev zaščitene oznake porekla oziroma geografskega porekla ter štiri na skupine proizvajalcev z zaščiteno geografsko označbo. Glede na kategorijo proizvoda so devet odobrenih vlog prejele skupine proizvajalcev s področja izdelkov iz mesa, šest z mešanimi kategorijami, štiri za olja, tri za mleko ter dve za sadje.

Ciljna vrednost izvajanja tega ukrepa v celotnem programskem obdobju 2007–2013 je 10 podprtih skupin proizvajalcev s skupnim obsegom bruto prihodka v višini 9 milijona €. Do konca leta 2013 je bilo podprtih 10 skupin proizvajalcev, kar predstavlja 100 % raven doseganja cilja. Skupni obseg bruto prihodka podprtih skupin proizvajalcev znaša 12,53 milijona €, kar predstavlja 139 % zastavljenega cilja. Ciljna vrednost za število kmetijskih gospodarstev, ki vstopajo na trg, je 130. Podatki za leto 2013 kažejo, da je bilo z izvajanjem ukrepa podprtih 154 tržno usmerjenih kmetijskih gospodarstev v skupinah proizvajalcev, kar predstavlja 118 % raven doseganja cilja.

Ciljna vrednost kazalnika je 120 kmetijskih gospodarstev, vključenih v podprte skupine proizvajalcev ekoloških in zaščitene kmetijskih proizvodov. Do konca leta 2013 je bilo podprtih 177 kmetijskih gospodarstev. Ciljna vrednost je tako dosežena, kar znaša 148 % zastavljenega cilja.

4.2 Napredek pri izvajanju glede na cilje ohranjanje kulturne krajine in varovanje okolja (nacionalna prednostna naloga 2. osi)

Z ukrepi 2. osi je podprto izvajanje javnih funkcij kmetijstva, ki se nanašajo na vzdrževanje kulturne krajine, ohranjanje biotske raznovrstnosti ter varovanje voda in tal. Z aktivnostmi te osi NSN 2007–2013 deluje v smeri ohranjanja značilne kulturne krajine, ki je pomemben element estetske in okoljske prepoznavnosti podeželja, krepi pa se tudi turistični potencial. Z nadstandardnimi zahtevami za varovanje okolja in okolju prijaznimi tehnologijami kmetijstvo zagotavlja varovanje voda, predvsem kakovostne pitne vode. Te tehnologije zagotavljajo dolgoročno zmanjševanje potencialnega onesnaženja voda z onesnaževalci kmetijskega izvora, predvsem s hranili in ostanki fitofarmaceutskih sredstev ter vplivajo na dolgoročno izboljšanje kakovosti voda.

Politika razvoja podeželja v okviru ohranjanja kulturne krajine in varovanje okolja podpira predvsem:

1. Ohranjanje kmetijstva v območjih z neugodnimi naravnimi danostmi za kmetovanje;
2. Izvajanje okolju prijaznih kmetijskih praks.

4.2.1 Ohranjanje kmetijstva v območjih z neugodnimi naravnimi danostmi za kmetovanje

Za ukrepe za ohranjanja kmetijstva v območjih z neugodnimi naravnimi danostmi za kmetovanje je namenjenih okvirno 53 odstotkov skupnih sredstev 2. osi PRP 2007–2013.

Ukrep 211 - Plačila kmetom zaradi omejenih možnosti na gorsko hribovskih območjih

Za ukrep 211 so se sredstva v okviru šeste spremembe PRP 2007–2013 znižala in je sedaj na voljo 236.644.167 € sredstev. V dosedanjem izvajanju ukrepa je v okviru vlaganja zbirnih vlog za neposredna plačila vložilo zahtevke 37.781 kmetijskih gospodarstev in sicer za 269.501 ha kmetijskih zemljišč, kar predstavlja v povprečju 7,1 ha na zahtevek. Odobrene in izplačane zahtevke je dobilo skupno 37.094 kmetijskih gospodarstev, ti so bili vloženi za skupno 266.301 ha zemljišč. »Skupno« pomeni, da je kmetijsko gospodarstvo vsaj v enem letu prejelo sredstva za vključenost v OMD, oziroma da je bila za kmetijsko zemljišče izplačana podpora vsaj v enem letu. Do konca leta 2013 je bilo na ukrepu izplačanih 236.060.213 € sredstev, kar predstavlja 99,8 % razpoložljivih sredstev za ukrep.

Pričakovana letna vrednost učinkov izvajanja tega ukrepa v celotnem programskem obdobju 2007–2013 je 33.000 podprtih kmetijskih gospodarstev v skupnem obsegu 226.000 ha podprtih kmetijskih zemljišč. V dosedanjem izvajanju ukrepa je dobilo odobrene in izplačane zahtevke 37.094 kmetijskih gospodarstev (112 % ciljne vrednosti) v skupnem fizičnem obsegu 266.301 ha (118 % ciljne vrednosti) kmetijskih zemljišč.

Ukrep 212 - Plačila kmetom na območjih z omejenimi možnostmi, ki niso gorsko hribovska območja

Za ukrep 212 so se sredstva v okviru šeste spremembe PRP 2007–2013 zvišala in je sedaj na voljo 65.683.803 € sredstev. V dosedanjem izvajanju ukrepa je v okviru vlaganja zbirnih vlog za neposredna plačila vložilo zahtevke 14.959 kmetijskih gospodarstev in sicer za 104.964 ha kmetijskih zemljišč, kar predstavlja v povprečju 7,0 ha na zahtevke. Odobrene in izplačane zahtevke je dobilo skupno 14.544 kmetijskih gospodarstev, ti so bili vloženi za skupno 104.156 ha zemljišč. Do konca leta 2013 je bilo na ukrepu izplačano 67.425.695 € sredstev, kar predstavlja 103 % razpoložljivih sredstev za ukrep.

Pričakovana letna vrednost učinkov izvajanja tega ukrepa v celotnem programskem obdobju 2007–2013 je 11.000 podprtih kmetijskih gospodarstev v skupnem obsegu 74.000 ha podprtih kmetijskih zemljišč. V dosedanjem izvajanju ukrepa je dobilo odobrene in izplačane zahtevke skupno 14.544 kmetijskih gospodarstev (132 % ciljne vrednosti) v skupnem obsegu 104.156 ha (141 % ciljne vrednosti) kmetijskih zemljišč.

Ciljna vrednost kazalnika obseg površin znotraj območij Natura 2000, na kateri se izvaja ukrep OMD, je 84.000 ha. Do konca leta 2013 je bilo takih površin 90.391 ha oz. 108 % predvidenega cilja.

4.2.2 Izvajanje okolju prijaznih kmetijskih praks

Za ukrepe za izvajanje okolju prijaznih kmetijskih praks je okvirno namenjenih 47 odstotkov skupnih sredstev 2. osi PRP 2007–2013.

Ukrep 214 - Kmetijsko okoljska plačila

V okviru ukrepa 214 - Kmetijsko okoljska plačila sta se od začetka izvajanja PRP 2007–2013 izvajali dve shemi kmetijsko okoljskih plačil:

- ukrepi SKOP iz PRP 2004–2006
- podukrepi KOP iz PRP 2007–2013.

Obveznosti za ukrepe SKOP iz programskega obdobja 2004–2006 so se zaključile z letom 2010 in se niso podaljševale. Za upravičence, ki so v podukrepe KOP iz PRP 2007–2013 vstopili v letu 2007, so se petletne obveznosti zaključile z letom 2011. Upravičenci, ki so leta 2012 podaljšali obveznost izvajanja podukrepov KOP za dve leti, in tisti, ki jim je ta obveznost potekla z letom 2013, bodo lahko v sklopu vlaganj zahtevkov za leto 2014 svojo celotno obveznost podaljšali še za eno leto. V letu 2014 bo mogoče na novo vstopiti v 10 možnih podukrepov KOP.

Za ukrep 214 so se sredstva v okviru šeste spremembe PRP 2007–2013 znižala za 7 milijonov € in je sedaj na voljo 272.112.973 € sredstev. V dosedanjem izvajanju ukrepa je v okviru vlaganja zbirnih vlog za neposredna plačila vložilo zahtevke 27.574 kmetijskih gospodarstev, in sicer za 417.763 ha kmetijskih zemljišč. Odobrene in izplačane zahtevke je dobilo 27.422 kmetijskih gospodarstev za 408.066 ha zemljišč. Ker so kmetijska gospodarstva na istem zemljišču izvajala več (pod)ukrepov (S)KOP, je bilo dejansko podprtih 271.453 ha (fizičnih) zemljišč. Kmetijska gospodarstva z odobrenimi in izplačanimi zahtevki so izvajala skupaj 60.438 obveznosti (ukrepov SKOP in podukrepov KOP), kar pomeni, da je vsako kmetijsko gospodarstvo izvajalo v povprečju 2,2 (pod)ukrepa. Do konca leta 2013 je bilo na ukrepu 214 izplačanih 235.509.348 € sredstev, kar predstavlja 87 % razpoložljivih sredstev za ukrep (71 % v letu 2012). V (pod)ukrep za rejo avtohtonih in tradicionalnih pasem domačih živali je bilo vključenih 1.597 kmetijskih gospodarstev z 20.505 živalmi oziroma 7.593 GVŽ.

Če razdelimo izvajanje ukrepa 214 na obe shemi, SKOP in KOP, podatki kažejo, da je bilo za shemo SKOP kumulativno v celotnem obdobju PRP 2007–2013 sklenjenih 14.991 pogodb z vključenimi 75.738 ha kmetijskih površin. Kumulativno pomeni, da je kmetijsko gospodarstvo vsaj v enem letu prejelo sredstva za vključenost vsaj v en ukrep. Ker je bilo kmetijsko gospodarstvo lahko vključeno v več ukrepov, je dejansko število vključenih kmetijskih gospodarstev 7.414 z vključenimi 45.863 ha fizičnih površin. V ukrep za rejo avtohtonih in tradicionalnih pasem domačih živali je bilo vključenih 351 kmetijskih gospodarstev s 1.762 živalmi oziroma 1.110 GVŽ. V povprečju so vključena kmetijska gospodarstva izvajala dva ukrepa SKOP. Pri kumulativnih podatkih za ukrepe SKOP je potrebno upoštevati, da v okviru vlaganja zbirnih vlog za neposredna plačila v letu 2013 zahtevkov za ukrepe SKOP ni bilo več, potekala so samo še izplačila upravičencem iz naslova pozitivno rešenih pritožb za SKOP ter vračila s strani upravičencev.

Za shemo KOP je bilo kumulativno v dosedanjem obdobju izvajanja PRP 2007–2013 sklenjenih 45.447 pogodb z vključenimi 332.328 ha kmetijskih površin. V letu 2013 so bile prvič izplačane tudi podpore iz naslova dveh novih podukrepov, in sicer za Neprezimni posevki ter Preusmeritev v ekološko kmetovanje. Ker je bilo kmetijsko gospodarstvo lahko vključeno v več podukrepov, dejansko število znaša 20.008 vključenih kmetijskih gospodarstev z vključenimi 225.589 ha fizičnih površin. V podukrep za rejo avtohtonih in tradicionalnih pasem domačih živali je bilo vključenih 1.246 kmetijskih gospodarstev s 18.743 živalmi oziroma 6.483 GVŽ. V primeru sheme KOP so vključena kmetijska gospodarstva v povprečju izvajala 2,3 podukrepa.

Pričakovana vrednost izvajanja podukrepov KOP v programskem obdobju 2007–2013 je 23.000 vključenih kmetijskih gospodarstev s skupno vključenimi 363.000 ha zemljišč oziroma 200.000 ha tistih zemljišč, na katerih se izvaja vsaj en kmetijsko okoljski podukrep. Do konca leta 2013 je bilo vključenih 20.008 kmetijskih gospodarstev (87 % ciljne vrednosti), in sicer za 332.328 ha zemljišč (92 % ciljne vrednosti), oziroma 225.589 ha (113 % ciljne vrednosti) tistih zemljišč, na katerih se izvaja vsaj en kmetijsko okoljski podukrep. Skupno naj bi bilo sklenjenih 50.000 pogodb. Do konca leta 2013 je bilo sklenjenih 45.447 pogodb, kar predstavlja 91 % ciljne vrednosti.

Za izvajanje podukrepov, povezanih z ohranjanjem genetskih virov, je ciljna vrednost sklenjenih 3.300 pogodb, do konca leta 2013 pa je bilo sklenjenih 3.406 pogodb, kar predstavlja 103 % ciljne vrednosti. V skladu z zastavljenimi cilji kazalnikov naj bi bilo v podukrep ekološko kmetovanje vključenih 2.500 kmetijskih gospodarstev in 7,5 % površin KZU. Do konca leta 2013 je bilo v shemo KOP vključenih 3.179 ekoloških kmetijskih gospodarstev (skupaj z upoštevanjem novega podukrepa: Preusmeritev v ekološko kmetovanje) in 7,5 % površin KZU, kar predstavlja 127 % ciljne vrednosti glede števila kmetijskih gospodarstev in 100 % raven glede deleža. Ciljna vrednost kazalnika obseg površin znotraj območij Natura 2000, na katerih se izvajajo kmetijsko okoljski podukrepi je 62.000 ha. Do konca leta 2013 je bilo takih površin 59.081 ha oz. 95 % predvidenega cilja.

Glede obsega območij uspešnega upravljanja zemljišč, ki prispevajo k posameznim kategorijam teh območij, je bilo na začetku programskega obdobja ocenjeno, da naj bi bilo podprtih 376.600 ha površin, ki prispevajo k ohranjanju biotski raznovrstnosti, 132.200 ha k izboljšanju stanja kakovosti vode, 65.000 ha k blaženju podnebnim spremembam, 96.000 ha k izboljšanju kakovosti tal ter 304.000 ha k preprečevanju marginalizacije in zaraščanja zemljišč.

4.3 Napredek pri izvajanju glede na cilje kakovosti življenja in spodbujanja gospodarske diverzifikacije (nacionalna prednostna naloga 3. osi)

Politika razvoja podeželja podpira dvig kakovosti življenja in gospodarsko diverzifikacijo na podeželju predvsem z izvajanjem ukrepov po dveh prednostnih nalogah:

1. Izboljšanje zaposlitvenih možnosti na podeželju;
2. Izboljšanje kakovosti življenja na podeželju.

Aktivnosti 3. osi so usmerjene v spodbujanje nekmetijskih dejavnosti in dvig kakovosti življenja na podeželju neposredno s podporami ustanavljanju in razvoju podjetij. Diverzifikacija dejavnosti prispeva k povečanju deleža kmetij z nekmetijskimi viri dohodkov, hitrejšemu razvoju nekmetijskih dejavnosti in s tem k ohranitvi poseljenosti podeželja.

Podpore so namenjene podeželskemu prebivalstvu, ki živi na območjih izven naselij s statusom mesta.

4.3.1 Izboljšanje zaposlitvenih možnosti na podeželju

Za ukrepe za izboljšanje zaposlitvenih možnosti na podeželju je okvirno namenjenih 62 odstotkov skupnih sredstev 3. osi PRP 2007–2013.

Ukrep 311 - Diverzifikacija v nekmetijske dejavnosti

Za ukrep 311 so se sredstva v okviru šeste spremembe PRP 2007–2013 zmanjšala za 843.114 € in obsegajo 30.707.886 € sredstev. Do konca leta 2013 je bilo dodeljenih 31.287.174 € sredstev, kar pomeni 101,9 % razpoložljivih sredstev za ta ukrep.

Do konca leta 2013 je bilo objavljenih sedem razpisov, na katere je prispelo 712 vlog, od katerih jih je bilo odobrenih 314. V povprečju je bilo odobrenih 99.641 € sredstev na vlogo. Skupna vrednost odobrenih naložb znaša 72.412.614 €, kar povprečno pomeni 230.613 € na projekt.

Glede na vrsto naložbe je bilo največ odobrenih sredstev za naložbe v turizem in gostinsko dejavnost na kmetijah (60 %) ter v rabo obnovljivih virov energije (26 %). Glede na status vlagatelja prevladujejo kmetije z registrirano dopolnilno dejavnostjo (65 % odobrenih vlog in 67 % odobrenih sredstev).

Ciljna vrednost izvajanja tega ukrepa v programskem obdobju 2007–2013 se je s šesto spremembo spremenila in predstavlja 330 upravičencev s skupnim obsegom naložb v višini 51,7 milijonov €. Do konca leta 2013 je bilo odobrenih 314 vlog 301 upravičencu, kar predstavlja 91 % raven doseganja cilja (68 % v letu 2012). Skupna vrednost odobrenih naložb je obsegala 72.412.614 € sredstev, kar predstavlja 140 % raven doseganja cilja (117 % v letu 2012). Razlika med ciljnim vrednostmi števila upravičencev in celotno vrednostjo naložb ter obema do sedaj doseženima kazalnikoma kaže, da je bilo ob načrtovanju programa predvidenih več upravičencev z manjšimi naložbami, dejansko pa je manj upravičencev izvedlo večje naložbe.

Ciljna vrednost za število ustvarjenih delovnih mest se je z zadnjo spremembo programa spremenila. Pričakuje se, da bo preko podprtih naložb na novo ustvarjenih 300 delovnih mest. Podatki iz prejetih poročil upravičencev za leto 2013 kažejo, da je bilo v okviru podprtih naložb iz naslova tega ukrepa skupaj ustvarjenih 76 novih delovnih mest. Preko podprtih dejavnosti naj bi se BDV povečala za 1.500.000 €. Kazalnik predvideva povečanje BDV na zaposlenega pri podprtih dejavnostih za 2.000 €. Izračun temelji na primerjavi podatkov iz vlog in podatki iz poročil prejemnikov sredstev za leto 2013. Podatki za leto 2013 kažejo, da se je BDV povečala za 1.935.203 € oz. se je BDV/zaposlenega povečala za 1.528 €. Ciljna vrednost kazalnika učinka je po zadnji spremembi programa 170 podprtih projektov za turistične namene, do konca leta 2013 pa je bilo podprtih 98 projektov v turizmu, kar predstavlja 58 % ciljne vrednosti (45 % v letu 2012). Ukrep naj bi preko naložb v turizem na kmetijah posredno prispeval tudi k povečanju števila turistov, in sicer za 20 % (indeks 120). Na podlagi podatkov do konca leta 2013 je bilo pri podprtih naložbah v turizmu izračunan indeks 189, kar pomeni, da je predviden indeks že presežen.

Ukrep 312 - Podpora ustanavljanju in razvoju mikro podjetij

Za ukrep 312 so se sredstva v okviru šeste spremembe PRP 2007–2013 zmanjšala za 2.050.281 € in obsegajo 53.469.855 € sredstev. Do konca leta 2013 je bilo dodeljenih 53.617.319 € sredstev, kar pomeni 100,3 % razpoložljivih sredstev za ta ukrep.

Do konca leta 2013 je bilo objavljenih šest razpisov, vsi so bili tudi že zaključeni. Do konca leta 2013 je na javne razpise prispelo 1.232 vlog, od katerih jih je bilo odobrenih 484. V povprečju je bilo odobrenih 110.780 € sredstev na vlogo. V primerjavi z letom 2012 pomeni, da se je ta vrednost povišala za dobrih 3.000 €. Skupna vrednost odobrenih naložb znaša 123.036.585 €, kar v povprečju pomeni 254.208 € na projekt.

Glede na področje naložbe je bilo največ odobrenih sredstev namenjenih vlagateljem, ki se ukvarjajo z gostinstvom in turizmom (23 %), proizvodnjo kovinskih izdelkov (22 %), proizvodnjo pohištva (14 %) ter obdelavo in predelavo lesa (9 %).

Ciljna vrednost izvajanja tega ukrepa v programskem obdobju 2007–2013 se je s šesto spremembo spremenila in predstavlja 600 podprtih mikro podjetij. Do konca leta 2013 je bilo odobrenih 484 vlog za 455 podprtih podjetij, kar predstavlja 76 % raven doseganja cilja (45 % v letu 2012). Ciljna vrednost podprtih mikro podjetij ni dosežena, saj je bila postavljena ob predpostavki, da bodo na javne razpise kandidirali vlagatelji z manjšimi projekti in bomo povprečno na vlogo odobrili dobrih 60.000 €, kar pomeni, da bomo podpirali projekte manjših vrednosti.

Ciljna vrednost za število ustvarjenih delovnih mest se je z zadnjo spremembo programa spremenila. Pričakuje se, da bo preko podprtih naložb na novo ustvarjenih 820 delovnih mest. Podatki iz prejetih poročil upravičencev za leto 2013 kažejo, da je bilo v okviru podprtih naložb iz naslova tega ukrepa skupaj ustvarjenih 487 novih delovnih mest. Preko podprtih dejavnosti naj bi se BDV povečala za 8.000.000 €. Kazalnik predvideva povečanje BDV na zaposlenega pri podprtih dejavnostih za 2.000 €. Izračun temelji na primerjavi podatkov iz vlog in podatki iz poročil

prejemnikov sredstev za leto 2013. Podatki za leto 2013 kažejo, da se je BDV povečala za 13.482.634 € oz. se je BDV/zaposlenega povečala za 1.643 €. Ciljna vrednost kazalnika učinka je 150 podprtih projektov za turistične namene, do konca leta 2013 pa je bilo podprtih 56 turističnih projektov, kar predstavlja 37 % ciljne vrednosti. Celotni obseg naložb na tem ukrepu naj bi obsegal 90,5 milijonov €. Podatki do konca leta 2013 kažejo, da skupna vrednost podprtih investicij obsega 87.833.627 €, kar predstavlja 97 % raven doseganja cilja.

Ukrep naj bi preko naložb v gostinske nastanitvene dejavnosti posredno prispeval tudi k povečanju števila turistov, in sicer za 20 % (indeks 120). Na podlagi podatkov do konca leta 2013 je bilo pri podprtih naložbah v gostinstvo in turizmu izračunan indeks 158, kar pomeni, da je predviden indeks že presežen.

4.3.2 Izboljšanje kakovosti življenja na podeželju

Za ukrepe za izboljšanje kakovosti življenja na podeželju je namenjenih okvirno 38 odstotkov skupnih sredstev 3. osi PRP 2007–2013.

Ukrep 321 - Osnovne storitve za gospodarstvo in podeželsko prebivalstvo

Ukrep je bil na podlagi pridobitve dodatnih sredstev iz naslova Evropskega načrta za oživitev gospodarstva uveden s tretjo spremembo PRP 2007–2013 decembra leta 2009. Podpora je namenjena naložbam v gradnjo širokopasovnega omrežja elektronskih komunikacij v lokalnih skupnostih na območju belih lis.

Za ukrep 321 je v okviru PRP 2007–2013 na razpolago 4.268.889 € namenskih sredstev. V okviru tega ukrepa je bil objavljen en javni razpis, na katerega je prispelo šest vlog, od katerih so bile tri odobrene, dve zavrnjeni, v enem primeru pa je vlagatelj naknadno po izdaji odločbe odstopil. Za odobrene vloge je bilo dodeljenih 3.775.373 € sredstev, kar pomeni 88 % razpoložljivih sredstev za ta ukrep.

Ukrep 321 ima strogo omejen tako naložbeni (širokopasovni internet) kot tudi regionalni (Pomurje) okvir. V letu 2013 so bili vsi trije projekti zaključeni, dva od njih tudi izplačana, za tretjega pa je izplačilo predvideno v letu 2014. Neporabljena sredstva tega ukrepa se bodo v okviru nadaljnje spremembe programa prerazporedila na izvajanje ukrepa 121 za namen podpor iz naslova Evropskega načrta za oživitev gospodarstva.

Ciljna vrednost izvajanja tega ukrepa v programskem obdobju 2007–2013 so štirje podprti projekti s skupnim obsegom naložb v višini 4,6 milijona €. Do konca leta 2013 so bili na tem ukrepu odobreni trije projekti s skupnim obsegom naložb v višini 3.958.390 € sredstev, kar pomeni 75 % raven doseganja cilja za število projektov in 86 % za vrednost projektov. Preko podprtih dejavnosti v okviru tega ukrepa naj bi imelo 375.000 prebivalcev na podeželju koristi od izboljšanih storitev. Do konca leta 2013 sta bila podprta dva projekta v dveh občinah, ki sta imeli skupaj 6.870 prebivalcev. Pričakovana vrednost za število prebivalcev, ki imajo dostop do širokopasovnega internetnega priključka na podeželju, je 1.440.000. Podatki za leto 2013 kažejo, da je imelo 76 % gospodinjstev dostop do interneta oz. 1.564.704 prebivalcev Slovenije.

Ukrep 322 - Obnova in razvoj vasi

V okviru šeste spremembe PRP 2007–2013 so se razpoložljiva sredstva za ukrep povečala za 5.418.634 € na 38.677.634 €. Do konca leta 2013 je bilo dodeljenih 47.992.505 €, kar pomeni, da je višina dodeljenih sredstev za 24 % že presegla višino razpoložljivih sredstev.

Do konca leta 2013 je bilo iz naslova tega ukrepa objavljenih osem javnih razpisov, vsi so tudi že zaključeni. Od skupno 695 prejetih vlog jih je bilo odobrenih 277. Skupna vrednost odobrenih naložb znaša 93.918.702 € sredstev, kar v povprečju predstavlja 339.057 € na projekt. Povprečen znesek dodeljenih sredstev na vlogo znaša 173.258 €. Višina dodeljenih sredstev je za 24 % presegla višino razpoložljivih sredstev, katera pa se izenači pri izplačilih, saj se posledica gospodarske in finančne krize močno pozna v gradbeništvu, kjer vlagatelji na račun nižjih stroškov materialov in del vlagajo zahtevke z bistveno nižjimi zneski od tistih, ki so bili upravičencem dodeljeni v odločbi o pravici do sredstev. Razlog je tudi v tem, da občine pridobijo odločbo o pravici do sredstev preden dejansko izberejo izvajalce preko postopka javnih naročil, dejanska cena izvedbe projekta je praviloma nižja od višine odobrenih sredstev.

Z vidika črpanja finančnih sredstev je bil v letih 2012 in 2013 narejen velik napredek, saj je bilo v teh dveh letih izplačanih slabih 2/3 vseh izplačanih sredstev iz naslova tega ukrepa. Razlog je ta, da so se zaključili večletni projekti,

ki so bili podprti na javnih razpisih v preteklih letih. Razlogov za počasno črpanje sredstev v prvem obdobju izvajanja je bilo več, poleg tega, da lahko upravičenci z izvedbo naložbe začnejo šele po izdaji odločbe o pravici do sredstev, da je pred začetkom aktivnosti potrebno izpeljati postopek javnega naročanja, je bil eden izmed zelo pomembnih razlogov tudi ta, da gre za tip projektov, ko ne gre samo za nakup opreme in postavitev le-te v prostor in je projekt zaključen, ampak gre za gradbeno-obrtniška dela, ki so pogojena tako z vremenskimi razmerami kot tudi s pridobivanjem ustreznih dovoljenj. V letih 2014 in 2015 se bo nadaljevalo zaključevanje projektov, ki so bili odobreni v okviru zadnjih objavljenih javnih razpisov.

Ugotavljamo, da se je v zadnjih letih močno povečal interes vlagateljev za javne razpise iz naslova tega ukrepa, k čemur je prispevalo zlasti boljše poznavanje vsebin tega javnega razpisa, vlagatelji pa so uspeli pridobiti vsa ustrezna dovoljenja. Zaradi zaznanih večjih potreb po tovrstnih naložbah s strani občin so bila v okviru šeste spremembe PRP 2007–2013 na ta ukrep prerazporejena dodatna sredstva v višini 5,4 mio €.

Glede na predmet podpore je bilo največ vlog in največ sredstev odobrenih za obnovo in izgradnjo večnamenskih zgradb skupnega pomena za medgeneracijsko druženje, kulturno-umetniško, športno in drugo prostočasno dejavnost lokalnega prebivalstva na podeželju (skupno 123 projektov). Do konca leta 2013 je bil podprt le en projekt za namen preselitve kmetij iz vaških središč z namenom njihove celostne ureditve.

V okviru šeste spremembe so bile spremenjene tudi nekatere ciljne vrednosti, nova vrednost za kazalnik »Število vasi, v katerih bodo izvedeni projekti« znaša 300 vasi, nova vrednost za »Skupni obseg naložb« je 50 milijonov €, koristi od izboljšanih storitev pa naj bi ob zaključku projektov imelo 300.000 prebivalcev. Preko zaključenih projektov ugotavljamo, da so bili programski cilji že doseženi, saj je bilo do konca leta 2013 podprtih že 388 vasi (129 % raven doseganja cilja) s 314.000 prebivalci (105 % raven doseganja cilja) s skupnim obsegom naložb v višini 56.988.734 € (114 % raven doseganja cilja).

Ciljna vrednost kazalnika učinka je 50 podprtih vasi v navezavi z osnovnimi storitvami s celotnim obsegom naložb v višini 8 milijonov €. Za navezavo z osnovnimi storitvami smo šteli projekte, ki kandidirajo na predmet podpore 3 »Ureditev infrastrukture in povezav znotraj naselij«. Tudi za ta kazalnik velja, da so bili programski cilji do konca leta 2013 že preseženi, saj je bilo podprtih 60 vasi v navezavi z osnovnimi storitvami, kar predstavlja 120 % ciljne vrednosti, s celotnim obsegom naložb v višini 12.215.255 € oziroma 153 % ciljne vrednosti.

Ukrep 323 - Ohranjanje in izboljševanje dediščine podeželja

S šesto spremembo PRP 2007–2013 so se razpoložljiva sredstva na ukrepu zmanjšala za 2.525.239 € na 9.183.761 € sredstev. Dodeljenih je bilo 10.454.837 €, kar pomeni, da je višina dodeljenih sredstev za 14 % že presegla višino razpoložljivih sredstev.

Do konca leta 2013 je bilo iz naslova tega ukrepa objavljenih šest javnih razpisov, vsi so tudi že zaključeni. Vse odločbe so bile izdane do konca leta 2012. Od 544 prejetih vlog je bilo odobrenih 158 vlog. Skupna vrednost odobrenih naložb znaša 17.745.885 €, kar v povprečju predstavlja 112.316 € na projekt. Povprečen znesek dodeljenih sredstev na vlogo znaša 66.170 €.

Glede na predmet podpore, kamor se uvršča tip projekta, je bilo največ vlog odobrenih v okviru predmeta podpore 1 »Nepremična kulturna dediščina na podeželju«. Do konca leta 2013 je bilo tako odobrenih 135 vlog, ravno tako pa je bilo za ta namen največ dodeljenih finančnih sredstev (83 %).

Če analiziramo status vlagatelja, so največ odobrenih vlog (60 %) prejele fizične osebe, prav tako jim je bilo odobrenih največ sredstev (46 %).

V okviru šeste spremembe so bile spremenjene tudi ciljne vrednosti kazalnikov za merjenje ciljev tega ukrepa. Ciljna vrednost »Število podprtih projektov« predstavlja 150 podprtih projektov. Nova vrednost za skupni obseg naložb znaša 11 milijonov €. Do konca leta 2013 je bilo odobrenih 158 projektov, kar predstavlja 105 % ciljne vrednosti (107 % v letu 2012). Skupni obseg podprtih naložb je znašal 17.745.885 € sredstev, kar predstavlja 161 % načrtovanega cilja (119 % v letu 2012). Preko podprtih dejavnosti v okviru tega ukrepa naj bi imelo 50.000 prebivalcev na podeželju koristi od izboljšanih storitev. Preko zaključenih projektov ugotavljamo, da je bila ciljna vrednost do konca leta 2013 že presežena, saj je število prebivalcev, ki imajo posredno korist od podprtih naložb, 145.510 (291 % raven doseganja cilja).

4.4 Napredek pri izvajanju glede na cilje LEADER – krepitev lokalnih razvojnih pobud (nacionalna prednostna naloga 4. osi)

Aktivnosti Leader so namenjene animaciji podeželskih prebivalcev, njihovem povezovanju v razvojna partnerstva (LAS), pripravi lokalnih razvojnih strategij in njihovi realizaciji. Lokalne razvojne strategije temeljijo na lokalnih potrebah in izhajajo iz lokalnih razvojnih potencialov. Realizacija lokalnih razvojnih strategij se lahko nanaša na vsebine vseh treh prednostnih osi politike razvoja podeželja in druge inovativne vsebine, ki za lokalno okolje predstavljajo razvojno prioriteto, poseben poudarek pa bo na zaposlovanju in gospodarski diverzifikaciji. Pozornost je namenjena tudi medregijskemu in čezmejnemu sodelovanju ter povezovanju lokalnih akcijskih skupin.

V okviru osi Leader se politika razvoja podeželja osredotoča na naslednje prednostne naloge:

1. Vodenje lokalnih akcijskih skupin, pridobitev strokovnih znanj in animacija območja;
2. Spodbujanje medregijskega in čezmejnega sodelovanja;
3. Izvajanje lokalnih razvojnih strategij.

Aktivnosti 4. osi spodbujajo javno zasebno partnerstvo in prispevajo h krepitvi lokalnih razvojnih pobud, podpirajo njihovo realizacijo, ter pomagajo pri nabiranju izkušenj v partnerskem sodelovanju na lokalni ravni. Ukrepi, ki se izvajajo v okviru LAS, so usmerjeni k reševanju lokalnih razvojnih problemov in s tem sinergično prispevajo k doseganju ciljev politike razvoja podeželja.

Ukrepi osi Leader se izvajajo izven naselij, ki imajo več kot 10.000 prebivalcev.

Ciljna vrednost izvajanja tega ukrepa v programskem obdobju 2007–2013 je 20 delujočih LAS s celotno površino 16.000 km² in 1,4 milijona prebivalcev. V Sloveniji deluje 33 LAS na 19.349,6 km² in z 1,2 milijona prebivalcev. Tako sta presežena cilja števila LAS in njihove površine, ni pa dosežen cilj števila prebivalcev v LAS-ih, kar pomeni, da so LAS ustanovljene predvsem na redkeje poseljenih območjih.

4.4.1 Vodenje lokalnih akcijskih skupin, pridobitev strokovnih znanj in animacija območja

Za ukrepe vodenja lokalnih akcijskih skupin, pridobitev strokovnih znanj in animacijo območij je namenjenih največ 20 odstotkov skupnih sredstev 4. osi PRP 2007–2013.

V sklopu vodenja LAS je predvideno 250 podprtih projektov oziroma ukrepov s področja usposabljanja in/ali animacije. Do konca leta 2013 je bilo na področju vodenja LAS-ov skupno izplačanih 144 projektov, kar predstavlja 58 % doseganja zastavljenega cilja. Ker je OU omejil število dovoljenih zahtevkov za ta namen, ciljna vrednost ne bo dosežena, ampak bo predvidoma predstavljala 70 % ciljne vrednosti.

4.4.2 Spodbujanje medregijskega in čezmejnega sodelovanja

Za ukrepe spodbujanja medregijskega in čezmejnega sodelovanja je okvirno namenjenih 2,5 odstotkov skupnih sredstev 4. osi PRP 2007–2013.

Za projekte medregijskega in čezmejnega sodelovanja v okviru ukrepov LEADER (ukrep 421) še vedno ostaja nizek interes. Do konca programskega obdobja naj bi v okviru 10 sodelujočih LAS-ov bilo skupno podprtih tudi 20 projektov medregijskega in čezmejnega sodelovanja. Dosedanji rezultati kažejo, da bo zastavljene cilje težko doseči, saj je bilo do konca leta 2013 zaključenih 8 projektov sodelovanja, od tega štirje čezmejni in štirje na medregijski ravni, v katerih je sodelovalo 8 LAS-ov. Specifika in kompleksnost projektov sodelovanja je predstavljala za večino LAS oviro, zato so se zanje težje odločali. Tisti, ki so se vendarle odločili za projekt sodelovanja, imajo sicer pozitivne izkušnje in se lotijo novega, vendar se štejejo kot isti upravičenci (enojno štetje) in zato ne doprinesejo k povečanju kazalnika število sodelujočih LAS. Za novo programsko obdobje LAS-i izkazujejo velik interes in težnjo po sodelovanju, tako med seboj, kot tudi z LAS-i iz tujine. V ta namen v okviru komisije za LEADER znotraj Društva za razvoj slovenskega podeželja med seboj že veliko sodelujejo, iščejo priložnosti in so aktivni tudi pri pripravi novih programskih in izvedbenih dokumentov za obdobje 2014–2020. Pridružitve sosednje Hrvaške k EU je zagotovo ena izmed dobrih priložnosti za sodelovanje med LAS-i, zato se porast projektov sodelovanja pričakuje v novem programskem obdobju.

4.4.3 Izvajanje lokalnih razvojnih strategij

Za ukrepe izvajanja lokalnih razvojnih strategij je okvirno namenjenih 77,5 odstotkov skupnih sredstev 4. osi PRP 2007–2013.

Iz naslova projektov LEADER je bilo izplačanih 18.494.413,82 € javnih sredstev (EKSRP in RS), zasebna sredstva za izplačane zahteve pa so obsegala 15.604.739,25 € (skupaj 34.099.153,07 €). Zahtevki so tako v povprečju 54 % sofinancirani iz javnih sredstev. V letu 2013 se je dodeljevanje pravic porabe sredstev za projekte LEADER zaključilo. Vloženi so bili zadnji načrti izvedbenih projektov, s katerimi so bila dodeljena vsa še razpoložljiva finančna sredstva v višini 697.000 € (rezerva iz naslova neporabljenih sredstev, znižanj, vračil in sankcij). V letu 2013 so bila prosta sredstva dodeljena petim najuspešnejšim LAS (po kriteriju uspešnosti črpanja, načrtovanja in izvajanja). Iz naslova teh sredstev so LAS prijavili 32 projektov.

Predvidena ciljna vrednost projektov, financiranih s strani LAS v programskem obdobju 2007–2013, znaša 650 projektov. Programski cilji so tako že doseženi, saj je bilo do konca leta 2013 zaključenih že 1.063 projektov (164 % doseganje ciljne vrednosti). Ta številka bo do konca programskega obdobja še višja, saj četrтина že odobrenih projektov ni še zaključena (zaključeni bodo do sredine 2015).

Do konca leta 2013 se je v primerjavi s predhodnim letom pomembno povečevalo tudi število upravičencev s podporo (partnerji), in sicer jih je bilo 1.271. Z zaključenimi projekti se tako približujemo ciljni vrednosti programa, ki znaša 1.310 upravičencev (realizacija predstavlja 97 % doseganje ciljne vrednosti). Število upravičencev bo po pričakovanjih v letih 2014 in 2015 še naraslo zaradi zaključevanja že odobrenih projektov.

Preko izvajanja ukrepov LEADER je eden od programskih ciljev tudi ustvarjanje novih delovnih mest na podeželju: na ukrepu 41 - Izvajanje lokalnih razvojnih strategij je programski cilj 20, na ukrepu 431 - Vodenje LAS pa 15 na novo ustvarjenih delovnih mest. Rezultati iz poročil LAS-ov za leto 2013 kažejo, da so bili v dosedanjem programskem obdobju ti cilji že doseženi, saj je izvajanje ukrepa 41 omogočilo 48 novih delovnih mest, izvajanje ukrepa 431 pa 18,5 novih delovnih mest.

Ključni zaključki:

Ukrep 111 - podprtih 6.354 udeležencev usposabljanj, kar predstavlja 254 % doseganja cilja. Izvedena usposabljanja so obsegala 1.952 dni, kar predstavlja 195 % doseganja cilja.

Ukrep 112 - odobrenih 2.265 vlog, kar predstavlja 133,2 % raven doseganja cilja. Skupni obseg odobrenih sredstev je do konca leta 2013 dosegel 46.985.400 € sredstev, kar predstavlja 102,4 % ravni zastavljenega cilja.

Ukrep 113 - izdanih 201 pozitivnih odločb, kar predstavlja 96 % zastavljenega cilja. S 2.511 ha prenesenih PKP je bila dosežena 113 % raven doseganja pričakovanega cilja.

Ukrep 121 - odobrenih 3.011 vlog za 2.138 kmetijskih gospodarstev, kar predstavlja 57 % zastavljenega cilja. Celoten obseg odobrenih naložb je dosegel 377.775.632 € sredstev, kar predstavlja 95 % ciljne vrednosti.

Ukrep 122 - odobrenih 1.357 vlog za 1.099 vlagateljev, kar predstavlja 110 % zastavljenega cilja. Skupni obseg odobrenih naložb je obsegal 51.708.117 € sredstev, kar predstavlja 96 % raven doseganja cilja.

Ukrep 123 - odobrenih 596 vlog 457 vlagateljem (podjetjem in fizičnim osebam), kar predstavlja 82 % vrednosti zastavljenega cilja. Celotna vrednost podprtih naložb obsega 346.077.289 € sredstev, kar predstavlja 108 % raven zastavljenega cilja.

Ukrep 125 - odobrenih 74 vlog, kar predstavlja 137 % raven doseganja cilja. Skupni obseg odobrenih projektov je znašal 33.185.902 € sredstev, kar predstavlja 114 % raven doseganja cilja.

Ukrep 132 - podprtih 325 kmetijskih gospodarstev, ki so vključena v sheme kakovosti, ta pa so prejela 667 pozitivnih odločb. Ciljna vrednost je tako dosežena 217 %.

Ukrep 133 - odobrenih 72 projektov, kar predstavlja 111 % ciljne vrednosti.

Ukrep 142 - podprtih 10 skupin proizvajalcev, kar predstavlja 100 % raven doseganja cilja.

Ukrep 211 - odobreni in izplačani zahtevki 37.094 kmetijskih gospodarstev (112 % ciljne vrednosti) v skupnem fizičnem obsegu 266.301 ha (118 % ciljne vrednosti) kmetijskih zemljišč.

Ukrep 212 - odobreni in izplačani zahtevki 14.544 kmetijskih gospodarstev (132 % ciljne vrednosti) v skupnem obsegu 104.156 ha (141 % ciljne vrednosti) kmetijskih zemljišč.

Ukrep 214 - izplačanih 235.509.348 € sredstev, kar predstavlja 87 % razpoložljivih sredstev ukrepa.

Ukrep 311 - odobrenih 314 vlog 301 upravičencu, kar predstavlja 91 % raven doseganja cilja. Skupna vrednost odobrenih naložb je obsegala 72.412.614 € sredstev, kar predstavlja 140 % raven doseganja cilja.

Ukrep 312 - odobrenih 484 vlog za 455 podprtih podjetij, kar predstavlja 76 % raven doseganja cilja.

Ukrep 321 - odobreni trije projekti s skupnim obsegom naložb v višini 3.958.390 € sredstev, kar pomeni 75 % raven doseganja cilja za število projektov in 86 % za vrednost projektov.

Ukrep 322 - podprtih 388 vasi (129 % raven doseganja cilja) s 314.000 prebivalci (105 % raven doseganja cilja) s skupnim obsegom naložb v višini 56.988.734 € (114 % raven doseganja cilja).

Ukrep 323 - odobrenih 158 projektov, kar predstavlja 105 % ciljne vrednosti. Skupni obseg podprtih naložb je znašal 17.745.885 € sredstev, kar predstavlja 161 % načrtovanega cilja.

LEADER - deluje 33 LAS na 19.349,6 km² in $\approx$ 1,2 milijona prebivalcev.

5 ANALIZA USPEŠNOSTI IN UČINKOVITOSTI

Izvajanje PRP 2007–2013 je v letih 2012 in 2013 prešlo v zaključno obdobje. Večletne izkušnje izvajanja programa so izpostavile pomanjkljivosti in težave, zaradi katerih so se spremenila ali dodala nekatera izvedbena pravila, ki prispevajo k usklajenosti, jasnosti in poenostavitvi določil evropske in nacionalne zakonodaje. Dosedanje izvajanje programa kaže, da večina ukrepov sledi zastavljenim ciljem, pri nekaterih pa se je izkazalo, da je črpanje razpoložljivih sredstev slabše.

Analiza uspešnosti in učinkovitosti je narejena na podlagi vrednosti kazalnikov učinka v primerjavi z vloženimi finančnimi sredstvi. Predstavljene so ugotovitve, vezane na učinkovitost dodeljevanja sredstev iz naslova PRP 2007–2013 kot podlaga za oceno uspešnosti izvajanja ukrepov in pregled ustreznosti kazalnikov učinkov in njihovih ciljnih vrednosti. Izvajanje PRP 2007–2013 je prešlo v zaključno fazo, vendar se z obravnavanim obdobjem v tem poročilu (do 31. 12. 2013) ne končuje. Izvajanje ukrepov PRP 2007–2013 in izplačevanje finančnih sredstev se bo nadaljevalo vse do leta 2015.

Pri določanju učinkovitosti izvajanja posameznih ukrepov PRP 2007–2013 smo izhajali iz naslednjih podatkov:

- vrednost kazalnikov učinka do 31. 12. 2013 (= dejanski rezultat izvajanja, ki pove, kaj je bilo doseženo oz. narejeno);
- uspešnost (= primerjava med rezultatom izvajanja in načrtovanim ciljem);
- učinkovitost glede na odobrena sredstva (= razmerje med uspešnostjo črpanja sredstev (glede na odobrena sredstva) in uspešnostjo doseganja zastavljenih ciljev (glede na kazalnike učinka)(za ukrepe 1. in 3. osi).

Ukrepi 1. osi PRP 2007–2013

V okviru ukrepov 1. osi PRP 2007–2013 je predvidenih 17 kazalnikov in večina od njih izkazuje uspešnost in učinkovitost.

Podrobnejša analiza uspešnosti ukrepov 1. osi PRP 2007–2013 je podana v preglednici 9.

Preglednica 9: Ocena uspešnosti ukrepov 1. osi glede na približevanje ciljnim vrednostim kazalnikom učinka in finančnega vložka

Ukrep	Cilj in rezultat	Kazalnik učinka	Izhodiščna vrednost kazalnika l. 2007	Ciljna vrednost kazalnika	Vrednost kazalnika do 31. 12. 2013	Uspešnost	Vložena sredstva (€)	Učinkovitost glede na odobrena sredstva
111 Usposabljanje za delo v kmetijstvu in gozdarstvu	Cilj: Dvigniti raven usposobljenosti za delo v kmetijstvu in gozdarstvu	Število udeležencev usposabljanj	0	2.500	6.354	254 %	Razpoložljiva sredstva: 2.542.672	13 %
	Rezultati: Dokončana usposabljanja	Število dni izvedenih usposabljanj	0	1.000	1.952	195,2 %	Odobrena sredstva: 2.492.205 Izplačana sredstva: 841.788	17 %
<i>Ugotovitve:</i> • Ciljna vrednost učinkov izvajanja tega ukrepa v programskem obdobju 2007–2013 je 2.500 udeležencev usposabljanj s celotnim obsegom usposabljanj v višini 1.000 dni. Do konca leta 2013 je bilo izplačanih aktivnosti usposabljanja za 6.354 udeležencev, kar predstavlja 254 % doseganja cilja. Skupno so usposabljanja obsegala 1.952 dni, kar predstavlja 195,2 % doseganja cilja. • Pri kazalniku učinka, ki spremlja število udeležencev usposabljanj, smo za enega udeleženca usposabljanja načrtovali porabo 1.017 €, izvajanje do 31. 12. 2013 pa kaže, da za usposabljanje ene osebe v povprečju porabimo 132 €. Izračunana učinkovitost tega kazalnika, katerega dosežena vrednost znaša 13 % ciljne vrednosti, nam pove, da smo za enega udeleženca porabili 87 % manj sredstev, kot smo načrtovali. • Pri kazalniku učinka, ki spremlja število dni izvedenih usposabljanj, smo za en dan usposabljanja načrtovali porabo 2.543 €, izvajanje do 31. 12. 2013 pa kaže, da za en dan usposabljanja v povprečju porabimo 431 €. Izračunana učinkovitost tega kazalnika, katerega vrednost znaša 17 % nam pove, da smo za en dan usposabljanja porabili 83 % manj sredstev, kot smo načrtovali. • Odobrenih je bilo 98 % razpoložljivih sredstev ukrepa. • Izplačanih je bilo 33,1 % razpoložljivih sredstev ukrepa. • Vrednosti kazalnika za število udeležencev usposabljanj na ravni odobrenih usposabljanj je 14.063, število opravljenih dni usposabljanj pa 2.483. • Usposabljanja bodo potekala in se tudi zaključila v letu 2014.								

Ukrep	Cilj in rezultat	Kazalnik učinka	Izhodiščna vrednost kazalnika l. 2007	Ciljna vrednost kazalnika	Vrednost kazalnika do 31. 12. 2013	Uspešnost	Vložena sredstva (€)	Učinkovitost glede na odobrena sredstva
112 Pomoč mladim prevzemnikom kmetij	Cilj: Spodbuditi prenos kmetije na mlajšo generacijo, s tem izboljšati starostno strukturo nosilcev kmetij ter povečati razvojno sposobnost prevzetih kmetij Rezultati: Prenosi kmetij na mlajšo generacijo	Število mladih kmetov, ki so prejeli pomoč	0	1.700	2.265	133,2 %	Razpoložljiva sredstva: 49.113.200 Odobrena sredstva: 46.985.400 Izplačana sredstva: 47.135.933	71,8 %
<i>Ugotovitve:</i> • Ciljna vrednost učinkov izvajanja tega ukrepa v programskem obdobju 2007–2013 je 1.700 prejemnikov pomoči, katerim naj bi bilo odobrenih 49,1 mio € sredstev. Do konca leta 2013 je bilo odobrenih 2.265 vlog, kar predstavlja 133,2 % ravni doseganja cilja. Skupni obseg odobrenih sredstev je do konca leta 2013 dosegel 47 mio € sredstev, kar predstavlja 95,7 % ravni zastavljenega cilja. • Pri kazalniku učinka, ki spremlja število mladih prevzemnikov kmetij, ki so prejeli enkratno finančno pomoč, ugotavljamo, da smo načrtovali porabo 28.890 € sredstev na enega mladega kmeta, izvajanje do 31. 12. 2013 kaže, da enemu mlademu kmetu v povprečju dodelimo 20.744 €. Izračunana učinkovitost tega kazalnika, katerega vrednost znaša 71,8 % ciljne vrednosti, nam pove, da smo pri podpori za prevzem ene kmetije porabili 28,2 % manj sredstev, kot smo načrtovali. • Odobrenih je bilo 95,7 % razpoložljivih sredstev ukrepa. • Izplačanih je bilo 96 % razpoložljivih sredstev ukrepa. • Razlog, da je višina izplačanih sredstev višja od odobrenih je bodisi v tem, da imajo nekatere vloge status ustavitve (torej jih upoštevamo kot neodobrene vloge), do dejanskega celotnega vračila sredstev pa še ni prišlo, bodisi zaradi nastopa višje sile (bolezni ali smrti prevzemnika kmetije), kjer že izplačana sredstva ni potrebno vračati.								

Ukrep	Cilj in rezultat	Kazalnik učinka	Izhodiščna vrednost kazalnika l. 2007	Ciljna vrednost kazalnika	Vrednost kazalnika do 31. 12. 2013	Uspešnost	Vložena sredstva (€)	Učinkovitost glede na odobrena sredstva
113 Zgodnje upokojevanje	Cilj: Pospešiti strukturne spremembe na kmetijskih gospodarstvih ter povečati razvojno sposobnost prenesenih kmetij z izboljšanjem starostne strukture nosilcev kmetij	Število kmetov, ki so se predčasno upokojili	0	210	201	95,7 %	Razpoložljiva sredstva: 20.478.369 Odobrena sredstva: 24.805.682 (od tega 14,5 mio € za obveznosti iz naslova PRP 2004–2006)	123 %
	Rezultati: Dodelitev letne rente kmetom, ki so prenehali opravljati kmetijsko dejavnost	Obseg sproščenih zemljišč	0	2.226 ha	2.511 ha	112,8 %	Izplačana sredstva: 14.093.137	115,8 %

Ugotovitve:

- Ciljna vrednost učinkov izvajanja tega ukrepa v programskem obdobju 2007–2013 je 210 kmetov vključenih v ukrep zgodnje upokojevanje ter na mlajšo generacijo prenesenih 2.226 ha zemljišč, zaradi vstopa kmetov v ukrep od leta 2007 dalje. Do konca leta 2013 je bil v ukrep zgodnje upokojevanje kmetov vključen 201 kmet, kar predstavlja 95,7 % ravni zastavljenega cilja. Z 2.511 ha sproščenih zemljišč je bila dosežena 112,8 % raven doseganja pričakovanega cilja, kar kaže, da je posameznik prenesel več zemljišč, kot smo pričakovali.
- Pri izračunu kazalnika učinkovitosti, ki spremlja število kmetov, vključenih v ukrep zgodnje upokojevanje, smo upoštevali tudi število kmetov in obseg površin, ki se izplačujejo za obveznosti iz preteklega programskega obdobja 2004–2006 (do konca leta 2013 je bilo 364 upravičencev s skupno 3.740 ha prenesenih površin). Seštevek do konca leta 2013 je tako 565 vseh upravičencev in 6.251 ha prenesenih zemljišč. Izračun kazalnika kaže, da smo za enega kmeta, ki vstopi v ukrep zgodnje upokojevanje, načrtovali porabo 35.186 €, izvajanje do 31. 12. 2013 pa kaže, da za izplačevanje rente za enega zgodaj upokojenega kmeta porabimo 43.291 €. Izračunana učinkovitost pri doseganju ciljne vrednosti tega kazalnika, katerega vrednost znaša 123 % ciljne vrednosti nam pove, da smo za izplačevanje rent za enega zgodaj upokojenega kmeta porabili 23 % več sredstev, kot smo načrtovali.
- Pri kazalniku učinka, ki spremlja število ha prenesenih zemljišč na mlajšo generacijo, smo za prenos enega ha načrtovali porabo 3.425 €, izvajanje do 31. 12. 2013 pa kaže da za prenos enega ha v povprečju porabimo 3.969 €. Izračunana učinkovitost tega kazalnika, katerega vrednost znaša 115,8 % ciljne vrednosti nam pove, da smo za prenos enega ha zemljišča porabili 15,8 % več sredstev, kot smo načrtovali.
- Odobrenih je bilo 121,1 % razpoložljivih sredstev ukrepa (od tega 14,5 mio € za obveznosti iz naslova PRP 2004–2006). Odobrena sredstva na podlagi odobrenih letnih rent, kot je to določeno v odločbah, presegajo razpoložljiva, vendar na podlagi prejšnjih izkušenj predvidevamo, da do dejanskega izplačila rent v takem obsegu ne bo prišlo.
- Izplačanih je bilo 68,8 % razpoložljivih sredstev ukrepa.

Ukrep	Cilj in rezultat	Kazalnik učinka	Izhodiščna vrednost kazalnika l. 2007	Ciljna vrednost kazalnika	Vrednost kazalnika do 31. 12. 2013	Uspešnost	Vložena sredstva (€)	Učinkovitost glede na odobrena sredstva
121 Posodabljanje kmetijskih gospodarstev	Cilj: Spodbuditi prestrukturiranje in povečati učinkovitost gospodarjenja na kmetijskih gospodarstvih	Število kmetijskih gospodarstev, ki so prejela naložbeno pomoč	0	3.722	2.138	57,4 %	Razpoložljiva sredstva: 133.406.275	171,9 %
	Rezultati: Podprte naložbe na kmetijskih gospodarstvih	Celotni obseg naložb	0	399.900.000 €	377.775.632 €	94,5 %	Odobrena sredstva: 131.712.087 Izplačana sredstva: 86.958.605	98,9 %

Ugotovitve:

- Ciljna vrednost učinkov izvajanja tega ukrepa v programskem obdobju 2007–2013 je 3.722 podprtih naložb v prestrukturiranje in prenovo proizvodnje na kmetijskih gospodarstvih v skupni vrednosti 399,9 mio € (javna in zasebna sredstva). Do konca leta 2013 je bilo podprtih 2.138 kmetijskih gospodarstev, kar predstavlja 57,4 % zastavljenega cilja. Celotna vrednost naložb (torej upravičenih in neupravičenih stroškov skupaj), za katere bodo kmetje lahko črpali nepovratna sredstva, pa je dosegla že 94,5 % raven pričakovanega cilja.
- Pri izračunu kazalnika učinka, ki spremlja število podprtih kmetijskih gospodarstev, je bilo ugotovljeno, da smo za podprte enega kmetijskega gospodarstva, glede na razpoložljiva sredstva, načrtovali 35.843 €, izvajanje do 31. 12. 2013 pa kaže, da povprečna vrednost podpore znaša 61.605 €. Izračunana učinkovitost tega kazalnika, katerega vrednost znaša 171,9 % ciljne vrednosti, nam pove, da smo na posamezno kmetijsko gospodarstvo v povprečju porabili 71,9 % več sredstev, kot smo načrtovali.
- Pri kazalniku učinka, ki spremlja celotno vrednost podprtih naložb, smo načrtovali, da bo razmerje med dodeljenimi nepovratnimi sredstvi in celotno vrednostjo naložb 1:3, izvajanje do 31. 12. 2013 pa kaže, da je to razmerje 1:2,9. Izračunana učinkovitost tega kazalnika, katerega vrednost znaša 98,9 %, nam pove, da smo za zagotovitev razmerja 1:3 med nepovratnimi sredstvi in celotno vrednostjo naložb, potrebovali 1,1 % manj sredstev.
- Odobrenih je bilo 98,7 % razpoložljivih sredstev ukrepa.
- Izplačanih je bilo 65,2 % razpoložljivih sredstev ukrepa.
- Vrednosti kazalnika za število kmetijskih gospodarstev, ki so prejela naložbeno pomoč na ravni že zaključenih naložb je 1.903, celotni obseg naložb na kmetijskih gospodarstvih pa je 268.1 mio €.

Ukrep	Cilj in rezultat	Kazalnik učinka	Izhodiščna vrednost kazalnika l. 2007	Ciljna vrednost kazalnika	Vrednost kazalnika do 31. 12. 2013	Uspešnost	Vložena sredstva (€)	Učinkovitost glede na odobrena sredstva
122 Povečanje gospodarske vrednosti gozdov	Cilj: Izboljšanje učinkovitosti gospodarjenja z zasebnimi gozdovi z večjo izrabo proizvodnega potenciala gozdov, uvajanjem novih proizvodov in proizvodnih izboljšav pri sečnji in spravilu ter večjo varnostjo pri delu v gozdu Rezultati: Podprte naložbe v zasebne gozdove	Število gozdarskih gospodarstev, ki so prejeli naložbeno pomoč	0	1.000	1.099	109,9 %	Razpoložljiva sredstva: 22.513.773 Odobrena sredstva: 24.626.308 Izplačana sredstva: 21.676.356	99,5 %
		Celotni obseg naložb	0	54.000.000 €	51.708.117 €	95,8 %		87,5 %

Ugotovitve:

- Ciljna vrednost učinkov izvajanja tega ukrepa v programskem obdobju 2007–2013 je 1.000 podprtih gozdarskih gospodarstev, ki so prejeli naložbeno pomoč, v skupni vrednosti 54 mio € (javna in zasebna sredstva). Do konca leta 2013 je bilo odobrenih 1.099 naložb, kar predstavlja 109,9 % zastavljenega cilja. Celotna vrednost naložb, za katere bodo lastniki gozdov lahko črpali nepovratna sredstva, pa je dosegla 95,8 % ravni pričakovanega cilja.
- Pri izračunu kazalnika učinka, ki spremlja število gozdarskih gospodarstev, ki so prejeli naložbeno pomoč, je bilo ugotovljeno, da smo na enega lastnika gozda, ki je prejel podporo, glede na razpoložljiva sredstva načrtovali porabo sredstev v višini 22.514 €, izvajanje do 31. 12. 2013 pa kaže, da povprečna vrednost podpore na enega lastnika gozda znaša 22.408 €. Izračunana učinkovitost tega kazalnika, katerega vrednost znaša 99,5 % ciljne vrednosti, nam pove, da smo na posameznega lastnika gozda v povprečju porabili 0,5 % manj sredstev, kot smo načrtovali.
- Pri kazalniku učinka, ki spremlja celotno vrednost podprtih naložb, smo načrtovali, da bo razmerje med dodeljenimi nepovratnimi sredstvi in celotno vrednostjo naložb 1:2,4, izvajanje do 31. 12. 2013 kaže, da razmerje na podlagi že odobrenih sredstev znaša 1:2,1. To kaže tudi izračunana učinkovitost tega kazalnika, katerega vrednost znaša 87,5 % in nam pove, da smo razmerje 1:2,4 dosegli z 12,5 % manj sredstvi, kot smo načrtovali.
- Odobrenih je bilo 109,3 % razpoložljivih sredstev ukrepa. V okviru odobrenih sredstev so upošteevane tudi pozitivno rešene pritožbe, zato so te vrednosti lahko višje od razpoložljivih sredstev.
- Izplačanih je bilo 96,3 % razpoložljivih sredstev ukrepa.
- Vrednosti kazalnika za število gozdarskih gospodarstev, ki so prejeli naložbeno pomoč na ravni že zaključenih naložb je 1.062, celotni obseg naložb na gozdarskih gospodarstvih pa je 47.1 mio €.

Ukrep	Cilj in rezultat	Kazalnik učinka	Izhodiščna vrednost kazalnika l. 2007	Ciljna vrednost kazalnika	Vrednost kazalnika do 31. 12. 2013	Uspešnost	Vložena sredstva (€)	Učinkovitost glede na odobrena sredstva
123 Dodajanje vrednosti kmetijskim in gozdarskim proizvodom	Cilj: Spodbuditi večjo naložbeno aktivnost v živilskopredelovalnih podjetjih in kmetijah z dopolnilno dejavnostjo, ki se ukvarjajo s predelavo kmetijskih in živilskih proizvodov ter prvo stopnjo predelave lesa Rezultati: Podprte naložbe v predelavo kmetijskih in živilskih proizvodov ter prvo stopnjo predelave lesa	Število podprtih podjetij	0	558	457	81,9 %	Razpoložljiva sredstva: 103.762.001 Odobrena sredstva: 110.567.465 Izplačana sredstva: 66.646.253	130,1 %
		Celotni obseg naložb	0	320.900.000 €	346.077.289 €	107,8 %		101,2 %

Ugotovitve:

- Ciljna vrednost učinkov izvajanja tega ukrepa v programskem obdobju 2007–2013 je 558 podprtih podjetij oziroma naložb v predelavo kmetijskih in živilskih proizvodov ter prvo stopnjo predelave lesa v skupni vrednosti 320,9 mio € (javna in zasebna sredstva). Do konca leta 2013 je bilo odobrenih 457 naložb (vlog), kar predstavlja 81,9 % zastavljenega cilja. Celotna vrednost naložb, za katere bodo vlagatelji lahko črpali nepovratna sredstva, pa je dosegla 107,8 % pričakovanega cilja.
- Pri izračunu kazalnika učinka, ki spremlja število podprtih podjetij, je bilo ugotovljeno, da smo za podprtje enega podjetja glede na razpoložljiva sredstva načrtovali 185.953 €, izvajanje do 31. 12. 2013 pa kaže, da povprečna vrednost podpore na podjetje znaša 241.941 €. Izračunana učinkovitost tega kazalnika, katerega vrednost znaša 130,1 %, nam pove, da smo na posamezno podjetje v povprečju porabili 30,1 % več sredstev, kot smo načrtovali.
- Pri kazalniku učinka, ki spremlja celotno vrednost podprtih naložb, smo načrtovali, da bo razmerje med odobrenimi nepovratnimi sredstvi in celotno vrednostjo naložb 1:3,1, izvajanje do 31. 12. 2013 pa kaže, da je to razmerje 1:3,2. Izračunana učinkovitost tega kazalnika, katerega vrednost znaša 101,2 %, nam pove, da smo za zagotovitev razmerja 1:3,1 med nepovratnimi sredstvi in celotno vrednostjo naložb, potrebovali 1,2 % več sredstev.
- Odobrenih je bilo 106,6 % razpoložljivih sredstev ukrepa. V okviru odobrenih sredstev so upoštevane tudi pozitivno rešene pritožbe, zato so te vrednosti lahko višje od razpoložljivih sredstev.
- Izplačanih je bilo 64,2 % razpoložljivih sredstev ukrepa.
- Vrednosti kazalnika za število podprtih podjetij, ki so prejeli naložbeno pomoč na ravni že zaključenih naložb je 310, celotni obseg naložb pa je 221,6 mio €.

Ukrep	Cilj in rezultat	Kazalnik učinka	Izhodiščna vrednost kazalnika l. 2007	Ciljna vrednost kazalnika	Vrednost kazalnika do 31. 12. 2013	Uspešnost	Vložena sredstva (€)	Učinkovitost glede na odobrena sredstva
125 Izboljšanje in razvoj infrastrukture, povezane z razvojem in prilagoditvijo kmetijstva	Cilj: Spodbuditi izvedbo komasacij in izgradnjo namakalnih sistemov ter s tem pospešiti prestrukturiranje kmetijstva, ki vodi v učinkovitejšo izrabo proizvodnih dejavnikov Rezultati: Število podprtih operacij	Število podprtih operacij	0	54	74	137,4 %	Razpoložljiva sredstva: 29.000.000 Odobrena sredstva: 25.690.257 Izplačana sredstva: 9.521.399	77,4 %
		Celotna obseg naložb	0	29.000.000 €	33.185.902 €	114,4 %		64,6 %

Ugotovitve:

- V okviru tega ukrepa se izvajata dva sklopa aktivnosti, eden je namenjen izvedbi komasacij in agromelioracij, drugi pa izvedbi namakanja kmetijskih zemljišč.
- Ciljna vrednost učinkov izvajanja tega ukrepa v programskem obdobju 2007–2013 je 54 podprtih aktivnosti v izboljšanje izrabe proizvodnih dejavnikov v kmetijstvu v skupni vrednosti 29 mio € (javna in zasebna sredstva). Do konca leta 2013 je bilo odobrenih 74 naložb, kar predstavlja 137,4 % zastavljenega cilja. Celotna obseg naložb pa je dosegel 114,4 % pričakovanega cilja.
- Pri izračunu kazalnika učinka, ki spremlja število podprtih operacij, je bilo ugotovljeno, da smo za izvedbo ene operacije glede na razpoložljiva sredstva načrtovali porabo 537.037 €, izvajanje do 31. 12. 2013 pa kaže, da povprečna vrednost podprte operacije znaša 347.165 €. Izračunana učinkovitost tega kazalnika, katerega vrednost znaša 64,6 % nam pove, da smo na posamezno naložbo v povprečju porabili za 35,4 % manj sredstev, kot smo načrtovali.
- Pri kazalniku učinka, ki spremlja celotno obseg podprtih naložb, smo načrtovali, da bo razmerje med odobrenimi nepovratnimi sredstvi in celotno vrednostjo naložb 1:1, saj gre pri tem ukrepu za 100 % sofinanciranje. Izvajanje do 31. 12. 2013 pa kaže, da je to razmerje 1:1,3. Izračunana učinkovitost tega kazalnika, katerega vrednost znaša 77,4 %, nam pove, da smo za zagotovitev razmerja 1:1 med nepovratnimi sredstvi in celotno vrednostjo naložb, potrebovali 22,6 % manj sredstev.
- Odobrenih je bilo 88,6 % razpoložljivih sredstev ukrepa.
- Izplačanih je bilo 32,8 % razpoložljivih sredstev ukrepa.
- Vrednosti kazalnika za število podprtih operacij na ravni že zaključenih naložb je 45, celotni obseg naložb pa je 16,6 mio €.

Ukrep	Cilj in rezultat	Kazalnik učinka	Izhodiščna vrednost kazalnika l. 2007	Ciljna vrednost kazalnika	Vrednost kazalnika do 31. 12. 2013	Uspešnost	Vložena sredstva (€)	Učinkovitost glede na odobrena sredstva
132 Sodelovanje kmetijskih proizvajalcev v shemah kakovosti hrane	Cilj: Spodbuditi kmetijske proizvajalce k vključitvi v sheme kakovosti, ki pomenijo izboljšanje kakovosti kmetijske proizvodnje in proizvodov Rezultati: Število kmetijskih gospodarstev vključenih v sheme kakovosti	Število podprtih kmetijskih gospodarstev, vključenih v sheme kakovosti	0	150	325	216,7 %	Razpoložljiva sredstva: 869.003 Odobrena sredstva: 307.285 Izplačana sredstva: 303.475	16,3 %
<i>Ugotovitve:</i> • Ciljna vrednost učinkov izvajanja tega ukrepa v programskem obdobju 2007–2013 je 150 kmetijskih gospodarstev, vključenih v sheme kakovosti. Do konca leta 2013 je bilo vključenih 325 kmetijskih gospodarstev, kar predstavlja 216,7 % ciljne vrednosti. • Pri izračunu kazalnika učinka, ki spremlja število podprtih kmetijskih gospodarstev, vključenih v sheme kakovosti je bilo ugotovljeno, da smo za podporo enega kmetijskega gospodarstva glede na razpoložljiva sredstva načrtovali porabo 5.793 €, izvajanje do 31. 12. 2013 pa kaže, da povprečna vrednost podprtega kmetijskega gospodarstva znaša 945 €. Izračunana učinkovitost tega kazalnika, katerega vrednost znaša 16,3 % nam pove, da smo na posamezno naložbo v povprečju porabili za 83,7 % manj sredstev, kot smo načrtovali. • Odobrenih je bilo 35,4 % razpoložljivih sredstev ukrepa. • Izplačanih je bilo 32,8 % razpoložljivih sredstev ukrepa.								

Ukrep	Cilj in rezultat	Kazalnik učinka	Izhodiščna vrednost kazalnika l. 2007	Ciljna vrednost kazalnika	Vrednost kazalnika do 31. 12. 2013	Uspešnost	Vložena sredstva (€)	Učinkovitost glede na odobrena sredstva
133 Podpore skupinam proizvajalcev pri dejavnostih informiranja in pospeševanja prodaje	Cilj: Boljše poznavanje proizvodov označenih s simboli kakovosti oziroma zaščitnimi znaki s strani potrošnikov ter bolj organizirano in aktivno trženje s strani proizvajalcev Rezultati: Število podprtih aktivnosti informiranja in pospeševanja prodaje	Število podprtih projektov	0	65	72	110,8 %	Razpoložljiva sredstva: 12.096.209 Odobrena sredstva: 12.103.259 Izplačana sredstva: 5.624.217	90,3 %
<i>Ugotovitve:</i> • Ciljna vrednost učinka izvajanja tega ukrepa v programskem obdobju 2007–2013 je 65 podprtih aktivnosti informiranja in pospeševanja prodaje. Do konca leta 2013 je bilo izdanih 72 pozitivnih odločb, kar predstavlja 110,8 % zastavljenega cilja. • Pri izračunu kazalnika učinka, ki spremlja število podprtih aktivnosti, smo glede na razpoložljiva sredstva načrtovali porabo sredstev za eno izvedeno aktivnost v višini 186.095 €, izvajanje do 31. 12. 2013 pa kaže, da za eno izvedeno aktivnost v povprečju porabimo 168.100 €. Izračunana učinkovitost tega kazalnika, katerega vrednost znaša 90,3 %, nam pove, da smo za eno izvedeno aktivnost porabili 9,7 % manj sredstev, kot smo načrtovali. • Odobrenih je bilo 100,1 % razpoložljivih sredstev ukrepa. • Izplačanih je bilo 46,5 % razpoložljivih sredstev ukrepa. • Vrednosti kazalnika za število podprtih projektov na ravni že zaključenih projektov je 42.								

Ukrep	Cilj in rezultat	Kazalnik učinka	Izhodiščna vrednost kazalnika l. 2007	Ciljna vrednost kazalnika	Vrednost kazalnika do 31. 12. 2013	Uspešnost	Vložena sredstva (€)	Učinkovitost glede na odobrena sredstva
142 Podpore za ustanavljanje skupin proizvajalcev	Cilj: Spodbuditi ustanavljanje skupin proizvajalcev na področju ekološke proizvodnje in proizvodnje posebnih kmetijskih pridelkov, ki vodijo v povečanje koncentracije ponudbe in lažje prilagajanje proizvodnje zahtevam trga Rezultati: Število podprtih skupin proizvajalcev	Število podprtih skupin proizvajalcev	0	10	10	100 %	Razpoložljiva sredstva: 870.356 Odobrena sredstva: 762.130 Izplačana sredstva: 595.932	87,6 %
		Prihodek podprtih skupin proizvajalcev	0 €	9.000.000 €	12.529.942 €	139,2 %		62,9 %

Ugotovitve:

- Ciljna vrednost učinkov izvajanja tega ukrepa v programskem obdobju 2007–2013 je 10 ustanovljenih skupin proizvajalcev, ki ustvarijo bruto prihodek v obsegu 9 mio €. Do konca leta 2013 je bilo podprtih 10 skupin proizvajalcev, kar predstavlja 100 % zastavljenega cilja. Prihodek podprtih skupin proizvajalcev je znašal 12,5 mio €, kar predstavlja 139,2 % raven zastavljenega cilja.
- Pri izračunu kazalnika učinka, ki spremlja število podprtih skupin proizvajalcev, je bilo glede na razpoložljiva sredstva planirana poraba 87.036 € na skupino proizvajalcev, izvajanje do 31. 12. 2013 pa kaže, da je eni skupini proizvajalcev v povprečju dodeljeno 76.213 €. Izračunana učinkovitost tega kazalnika, katerega vrednost znaša 87,6 % pričakovane vrednosti, nam pove, da smo na eno skupino proizvajalcev porabili 22,4 % manj sredstev, kot smo načrtovali.
- Pri kazalniku učinka, ki spremlja prihodek podprtih skupin proizvajalcev, smo načrtovali, da bo razmerje med dodeljenimi nepovratnimi sredstvi in prihodkom podprtih skupin proizvajalcev 1:10,5, izvajanje do 31. 12. 2013 pa kaže, da je to razmerje 1:16,5. Izračunana učinkovitost tega kazalnika, katerega vrednost znaša 62,9 %, nam pove, da smo za povečanje prihodka, glede na vložena sredstva, porabili za 37,1 % manj sredstev, kot smo načrtovali.
- Odobrenih je bilo 87,6 % razpoložljivih sredstev ukrepa.
- Izplačanih je bilo 68,5 % razpoložljivih sredstev ukrepa.

Ukrepi 2. osi PRP 2007–2013

V okviru ukrepov 2. osi PRP 2007–2013 je predvidenih 9 kazalnikov in vsi kazalniki izkazujejo uspešnost.

Podrobnejša analiza uspešnosti ukrepov 2. osi PRP 2007–2013 je podana v preglednici 10.

Preglednica 10: Ocena uspešnosti ukrepov 2. osi glede na približevanje ciljnim vrednostim kazalnikom učinka in finančnega vložka

Ukrep	Cilj in rezultat	Kazalnik učinka	Izhodiščna vrednost kazalnika l. 2007	Ciljna vrednost kazalnika	Vrednost kazalnika do 31. 12. 2013	Uspešnost	Vložena sredstva (€)	Učinkovitost glede na odobrena sredstva
211 Plačila kmetom zaradi omejenih možnosti na gorskih območjih	Cilj: Ohranjanje kmetovanja na območjih, na katerih zaradi neugodnih naravnih danosti (goratosti, nadmorske višine, nagiba) uporaba splošno uveljavljenih tehnologij ni mogoča.	Število podprtih kmetijskih gospodarstev na gorskih območjih	33.000	33.000	37.094	112,4 %	Razpoložljiva sredstva: 236.644.167	/
	Rezultati: Ohranjeni sonaravni sistemi kmetovanja, kulturna krajina, trajnostna raba kmetijskih zemljišč, delovna mesta na podeželju.	Podprto kmetijsko zemljišče na gorskih območjih	226.000 ha	226.000 ha	266.301 ha	117,8 %	Izplačana sredstva: 236.060.213	/
Ugotovitve: - Ciljna vrednost učinkov izvajanja tega ukrepa v programskem obdobju 2007–2013 je 33.000 podprtih kmetijskih gospodarstev na gorskih območjih. Do konca leta 2013 je bilo podprtih 37.094 upravičencev, kar predstavlja 112,4 % ravni doseganja cilja. Z 266.301 ha podprtih zemljišč je bila dosežena 117,8 % raven doseganja pričakovanega cilja, kar kaže, da je bilo podprtih več zemljišč, kot smo pričakovali. - Izplačanih je bilo 99,8 % razpoložljivih sredstev.								

Ukrep	Cilj in rezultat	Kazalnik učinka	Izhodiščna vrednost kazalnika l. 2007	Ciljna vrednost kazalnika	Vrednost kazalnika do 31. 12. 2013	Uspešnost	Vložena sredstva (€)	Učinkovitost glede na odobrena sredstva
212 Plačila kmetom na območjih z omejenimi možnostmi, ki niso gorska območja	Cilj: Ohranjanje kmetovanja na območjih, na katerih zaradi neugodnih naravnih danosti (poplavljanja, plazovitosti in močnega vetra) uporaba splošno uveljavljenih tehnologij ni mogoča. Rezultati: Ohranjeni sonaravni sistemi kmetovanja, kulturna krajina, trajnostna raba kmetijskih zemljišč, delovna mesta na podeželju.	Število podprtih kmetijskih gospodarstev na območjih z omejenimi možnostmi, ki niso na gorskih območjih	10.600	11.000	14.544	132,2 %	Razpoložljiva sredstva: 65.683.803 Izplačana sredstva: 67.425.695	/
		Podprta kmetijska zemljišča na območjih z omejenimi možnostmi, ki niso gorska območja	74.000 ha	74.000 ha	104.156 ha	140,8 %		/
Ugotovitve: • Ciljna vrednost učinkov izvajanja tega ukrepa v programskem obdobju 2007–2013 je 11.000 podprtih kmetijskih gospodarstev na območjih z omejenimi možnostmi, ki niso na gorska območja. Do konca leta 2013 je bilo podprtih 14.544 kmetijskih gospodarstev, kar predstavlja 132,2 % ravni doseganja cilja. • S 104.156 ha podprtih zemljišč je bila dosežena 140,8 % raven doseganja pričakovanega cilja, kar kaže, da je bilo podprtih več zemljišč, kot smo pričakovali. • Izplačanih je bilo 102,7 % razpoložljivih sredstev.								

Ukrep	Cilj in rezultat	Kazalnik učinka	Izhodiščna vrednost kazalnika l. 2007	Ciljna vrednost kazalnika	Vrednost kazalnika do 31. 12. 2013	Uspešnost	Vložena sredstva (€)	Učinkovitost glede na odobrena sredstva
214 Kmetijsko okoljska plačila	Cilj: Ohranjanje in izboljšanje stanja naravnih virov: tal, vode in zraka Rezultati: Ohranjeni naravni viri: tla, voda in zrak	Število kmetijskih gospodarstev in gospodarstev drugih upravljalcev zemljišč, ki prejemajo podporo	22.400	23.000	27.422	119,2%	Razpoložljiva sredstva: 272.112.973 Izplačana sredstva: 235.509.348	/
		Celotno območje pod kmetijsko okoljsko podporo	361.000 ha	363.000 ha	408.066 ha	112,4%		/
		Fizično območje pod kmetijsko okoljsko podporo pod tem ukrepom	199.500 ha	200.000 ha	271.453 h a	135,7%		/
		Celotno število pogodb	48.200	50.000	60.438	120,9%		/
		Število pogodb, povezanih z genskimi viri	3.100	3.300	4.095	124,1%		/
<i>Ugotovitve:</i> - Ciljna vrednost učinkov izvajanja tega ukrepa v programskem obdobju 2007–2013 je: 23.000 podprtih kmetijskih gospodarstev in gospodarstev drugih upravljalcev zemljišč. Do 31. 12. 2013 je bilo podprtih 27.422 upravičencev, kar predstavlja 119,2 % ravni doseganja cilja; 363.000 ha zemljišč pod kmetijsko okoljsko podporo. Do 31. 12. 2013 je bilo podprtih 408.066 ha, kar predstavlja 112,4 % ravni doseganja cilja; 200.000 ha fizičnih zemljišč. Do 31. 12. 2013 je bilo podprtih 271.453 ha, kar predstavlja 135,7 % ravni doseganja cilja; 50.000 pogodb. Do 31. 12. 2013 je bilo podprtih 60.438 pogodb, kar predstavlja 120,9 % ravni doseganja cilja; 3.300 pogodb, povezanih z genskimi viri. Do 31. 12. 2013 je bilo podprtih 4.095 pogodb, kar predstavlja 124,1 % ravni doseganja cilja. - Izplačanih je bilo 86,5 % razpoložljivih sredstev.								

Ukrepi 3. osi PRP 2007–2013

V okviru ukrepov 3. osi PRP 2007–2013 je predvidenih 9 kazalnikov in večina jih je uspešnih in učinkovitih in le nekaj jih izkazuje neučinkovitost in neuspešnost.

Podrobnejša analiza uspešnosti ukrepov 3. osi PRP 2007–2013 je podana v preglednici 11.

Preglednica 11: Ocena uspešnosti ukrepov 3. osi glede na približevanje ciljnim vrednostim kazalnikom učinka in finančnega vložka

Ukrep	Cilj in rezultat	Kazalnik učinka	Izhodiščna vrednost kazalnika l. 2007	Ciljna vrednost kazalnika	Vrednost kazalnika do 31. 12. 2013	Uspešnost	Vložena sredstva (€)	Učinkovitost glede na odobrena sredstva
311 Diverzifikacija v nekmetijske dejavnosti	Cilj: Spodbuditi začetek ali posodobitev opravljanja nekmetijskih dejavnosti in s tem ustvarjanje novih delovnih mest in dodatnega vira dohodka na kmetijah, kar bo pripomoglo k izboljšanju socialnih ter ekonomskih razmer na kmetijah Rezultati: Podprte naložbe	Število upravičencev	0	330	301	91,2 %	Razpoložljiva sredstva: 30.707.886	111,7 %
		Celotni obseg naložb	0	51.700.000 €	72.412.613 €	140,1 %	Odobrena sredstva: 31.287.174 Izplačana sredstva: 18.190.834	72,7 %
Ugotovitve: - Ciljna vrednost učinkov izvajanja tega ukrepa v programskem obdobju 2007–2013 je 330 upravičencev s celotnim obsegom podprtih naložb v višini 51,7 milijonov €. Do konca leta 2013 je bil podprt 301 upravičenec, kar predstavlja 91,2 % ravni doseganja cilja. Skupni obseg podprtih naložb je do konca leta 2013 znašal 72,4 milijona €, kar predstavlja 140,1 % ravni zastavljenega cilja. - Kazalnik učinka, ki spremlja število upravičencev, kaže da smo v obdobju 2007–2013 na enega upravičenca predvidevali 93.054 € sredstev. Iz primerjave med dejansko odobrenimi sredstvi do 31. 12. 2013 in številom že podprtih upravičencev pa je razvidno, da v povprečju porabimo več, to je 103.944 € na upravičenca oz. 11,7 % več sredstev na upravičenca. - Pri kazalniku učinka, ki spremlja celotni obseg naložb, smo načrtovali, da bo razmerje med dodeljenimi nepovratnimi sredstvi in celotno vrednostjo naložb 1:1,7, izvajanje do 31. 12. 2013 pa kaže, da je to razmerje 1:2,3. Izračunana učinkovitost tega kazalnika, katerega vrednost znaša 72,7 %, nam pove, da smo za zagotovitev načrtovanega razmerja med nepovratnimi sredstvi in celotnim obsegom naložb, potrebovali 27,3 % manj sredstev. Razloga za to sta, da se ukrep izvaja po pravilu »de minimis«, poleg tega imajo večje naložbe praviloma tudi večji delež neupravičenih stroškov. - Odobrenih je bilo 101,9 % razpoložljivih sredstev ukrepa. - Izplačanih je bilo 59,2 % razpoložljivih sredstev ukrepa. - Vrednosti kazalnika za število upravičencev na ravni že zaključenih naložb je 204, celotni obseg naložb pa je 46,2 mio €.								

Ukrep	Cilj in rezultat	Kazalnik učinka	Izhodiščna vrednost kazalnika l. 2007	Ciljna vrednost kazalnika	Vrednost kazalnika do 31. 12. 2013	Uspešnost	Vložena sredstva (€)	Učinkovitost glede na odobrena sredstva
312 Podpore ustanavljanju in razvoju mikro podjetij	Cilj: Spodbuditi začetek ali posodobitev opravljanja dejavnosti, pospešitev ustvarjanja novih delovnih mest, dvig podjetniških veščin in upravljavskih znanj ter izboljšanje stanja na področju podjetništva na podeželju Rezultati: Podprte naložbe	Število podprtih/ustanovljenih mikropodjetij	0	600	455	75,8%	Razpoložljiva sredstva: 53.469.855 Odobrena sredstva: 53.617.319 Izplačana sredstva: 37.270.446	132,2 %
<i>Ugotovitve:</i> • Ciljna vrednost učinkov izvajanja tega ukrepa v obdobju 2007–2013 je 600 podprtih/ustanovljenih mikro podjetij. Do konca leta 2013 je bilo podprtih 75,8 % načrtovanega števila mikro podjetij. • Kazalnik učinka, ki spremlja število podprtih/ustanovljenih podjetij, kaže da smo v obdobju 2007–2013 na enega upravičenca predvidevali porabo sredstev v višini 89.116 €. Iz primerjave med dejansko odobrenimi sredstvi do 31. 12. 2013 in številom že podprtih upravičencev pa je razvidno, da je dejanski znesek na podprto podjetje bistveno višji, in znaša 117.840 € oz. 32,2 % več sredstev na upravičenca. • Odobrenih je bilo 100,3 % razpoložljivih sredstev ukrepa. • Izplačanih je bilo 69,7 % razpoložljivih sredstev ukrepa. • Vrednosti kazalnika za število podprtih/ustanovljenih mikro podjetij na ravni že zaključenih naložb je 357.								

Ukrep	Cilj in rezultat	Kazalnik učinka	Izhodiščna vrednost kazalnika l. 2007	Ciljna vrednost kazalnika	Vrednost kazalnika do 31. 12. 2013	Uspešnost	Vložena sredstva (€)	Učinkovitost glede na odobrena sredstva
321 Osnovne storitve za gospodarstvo in podeželsko prebivalstvo	Cilj: Spodbuditi podpore naložbam v širokopasovno omrežje elektronskih komunikacij, omogočiti enake možnosti dostopa do informacij in storitev, ki jih ponuja to omrežje, podeželskim prebivalcem in gospodarstvom na območju belih lis. Rezultati: Podprte naložbe	Število podprtih projektov	0	4	3	75,0 %	Razpoložljiva sredstva: 4.268.889	117,9 %
		Celotni obseg naložb	0	4.600.000 €	3.958.390	86,1 %	Odobrena sredstva: 3.775.373 Izplačana sredstva: 2.096.285	102,8 %

Ugotovitve:

- Ciljna vrednost učinkov izvajanja tega ukrepa v obdobju 2007–2013 so štirje podprti projekti s skupnim obsegom naložb v višini 4,6 mio €. Do konca leta 2013 je bilo podprtih 75,0 % načrtovanih projektov.
- Kazalnik učinka, ki spremlja število podprtih projektov, kaže da smo v obdobju 2007–2013 za en projekt predvidevali porabo sredstev v višini 1.067.222 €. Iz primerjave med dejansko odobrenimi sredstvi do 31. 12. 2013 in številom že podprtih projektov pa je razvidno, da je dejanski znesek na projekt bistveno višji, in znaša 1.258.458 €, oz. 17,9 % več sredstev na upravičenca.
- Pri kazalniku učinka, ki spremlja celotni obseg naložb, smo načrtovali, da bo razmerje med dodeljenimi nepovratnimi sredstvi in celotno vrednostjo naložb približno 1:1, izvajanje do 31. 12. 2013 pa kaže, da je to razmerje približno 1:1. Izračunana učinkovitost tega kazalnika, katerega vrednost znaša 102,8 %, nam pove, da smo za zagotovitev načrtovanega razmerja med nepovratnimi sredstvi in celotnim obsegom naložb, potrebovali 2,8 % več sredstev.
- Odobrenih je bilo 88,4 % razpoložljivih sredstev ukrepa.
- Izplačanih je bilo 49,1 % razpoložljivih sredstev ukrepa.

Ukrep	Cilj in rezultat	Kazalnik učinka	Izhodiščna vrednost kazalnika l. 2007	Ciljna vrednost kazalnika	Vrednost kazalnika do 31. 12. 2013	Uspešnost	Vložena sredstva (€)	Učinkovitost glede na odobrena sredstva
322 Obnova in razvoj vasi	Cilj: Izboljšanje življenjskih pogojev v podeželskih skupnostih in prispevanje k privlačnosti vaškega okolja kot bivanjskega prostora in potenciala za razvoj drugih dejavnosti, še posebej turizma.	Število vasi, kjer so bili izvedeni projekti	0	300	526	175,3 %	Razpoložljiva sredstva: 38.677.634	70,8 %
	Rezultati: Število vasi, kjer so bili izvedeni ukrepi	Celotni obseg naložb	0	50.000.000 €	93.918.701 €	187,7 %	Odobrena sredstva: 47.992.505 Izplačana sredstva: 21.840.257	66,1 %

Ugotovitve:

- Ciljna vrednost učinkov izvajanja tega ukrepa v programskem obdobju 2007–2013 je 300 podprtih vasi, s skupnim obsegom naložb v višini 50 milijonov €. Do 31. 12. 2013 je bilo podprtih 526 vasi, kar predstavlja 175,3 % ciljne vrednosti, z obsegom podprtih naložb do konca leta 2013 pa smo dosegli že 187,4 % ciljne ravni.
- Kazalnik učinka, ki spremlja število vasi, v katerih so bile izvedene naložbe iz naslova tega ukrepa, kaže da smo v obdobju 2007–2013 na eno vas predvidevali porabo sredstev v višini 128.925 €. Iz primerjave med dejansko odobrenimi sredstvi do 31. 12. 2013 in številom že podprtih upravičencev pa je razvidno, da je dejansko porabljeni znesek na vas nižji in znaša 91.240 € oz. 29,2 % manj sredstev od prvotno načrtovanega zneska.
- Pri kazalniku učinka, ki spremlja celotni obseg naložb, smo načrtovali, da bo razmerje med dodeljenimi nepovratnimi sredstvi in celotno vrednostjo naložb približno 1:1,3, izvajanje do 31. 12. 2013 pa kaže, da je to razmerje 1:2. Izračunana učinkovitost tega kazalnika, katerega vrednost znaša 66,1 %, nam pove, da smo za zagotovitev načrtovanega razmerja med nepovratnimi sredstvi in celotnim obsegom naložb, potrebovali 43,9 % manj sredstev.
- Odobrenih je bilo 124,1 % razpoložljivih sredstev ukrepa.
- Izplačanih je bilo 56,5 % razpoložljivih sredstev ukrepa.
- Vrednosti kazalnika za število vasi, kjer so bili izvedeni projekti na ravni že zaključenih naložb je 388, celotni obseg naložb pa je 57 mio €.

Ukrep	Cilj in rezultat	Kazalnik učinka	Izhodiščna vrednost kazalnika l. 2007	Ciljna vrednost kazalnika	Vrednost kazalnika do 31. 12. 2013	Uspešnost	Vložena sredstva (€)	Učinkovitost glede na odobrena sredstva
323 Ohranjanje in izboljšanje dediščine podeželja	Cilj: Prispevati k ohranitvi dediščine na podeželju ter omogočiti povezovanje kulturne dediščine, naravnih vrednot ter kulturne krajine z razvojem turizma in preživljanjem prostega časa, izboljšati kakovost življenja na podeželju in posredno vplivati tudi na večjo gospodarsko vitalnost podeželja Rezultati: Podprte naložbe	Število podprtih projektov v zvezi z dediščino na podeželju	0	150	158	105,3 %	Razpoložljiva sredstva: 9.183.761	113,8 %
		Celotni obseg naložb	0	11.000.000 €	17.745.885 €	161,3 %	Odobrena sredstva: 10.454.837 Izplačana sredstva: 6.480.750	70,7 %
Ugotovitve: - Ciljna vrednost kazalnika učinka tega ukrepa v programskem obdobju 2007–2013 je 150 podprtih projektov s celotnim obsegom naložb v višini 11 mio €. Do 31. 12. 2013 je bilo podprtih 158 projektov ohranjanje dediščine podeželja, kar predstavlja 105,3 % ciljne vrednosti, z obsegom podprtih naložb do konca leta 2013 pa smo dosegli 161,3 % ciljne ravni. - Kazalnik učinka, ki spremlja število podprtih projektov, kaže da smo v obdobju 2007–2013 na en projekt načrtovali porabo sredstev v višini 61.225 €. Iz primerjave med dejansko odobrenimi sredstvi do 31. 12. 2013 in številom že podprtih upravičencev pa je razvidno, da je dejansko porabljeni znesek na projekt višji, in znaša 69.698 € oz. 13,8 % več sredstev od prvotno načrtovanega zneska. - Pri kazalniku učinka, ki spremlja celotni obseg naložb, smo načrtovali, da bo razmerje med dodeljenimi nepovratnimi sredstvi in celotno vrednostjo naložb približno 1:1,2, izvajanje do 31. 12. 2013 pa kaže, da je to razmerje 1:1,7. Izračunana učinkovitost tega kazalnika, katerega vrednost znaša 70,7 %, nam pove, da smo za zagotovitev načrtovanega razmerja med nepovratnimi sredstvi in celotnim obsegom naložb, potrebovali 29,3 % manj sredstev. Razlog za to je lahko pravilo »de minimis« po katerem lahko upravičenec prejme največ 200.000 € v obdobju zadnjih treh proračunskih let. - Odobrenih je bilo 124,1 % razpoložljivih sredstev ukrepa. - Izplačanih je bilo 70,6 % razpoložljivih sredstev ukrepa. - Vrednosti kazalnika za število podprtih projektov v zvezi z dediščino na podeželju na ravni že zaključenih naložb je 130, celotni obseg naložb pa je 12,9 mio €.								

Ukrepi 4. osi PRP 2007–2013

V okviru ukrepov 4. osi PRP 2007–2013 je predvidenih 8 kazalnikov in polovica jih je uspešnih.

Podrobnejša analiza uspešnosti ukrepov 4. osi PRP 2007–2013 je podana v preglednici 12.

Preglednica 12: Ocena uspešnosti ukrepov 4. osi glede na približevanje ciljnim vrednostim kazalnikom učinka in finančnega vložka

Ukrep	Cilj in rezultat	Kazalnik učinka	Izhodiščna vrednost kazalnika 1. 2007	Ciljna vrednost kazalnika	Vrednost kazalnika do 31. 12. 2013	Uspešnost	Vložena sredstva (€)	Učinkovitost glede na odobrena sredstva
41 Izvajanje lokalnih razvojnih strategij	Cilj: Samostojno odločanje v okviru LAS pri izboru in izvedbi projektov in aktivnosti, ki izhajajo iz lokalnih razvojnih strategij. Rezultati: Razvoj lokalnih akcijskih skupin	Število lokalnih akcijskih skupin (LAS)	0	20	33	165,0 %	Razpoložljiva sredstva: 26.164.005 Izplačana sredstva: 18.494.414	/
		Celotna velikost območij lokalnih akcijskih skupin	0	16.000 km ²	19.350 km ²	120,9 %		/
		Celotno število prebivalcev na območjih lokalnih akcijskih skupin	0	1.400.000	1.269.308	90,7 %		/
		Število projektov, ki jih financirajo lokalne akcijske skupine	0	650	1.447	222,6 %		/
		Število upravičencev, ki prejemajo pomoč	0	1.310	1.271	97,0 %		/

Ugotovitve:

- Ciljna vrednost učinkov izvajanja tega ukrepa v programskem obdobju 2007–2013 je:
 - 20 podprtih lokalnih akcijskih skupin. Do 31. 12. 2013 je bilo podprtih 33 lokalnih akcijskih skupin, kar predstavlja 165 % ravni doseganja cilja;
 - 16.000 km² velikost območij lokalnih akcijskih skupin. Do 31. 12. 2013 je bila velikost območij LAS 19.350 km², kar predstavlja 120,9 % ravni doseganja cilja;
 - 1,4 mio prebivalcev na območjih lokalnih akcijskih skupin. Do 31. 12. 2013 je bilo število prebivalcev na območjih LAS 1.269.308, kar predstavlja 90,7 % ravni doseganja cilja;
 - 650 projektov, ki jih financirajo lokalne akcijske skupine Do 31. 12. 2013 je bilo 1.447 projektov, kar predstavlja 222,6 % ravni doseganja cilja;
 - 1.310 upravičencev, ki prejemajo pomoč. Do 31. 12. 2013 je bilo 1.271 upravičencev, kar predstavlja 97 % ravni doseganja cilja.
- Izplačanih je bilo 70,7 % razpoložljivih sredstev.

Ukrep	Cilj in rezultat	Kazalnik učinka	Izhodiščna vrednost kazalnika l. 2007	Ciljna vrednost kazalnika	Vrednost kazalnika do 31. 12. 2013	Uspešnost	Vložena sredstva (€)	Učinkovitost glede na odobrena sredstva
421 Spodbujanje medregijskega in čezmejnega sodelovanja	Cilj: Spodbujanje podeželskih območij s podobnimi razvojnimi možnostmi in potrebami za skupno izvajanje projektov ter izmenjavo izkušenj in znanj	Število projektov sodelovanja	0	20	8	40 %	Razpoložljiva sredstva: 844.000 Izplačana sredstva: 208.777	/
	Rezultati: Okrepitev medregijskega in čezmejnega sodelovanja	Število sodelujočih lokalnih akcijskih skupin	0	10	8	80 %		/

Ugotovitve:

- Ciljna vrednost učinkov izvajanja tega ukrepa v programskem obdobju 2007–2013 je 20 podprtih projektov sodelovanja. Do 31. 12. 2013 je bilo podprtih 8 upravičencev, kar predstavlja 40 % ravni doseganja cilja.
- Število sodelujočih lokalnih akcijskih skupin je do 31. 12. 2013 8 in je bila dosežena 80 % raven doseganja pričakovanega cilja, kar kaže, da je bilo podprtih manj sodelujočih lokalnih akcijskih skupin, kot smo pričakovali.
- Izplačanih je bilo 24,7 % razpoložljivih sredstev.

Ukrep	Cilj in rezultat	Kazalnik učinka	Izhodiščna vrednost kazalnika l. 2007	Ciljna vrednost kazalnika	Vrednost kazalnika do 31. 12. 2013	Uspešnost	Vložena sredstva (€)	Učinkovitost glede na odobrena sredstva
431 Vodenje lokalnih akcijskih skupin, pridobitev strokovnih znanj in animacija območja	Cilj: -Vključevanje civilne družbe in zainteresirane javnosti v načrtovanje in uresničevanje gospodarskega, socialnega in okoljskega razvoja na lokalni ravni. -Zagotovitev partnerstev med subjekti javnega in zasebnega prava z upoštevanjem pristopa od spodaj navzgor pri izdelavi in izvedbi lokalnih razvojnih strategij. Rezultati: Razvoj lokalnih akcijskih skupin	Število podprtih aktivnosti	0	250	153	61,2 %	Razpoložljiva sredstva: 6.752.001 Izplačana sredstva: 3.453.544	/
<i>Ugotovitve:</i> • Ciljna vrednost učinkov izvajanja tega ukrepa v programskem obdobju 2007–2013 je 250 podprtih aktivnosti. Do 31. 12. 2013 je bilo podprtih 153 aktivnosti, kar predstavlja 61,2 % ravni doseganja cilja. • Izplačanih je bilo 51,1 % razpoložljivih sredstev.								

Ključni zaključki:

Večina kazalnikov izkazuje uspešnost in učinkovitost.

Pridobljene izkušnje v okviru načrtovanja kazalnikov v okviru PRP 2007–2013 je potrebno prenesti na pripravo kazalnikov v programskem obdobju 2014–2020.

6 REZULTATI SPROTNEGA VREDNOTENJA

6.1 Sprotno vrednotenje 2012

Poročilo o sprotnem vrednotenju PRP 2007–2013 v letu 2012 je zajemalo obdobje izvajanja programa od začetka izvajanja programa do 31. 12. 2011. Z izvajalcem vrednotenja je bil pred začetkom izvedbe postavljen načrt vrednotenja z naslednjimi tematskimi sklopi:

- Geografski vidiki dosedanjega izvajanja PRP 2007–2013;
- Primerjava ukrepov PRP 2007–2013 in strukturne politike;
- Metodologija in izračun kazalnikov vpliva PRP 2007–2013;
- Metodologija in izračun kazalnika vpliva Kakovost življenja in
- Inovativnost ukrepov PRP.

Glavne ugotovitve po tematskih sklopih v okviru tem sprotnega vrednotenja v letu 2012 so sledeče:

6.1.1 Geografski vidiki dosedanjega izvajanja PRP 2007–2013

Namen je bil pokazati geografske vidike dosedanjega izvajanja PRP 2007–2013 in oceniti realne potrebe, ki bodo služile kot podlaga za odločanje o deležu razdelitve sredstev PRP po letu 2013 na vzhodno in zahodno kohezijsko regijo, skladno s prepoznanim in opredeljenim potencialom za izvajanje posameznih ukrepov.

Podatki o izvajanju posameznih ukrepov PRP 2007–2013 so bili preračunani na območje vzhodne in zahodne kohezijske regije, pri čemer so temeljili na podatkih o statistični regiji, v kateri se je nahajal posamezni vlagatelj vloge pri posameznem ukrepu. V preračune so bile vključene le izplačane vloge, na podlagi podatkov o izplačilih pa je bila za vsako kohezijsko regijo izračunana povprečna višina sredstev za posamezno izplačano vlogo.

V naslednjem koraku je bil na podlagi podatkov o velikosti ciljnih skupin za vsako kohezijsko regijo določen potencial za izvajanje posameznega ukrepa Programa razvoja podeželja po letu 2013. Podrobnejša metodologija se je glede na upravičene aktivnosti razlikovala od ukrepa do ukrepa, velikost ciljne skupine upravičencev pa je bila ocenjena na podlagi baz javno dostopnih podatkov ali podatkov posredovanih s strani različnih državnih institucij (SURS, Zavod za gozdove Slovenije, Ministrstvo za izobraževanje, znanost, kulturo in šport itd.) in naročnika. Potencial je bil določen bodisi z uporabo programa Excel (v primeru statističnih podatkov), in Geografskih informacijskih sistemov (GIS) (v primeru prostorskih podatkov).

Potencial oziroma število potencialnih upravičencev je bilo pomnoženo s podatkom o povprečni višini izplačanih sredstev za posamezno vlogo pri posameznem ukrepu v posamični kohezijski regiji. Na takšen način je bil potencial za koriščenje ukrepov programa razvoja podeželja monetariziran. Na podlagi rezultatov je bilo na nivoju posameznega ukrepa določeno razmerje med obema kohezijskima regijama, ki predstavlja geografsko razdelitev sredstev za posamezen ukrep. Monetarizirana ocena potenciala predstavlja le orodje za nadaljnje izvajanje PRP, saj je bil namen pokazati, koliko sredstev bi (ob enakem izvajanju posameznega ukrepa) bilo potrebnih za pokritje vsega obstoječega potenciala, na podlagi tega pa je možno določiti razmerje potreb med vzhodno in zahodno kohezijsko regijo na ravni posameznega ukrepa.

Zaključki in priporočila:

Združevanje rezultatov na nivoju posameznih osi ali celotnega programa pripelje do popačenja dobljenih ocen in rezultatov. To je posledica dejstva, da sta bila tako ocena potenciala, kot monetarizacija, na nivoju posameznega ukrepa, izvedena na podlagi različnih in različno natančnih podatkov ter različno

postavljenih kriterijev, ki so oceno potenciala in monetarizacijo različno uspešno približali realnim potrebam. Tudi nivo popačenja se tako razlikuje od ukrepa do ukrepa in ga je, brez uporabe natančnejših podatkov, nemogoče izničiti. Zato so ustrezni le rezultati na ravni posameznega ukrepa in ne posamezne osi ali celotnega programa.

Na podlagi potenciala ugotovljeno razmerje na nivoju posameznega ukrepa se med različnimi ukrepi bistveno razlikuje in se pogosto razlikuje od razmerja, opredeljenega na podlagi dosedanjega izvajanja PRP 2007–2013. Razhajanja med potencialnim oziroma »teoretičnim« in »dejanskim« izvajanjem PRP so posledica različnih dejavnikov (od zainteresiranosti in finančne zmožnosti koristnikov, zahtevnosti razpisnih pogojev, kakovosti dela promotorjev PRP 2007–2013 na terenu, do pomanjkljivih podatkov za natančnejšo opredelitev potenciala), katerih identificiranje pa ni bilo predmet tega dokumenta. Kljub temu je vrednotenje pokazalo na omenjena razhajanja, ki so lahko pomembna pri načrtovanju in pripravi programa za prihodnje obdobje izvajanja. Tako dobljeni rezultati (na nivoju ukrepov opredeljeno razmerje, ki temelji na realno opredeljenem potencialu) predstavljajo orodje za lažje odločanje v nadaljnjem procesu programskega načrtovanja.

Pogosto je bilo določanje potenciala ali njegovo opredeljevanje omejeno zaradi nedostopnosti podatkov ali nezdržljivosti podatkovnih baz. Ta težava je predvsem očitna pri združevanju in kombiniranju podatkov iz različnih uradnih virov (SURS, MKO itd.), saj nekateri podatki obstajajo tudi na zelo podrobnem nivoju (nivo naselja, posameznika itd.), vendar jih med seboj ni mogoče združevati oz. povezovati. Z vidika programov kot je Program razvoja podeželja je to zelo velika omejitev, saj otežuje izvedbo resnih in konkretnih analiz, na osnovi katerih bi se lahko spremljalo doseganje ciljev in podajalo argumentirana priporočila za nadgradnjo, izboljšanje učinkovitosti in načrtovanje v prihodnjih programskih obdobjih. Vrednotenje tako predstavlja osnovo za nadaljnje opredeljevanje potenciala na nivoju posameznega ukrepa, zaradi česar podajamo priporočilo, da Ministrstvo za kmetijstvo in okolje z ostalimi ministrstvi in javnimi ustanovami, ki skrbijo za zbiranje podatkov, poišče načine za poenotenje oz. za povezeljivost baz podatkov.

Kljub jasni in zavestni odločitvi, da se potencial določi na nivoju obeh kohezijskih regij, sama opredelitev potenciala v nekaterih primerih še ne predstavlja optimalnega pristopa k doseganju ciljev na nivoju posameznega ukrepa. Lep primer je ukrep 214, ki je bil v tem dokumentu načrtno obravnavan tudi z vidika doseganja dobrega stanja vodnih teles podzemne vode, ki imajo danes slabo stanje predvsem kot posledica onesnaženja z nitrati in pesticidi. Na ta način je bilo pokazano, koliko se izvajanje ukrepa na najbolj problematičnih območjih sploh še lahko okrepi, do bo doseganje ciljev čim hitrejša in čim bolj optimizirano. Na drugi strani pa se je potrebno zavedati, da se na območju Slovenije nahaja veliko ranljivih vodnih teles podzemne vode, ki danes sicer res izkazujejo dobro stanje, vendar se ob opustitvi izvajanja nekaterih pod-ukrepov ukrepa 214, lahko kaj hitro poslabša. Tako bo v prihodnjem programskem obdobju potrebno poiskati pravo razmerje med ciljnim izvajanjem ukrepa 214 na najbolj problematičnih območjih in preventivnim delovanjem na območjih ostalih vodnih teles podzemne vode. Zanimiva je tudi primerjava dosedanje povprečne vrednosti izplačil na hektar, ki pokaže, da je bila povprečna vrednost izplačil pri ukrepu 214 nižja kot pri ukrepih 211 in 212. Ukrep 214 (KOP) ima sicer več podukrepov z različno višino izplačil, a so obveznosti in omejitve dokaj stroge, zato bi pričakovali, da bo kljub razlikam med podukrepi povprečna vrednost izplačil večja, saj naj bi izplačila tega ukrepa nadomestila zmanjšanje dohodka oz. večje stroške, ki nastanejo zaradi omejitev oziroma obveznosti. V prihodnje naj se zato preveri kalkulacije izplačil in izplačila oblikuje tako, da bodo odtehtala stroške vključitve v ukrep tudi primerjalno z drugimi ukrepi.

6.1.2 Primerjava ukrepov PRP 2007–2013 in strukturne politike

Namen je bil pokazati sinergije ukrepov, ki jih za razvoj podeželja izvaja MKO, Operativnim programom za razvoj ribištva v Republiki Sloveniji 2007–2013 in tistih politik, ki jih različna ministrstva izvajajo z ukrepi, podprtimi iz EKSRP, Evropskega socialnega sklada in Kohezijskega sklada in ki bi lahko imeli skupne učinke. Podatki o izvajanju Kohezijske politike so temeljili na letnih poročilih o izvajanju Operativnih programov, ki določajo izvedbo omenjenih skladov, in poročilih o izvajanju posameznih instrumentov s strani posameznih institucij (npr. Zavod RS za zaposlovanje).

Analiza sinergij je temeljila na primerjavi možnosti financiranja aktivnosti različnih ciljnih skupin, ki živijo na podeželju. Pripravljen je bil pregled ciljnih skupin in njihovih značilnosti, čemur je sledil pregled operativnih programov Kohezijske politike ter OP Ribištvo in primerjava s PRP. Pregled je vsebinsko sledil ključnim značilnostim ukrepov PRP in ciljnim skupinam. Tako je bil obravnavan dvig usposobljenosti in krepitev človeškega potenciala, ukrepi za prestrukturiranje fizičnega kapitala ter spodbujanje inovativnosti, ukrepi za izboljšanje kakovosti, za diverzifikacijo in za kakovost življenja. Ukrepi PRP 2007–2013 in Kohezijske politike si večinoma niso zelo podobni, se pa dopolnjujejo, saj npr. lahko ciljna skupina, ki izvede ukrep PRP, lahko kasneje vstopi v nek ukrep OP ESRR in obratno, tako pa lahko pride do sinergij. Številni ukrepi so med seboj povezani le posredno, na dolgi rok.

Primerjava ukrepov za dvig usposobljenosti in krepitev človeškega potenciala

Zaključki:

Ciljne skupine PRP 2007–2013, predvsem podjetja oziroma tisti upravičenci, ki se ne ukvarjajo s pridelavo kmetijskih proizvodov, imajo številne možnosti za usposabljanje in izobraževanje v dejavnosti, ki jo opravljajo, bodisi za širša, splošna znanja bodisi za ozko specializirana znanja in veščine, ki jih potrebujejo pri svojem delu. Številni ukrepi Operativnega programa razvoja človeških virov (v nadaljnjem besedilu: OP RČV) in Operativnega programa krepitev regionalnih razvojnih potencialov (v nadaljnjem besedilu: OP RR) izključujejo posameznike in podjetja, ki se ukvarjajo z gozdarstvom ter pridelavo in trženjem kmetijskih proizvodov. Temu botruje tudi razmejitev med programi, saj naj bi posamezniki in zaposleni iz teh sektorjev imeli možnost za pridobitev novih znanj z neinstitucionalnim usposabljanjem v okviru PRP – ukrepa 111. Ta ukrep sofinancira izobraževanja za posebna, bolj strokovna znanja s področja kmetijstva, gozdarstva in živilstva, ki pravzaprav dopolnjujejo znanja ukrepov OP RČV, vendar slednjih končni upravičenci tega ukrepa ne morejo izkoristiti.

Možnosti za usposabljanje in izobraževanje v okviru OP RČV imajo torej vsi upravičenci PRP 2007–2013 veliko, razen tistih, ki se ukvarjajo s pridelavo kmetijskih proizvodov, in deloma tistih, ki se ukvarjajo s pridelavo in trženjem kmetijskih proizvodov. Velika težava pa je lahko pravočasna razpoložljivost ukrepov, ki bi bili v nekem trenutku za upravičence najprimernejši. Z vidika sredstev so ukrepi OP RČV in OP RR zlasti pomembni za upravičence ukrepov 311 in 312, saj gre za posameznike in mikropodjetja, ki sredstva za zahtevnejša, bolj specializirana izobraževanja, ki so običajno tudi draga, težje namenijo. Z vidika velikosti učinka pa so ukrepi OP RČV in OP RR pomembni za podjetja iz lesnopredelovalne (ukrep 123) in živilskopredelovalne dejavnosti (ukrep 123 – kjer je upravičena), saj ta lahko sistematično usposobijo večje število zaposlenih ter organizirajo usposabljanje in delo glede na potrebne kompetence, poleg tega za lesnopredelovalna podjetja predstavljajo kompetenčni centri dobro priložnost za izgradnjo kompetenc in znanja v tem sektorju.

Posamezniki bi ob obiskovanju izobraževanj in usposabljanj organizacij, ki izvajajo programe iz ukrepov OP RČV, kot je npr. zviševanje splošne (UŽU) in računalniške ravni pismenosti, začeli uporabljati tudi druge storitve teh organizacij, ki jim lahko koristijo, a jih sedaj slabo poznajo, in bi tako lahko prišlo do koristnih sinergij. Ena od takih storitev so centri vseživljenjskega učenja (CVŽU), sofinancirani iz OP RČV z enim od preteklih ukrepov, ki jo ponuja večina Ljudskih univerz in podobnih organizacij, ki izvajajo programe UŽU. Ponujajo možnost samostojnega učenja, informacijsko opismenjevanje, učna gradiva s poudarkom na e-gradivih in pomoč usposobljenega mentorja za podporo pri samostojnem učenju. Centri ponujajo svetovanje za različne, predvsem ranljive ciljne skupine, njihova uporaba pa je brezplačna.

Izobraževalne institucije lahko izvajajo izobraževanja v okviru ukrepov vseh treh programov, s čimer se lahko doseže določene sinergije v izobraževalni dejavnosti – pri ponudnikih, specializiranih za podjetništvo, kompetence in poučevanje veščin. Tako so npr. medpodjetniški izobraževalni centri (MIC) (OP RR) lahko jedra za izobraževanja, načrtovana v okviru ukrepa 111 (PRP), za nosilce kmetijskih gospodarstev kot tudi za podjetništvo in specializirana znanja, potrebna v drugih dejavnostih (OP RČV). Izobraževalne institucije, ki lahko v okviru ukrepa 111 izvajajo taka izobraževanja in usposabljanja kot OP RČV, bi lahko poskrbele za komplementarnost in promocijo programov (npr. računalniško opismenjevanje) ter jih zastavile tako, da bi izkušnje izvajanja izobraževanj v okviru OP RČV uporabile za izobraževanja v okviru ukrepa 111 in nasprotno.

OP RR, v manjši meri pa tudi OP RČV, imata številne ukrepe za spodbujanje raziskovalne dejavnosti in razvojnih aktivnosti podjetij. Obravnavani so le tisti, ki financirajo samo dejavnost in razvoj človeških virov, poleg teh pa je na voljo tudi veliko ukrepov za financiranje raziskovalne infrastrukture in opreme. Na raziskave in razvoj lahko gledamo kot na naslednji korak usposobljenosti in izobraženosti za dejavnost, ki jo opravlja določen upravičenec, s katerim lahko doseže konkurenčno prednost in poveča dodano vrednost. Raziskovalno-razvojni ukrepi OP RR in OP RČV so za upravičence PRP 2007–2013 primerni in uporabni predvsem posredno, saj so med upravičenci PRP, ki bi se lahko vključila v te ukrepe, predvsem mala in srednje velika podjetja, ki marsikdaj nimajo zadostnih kapacitet ali interesa za vzpostavitev lastnih raziskav, predvsem pa večinoma niso usmerjena v visoke tehnologije. Ob upoštevanju omejitev glede upravičenih dejavnosti, velikosti in interesa upravičencev PRP 2007–2013 ocenjujemo, da bi se v take ukrepe OP RČV in OP RR vključilo po največ 20 upravičencev. Zaradi velikosti in značilnosti trga je za vključitev v raziskovalno-razvojne ukrepe OP RR in OP RČV največ možnosti med lesnopredelovalnimi podjetji (upravičenci ukrepa 123). Partnerstvo v katerem od podprtih raziskovalno-razvojnih projektov pa bi bilo lahko koristno tudi za katerega od mikropodjetij, upravičencev ukrepov 311 in 312, vendar lahko iz značilnosti dosedanjih prejemnikov sklepamo, da je bolj malo takih, ki so usmerjeni v tehnološko zahtevnejše dejavnosti. Do konca leta 2011 sta bila npr. iz ukrepa 311 financirana le 2 taka projekta (proizvodnja strojev in naprav, računalniško programiranje), iz ukrepa 312 pa 18 takih, ki bi jih lahko šteli sem (proizvodnja farmacevtskih surovin, računalniški elektronski izdelki, drugi stroji in naprave).

OP RČV izvaja številne ukrepe za spodbujanje zaposlovanja in zaposljivosti. Vanje se lahko vključijo skoraj vse ciljne skupine PRP 2007–2013: delodajalci, izvajalci programov za spodbujanje zaposljivosti, brezposelni in predstavniki ranljivih skupin. Izjema so kmetje oziroma kmetijska gospodarstva, ponekod pa tudi živilskopredelovalna podjetja. Pomembno je, da ukrepi OP RČV pomagajo upravičencem pri prehodu iz ene dejavnosti v drugo, če se za to odločijo, npr. če se odločijo prenehati ukvarjati s kmetijstvom in želijo najti drugo zaposlitev, če se neuspešni samostojni podjetniki želijo zaposliti drugje ipd. Ukrepi OP RČV za spodbujanje zaposlovanja in zaposljivosti so na splošno dobro poznani tako med delodajalci kot delojemalci, nekoliko slabše je morda poznano socialno podjetništvo.

Priporočila

Z usklajevanjem in povezovanjem različnih organizacij, od zbornic, društev, združenj, zadrug do izobraževalnih institucij, bi lahko usmerjali končne upravičence ukrepa 111 (kmete, lastnike gozdov, zaposlene iz podjetij, ki se ukvarjajo s kmetijstvom, gozdarstvom in živilskopredelovalno dejavnostjo), ne le v tega, ampak tudi v podobne ukrepe OP RČV, tako da bi najlažje dobili tisto izobrazbo in kompetence, ki jo potrebujejo. Zaradi značilnosti dejavnosti ima lahko še posebej pomembno vlogo Kmetijska svetovalna služba. Pri obveščanju vseh ciljnih skupin lahko na lokalni ravni pomembno vlogo odigrajo LAS, na državni pa s sprotnim usklajevanjem ministrstva. Mogoč bi bil razvoj MIC za podeželje (morda v okviru MIC Grm, ki je v sklopu Srednje kmetijske šole), v katerem bi povezali formalno in neformalno izobraževanje s potrebami posameznikov in podjetij v kmetijskem sektorju, pa tudi v drugih dejavnostih na podeželju, v okviru enega centra ter tam vzpostavili infrastrukturo, opremo in vsebine izobraževanja, ki bi podprle izvajanje določenih aktivnosti v okviru izvajanja ukrepov PRP 2007–2013. Boljša usposobljenost vseh upravičencev PRP, h kateri v precejšnji meri lahko pripomorejo tudi ukrepi OP RČV in OP RR, lahko prispeva k uspešnejšemu vključevanju v PRP, učinkovitejši porabi sredstev in boljšim rezultatom, s tem pa tudi k večjemu vplivu PRP in obeh drugih programov Kohezijske politike.

Večji učinek bi dosegli tudi tako, da bi v okviru vsebin usposabljanj za izboljšanje veščin načrtovanja in vodenja projektov, financ ipd. obravnavali možnosti, ki jih ponujajo vsi razpoložljivi ukrepi, in način prijave oziroma pridobivanja sredstev – od vseh operativnih programov Kohezijske politike do PRP 2007–2013. Vlagatelji ukrepa 111 bi npr. lahko udeležence izobraževanj usmerjali v CVŽU ali jih spodbujali, da se prijavijo v katerega od programov UŽU, jih obveščali o štipendiranju za izboljšanje formalne izobrazbe, vse to pa bi končnim upravičencem (kmetom, lastnikom gozdov) izboljšalo usposobljenost in kompetence, s tem pa tudi konkurenčnost pri izvajanju kmetijske dejavnosti in gozdarstva. Velja seveda tudi nasprotno – da bi organizacije obveščale udeležence različnih usposabljanj in izobraževanj v okviru ukrepov OP RČV tudi o možnostih, ki jih nudi ukrep 111. Zaradi izkušenj, ki jih izobraževalne institucije – upravičenci ukrepa 111 – pridobivajo pri izvajanju izobraževanj v okviru OP RČV, in gradiv, ki so jih pripravile v okviru teh ukrepov, so lahko izobraževanja v okviru ukrepa 111

stroškovno učinkovitejša; priporočljivo je, da se razliko v stroških usmeri v dopolnitev gradiv in oblikovanje programa s čim bolj praktičnimi in ciljnimi vsebinami, namenjenimi kmetovalcem in lastnikom gozdov kot končnim upravičencem PRP 2007–2013.

Predvsem zaradi upravičencev ukrepa 312, pa tudi ukrepa 311, je pomembno, da se vzpostavi ali zagotovi sistem obveščanja o možnostih usposabljanja, ki jih ponujajo različni programi in ukrepi tudi v drugih sektorjih, npr. prek območnih obrtnih zbornic, gospodarskih zbornic ipd. PRP je namreč dobro predstavljen in poznan v kmetijski, gozdarski in živilski dejavnosti, precej manj pa so ukrepi PRP poznani med podjetniki na podeželju.

OP RR, pa tudi OP RČV, ponujata dovolj možnosti za podporo raziskovalno-razvojnim dejavnostim večine upravičencev PRP 2007–2013 in pričakujemo lahko, da bodo podjetja, ki so zainteresirana za vpeljevanje lastnih raziskav in razvoja, znala poiskati primerne partnerje in se vključiti v katerega od ukrepov. V prihodnje je treba poskrbeti, da bodo na voljo jasne informacije o vseh možnostih (od centrov odličnosti, razvojnih centrov do tehnoloških parkov, inkubatorjev ...) in omejitvah glede dejavnosti prijaviteljev. MKO kot organ upravljanja PRP bi se lahko z Ministrstvom za gospodarski razvoj in tehnologijo kot organom upravljanja OP RR in OP RČV uskladilo glede prednostnih področij za razvoj kadrov, raziskave in razvoj, s čimer bi povečali zastopanost konzorcijev, raziskav, aktivnosti itd., pomembnih za podeželje.

OP RČV izvaja številne ukrepe za spodbujanje zaposlovanja in zaposljivosti, vendar se vanje ne morejo vključiti kmetje oz. kmetijska gospodarstva, ponekod pa tudi živilskopredelovalna podjetja, zato je treba okrepiti ukrepe PRP 2007–2013, ki krepijo zaposljivost (ukrep 111) in ki z naložbami omogočajo zaposlovanje v kmetijstvu in živilskopredelovalni dejavnosti (ukrepi 112, 121, 123).

Ukrep OP RČV Samozaposlovanje daje s pregledom poslovne ideje prejemnikov sredstev zgled. Podobna analiza poslovnega načrta bi bila koristna za prejemnike ukrepa 112 in vsaj še ukrepa 311, saj bi jim pomagala najti kritične točke in jih usmeriti na pravo pot. Izkušnje iz ukrepa Samozaposlovanje kažejo, da je težko zagotoviti dovolj strokovnjakov primerne kakovosti, ki se dovolj dobro posvetijo poslovni ideji, vendar je v tem ukrepu neprimerno več prejemnikov sredstev (preko 11.000) kot v ukrepu 112 (do sedaj odobrenih 1415 od 1979 vlog, v povprečju dobrih 350 na javni razpis). Glede na manjše število prejemnikov sredstev in pomembnost poslovnega načrta bi bilo smiselno za potencialne prijavitelje ukrepa 112 po zgledu ukrepa OP RČV Samozaposlovanje organizirati pripravljalne delavnice s pregledom poslovne ideje – osnutka poslovnega načrta, da bi se lahko vlagatelji bolje pripravili. To bi jim tudi pomagalo pri zagotovitvi kakovosti poslovnih načrtov, saj jih večinoma dajo izdelati zunanjim izvajalcem, vendar poslovni načrt ni vedno realen, prilagojen vlagateljevi situaciji in lahko pozneje ob neizpolnjevanju ciljev iz poslovnega načrta vlagatelja pripelje v težave. Take delavnice bi bilo smiselno pripraviti, ne le za upravičence tega ukrepa, ampak tudi za upravičence ukrepov 121, 122, 311 in 312.

Primerjava ukrepov za prestrukturiranje fizičnega kapitala in spodbujanje inovativnosti

Zaključki:

Odprt značaj s kohezijskimi sredstvi urejene infrastrukture pomeni, da jo lahko neposredno ali posredno uporabljajo tudi upravičenci PRP 2007–2013: od uporabe turistične infrastrukture v sklopu dopolnilnih dejavnosti na kmetijah (ukrep 311), dejavnosti mikropodjetij (ukrep 312) in konceptualnega povezovanja z obnovo vasi in kulturne dediščine (ukrepa 322, 323) do uporabe storitev logističnih središč, inkubatorjev, tehnoloških parkov ipd. s strani podjetij, ki se ukvarjajo s kmetijsko pridelavo, predelavo, trženjem, obdelavo lesa (ukrepi 121, 122, 123), skupin proizvajalcev (ukrep 133), nosilcev dopolnilnih dejavnosti na kmetiji (ukrep 311) do mikropodjetij (312).

Infrastruktura, zgrajena s sredstvi Kohezijske politike za podporo raziskavam, razvoju, logistiki in gospodarskemu povezovanju, lahko pomembno pripomore k razvoju dejavnosti upravičencev PRP 2007–2013 na podeželju, saj poleg možnosti prodaje storitev in izdelkov upravičencev zagotavlja zgled novih oblik povezovanja, novih dejavnosti in vire informacij.

Turistična infrastruktura, sofinancirana v okviru OP RR, lahko dopolni turistično ponudbo na podeželju in s tem spodbudi ne le lokalno turistično ponudbo, ampak tudi cel nabor storitvenih dejavnosti mikropodjetij, od vzdrževanja do prevozov, ki bi jih bilo možno financirati v okviru ukrepov 311 in 312.

Priporočila:

Upravičenci PRP 2007–2013 lahko večje preboje na trgu dosežejo s povezovanjem med seboj in z drugimi akterji. PRP 2007–2013 vsebuje ukrep podpore skupinam proizvajalcev kmetijskih proizvodov, za preostale ciljne skupine (npr. proizvajalce biomase, lastnike sončnih elektrarn, proizvajalce pohištva, izdelovalce kovinskih izdelkov ...) pa morda ravno infrastruktura, urejena s kohezijskimi sredstvi, predvsem pa njeni uporabniki, predstavljajo priložnost za podobno povezovanje. Zato je pomembno, da si organi upravljanja PRP 2007–2013 in različnih Operativnih programov izmenjajo informacije in se dogovorijo, kako bi lahko z usmerjanjem vsebin ukrepov (npr. za povezovanje uporabnikov infrastrukture in upravičencev PRP bi se lahko izkoristili določeni ukrepi OP RČV) dosegli večji učinek za vse ciljne skupine, a obenem upoštevali obvezne razmejitve skladov.

V okviru gospodarsko-razvojno-logistične infrastrukture bi bilo možno s pomočjo raziskav in razvoja oblikovati nove oblike tržnih verig, projekte razvoja logistike podeželja za produkte podeželja in podobno. Infrastruktura je regijsko razporejena, tako da je možno oblikovati regionalne centre, ki bi delovali kot vez med podeželjem in urbanimi okolji. To bi bilo možno v naslednjem programskem obdobju: če ukrepi prihodnjega PRP 2014–2020 tega ne bodo dopuščali, saj so s skupnimi izhodišči politike razvoja podeželja EU dokaj ozko omejeni, je smiselno poiskati možnosti v okviru nove Kohezijske politike. Zaradi značilnosti upravičencev PRP (večinoma mikro- in mala podjetja, s številčno majhnim, a geografsko velikim trgom) se je smiselno dogovoriti, da se vsaj v določenih regijah v okviru inkubatorjev, tehnoloških parkov ipd. posebna pozornost nameni mikro- in malim podjetjem s podeželja, npr. s povezovanjem za skupno promocijo, logistiko, trženje. Pri tem lahko znatno podporo nudijo občine, regionalne razvojne agencije (z vidika Kohezijske politike), Kmetijsko-gozdarska zbornica in LAS (z vidika PRP).

Smiselno bi bilo razširiti nabor dejavnosti, upravičenih do financiranja v okviru ukrepov 311 in 312, da bi zajeli tudi dejavnosti, povezane z vzdrževanjem objektov, servisiranjem opreme, organiziranimi prevozi in podobno. Tako bi podprli razvoj dejavnosti na podeželju, ki bi lahko zaživele kot odgovor na potrebe, ki se pojavijo zaradi večjih investicij v okviru OP ESSR (športno-rekreativna infrastruktura, tudi nekatera gospodarsko-logistična središča), in povezovanje podeželja z urbanim okoljem tako za storitve kot za prodajo pridelkov in izdelkov. V okolici športno-rekreativne infrastrukture regionalnega ali državnega značaja je večja potreba po storitvah na področju turizma, zato je smiselno razmisliti o prednostnem točkovanju na razpisih glede na lokacijo naložb v bližini take športno-rekreativne infrastrukture, pri čemer pa je treba paziti, da ne bi prišlo do učinka izpodrivanja.

Primerjava ukrepov za izboljšanje kakovosti

Zaključki:

Tudi Operativni programi Kohezijske politike vsebujejo ukrepe, med drugim namenjene izboljšanju kakovosti, vendar niso neposredno primerljivi z ukrepi PRP 2007–2013, namenjenimi neposredno temu, saj imajo popolnoma različne ciljne skupine in upravičene dejavnosti. Širše gledano so ukrepi Kohezijske politike, med drugim namenjeni izboljšanju kakovosti, usmerjeni v prihodnje produkte, v razvoj novih znanj, produktov in sodelovanje, sheme kakovosti pa so namenjene sedanjim, standardiziranim proizvodom.

Primerjava ukrepov za diverzifikacijo

Zaključki in priporočila:

Z ukrepi PRP 2007–2013 za diverzifikacijo je zelo primerljiv ukrep Spodbujanje podjetništva, ki se z njimi tudi dobro dopolnjuje, saj se izvaja s širokim spektrom mehanizmov. K diverzifikaciji posredno prispevajo tudi ukrepi OP RČV in OP RR, ki spodbujajo raziskave in razvoj ter povezovanje različnih podjetij in institucij.

Za uspešno diverzifikacijo na podežlju je pomembno široko in usklajeno delovanje struktur, namenjenih spodbujanju razvoja podeželja, regionalnega razvoja in podjetništva, saj imajo pravzaprav iste ciljne skupine in namen. Zato bi bilo dobro, da bi se vse organizacije, ki delujejo v neki regiji na področju diverzifikacije, bolje spoznale in redno (npr. enkrat na leto) usklajevale informacije o ukrepih programov, ki jih spodbujajo, in sredstvih, ki so na voljo. Pri tem ne bi šlo za prevzemanje dela drug drugemu, ampak za boljše poznavanje možnosti, s čimer bi lažje svetovali in napotili upravičence na primeren naslov. Takšne strukture so Kmetijska svetovalna služba oz. Kmetijsko gozdarska zbornica, lokalne in regionalne razvojne agencije, območne obrtne zbornice, območne enote gospodarskih zbornic in ne nazadnje LAS.

PRP 2007–2013 nima ukrepov, ki bi omogočali povezovanje upravičencev iz nekmetijskih sektorjev na podoben način, kot so npr. sheme kakovosti. Povezovanje upravičencev iz nekmetijskih sektorjev sicer omogoča LEADER, vendar gre običajno za povezovanje različnih upravičencev oz. tipov deležnikov in ne znotraj enega sektorja. S takim povezovanjem bi upravičenci iz določene dejavnosti (npr. prejemniki ukrepa 312, ki se ukvarjajo s kovinskimi izdelki ali izdelovanjem pohištva, prejemniki ukrepa 311, ki se ukvarjajo z gostinstvom in turizmom) okrepili svojo dejavnost, postavili določen zgled, promovirali svojo dejavnost in s tem dodatno prispevali k diverzifikaciji. Za tako povezovanje je možno izkoristiti katerega od ukrepov OP RČV, npr. kompetenčne centre, ali centre odličnosti, ki jih financira OP RR. Zato bi bilo treba spodbuditi informiranje in povezovanje upravičencev s pomočjo ukrepov OP RČV, s čimer bi okrepili svoj položaj, obenem pa bi se izognili prevelikemu organizacijskemu bremenu, ki ga lahko predstavlja organiziranje in koordiniranje velikega števila mikropodjetij. Ena od možnosti je kompetenčni center za storitvene dejavnosti na podežlju.

Primerjava ukrepov za kakovost življenja

Zaključki:

H kakovosti življenja na podežlju znatno pripomorejo ukrepi spodbujanja zaposlovanja, zaposljivosti, usposabljanja in izobraževanja. Tu je zlasti pomembna obsežnost izbire, ki je upravičencem PRP oziroma prebivalcem podeželja na voljo, in dostopnost dejavnosti, ki se v okviru ukrepov izvajajo – v primeru prebivalcev podeželja predvsem geografska dostopnost. Enako kot za izbiro usposabljanj in zaposlitvenih možnosti velja tudi za infrastrukturo, ki omogoča dostopnost – torej javni promet, in infrastrukturo za dejavnosti v prostem času, kot so različne oblike športne infrastrukture.

Nevladne organizacije so lahko močan dejavnik razvoja podeželja, vprašanje pa je, kako delujejo lokalno in do kakšne ravni izvajanja ukrepov PRP bi bile pripravljene sodelovati in pomagati ciljnim skupinam PRP. Pričakovati je, da se večina nevladnih organizacij na podežlju ukvarja s promocijo ekološkega kmetijstva in zdrave hrane ter ohranjanja narave.

Operativni program razvoja okoljske in prometne infrastrukture (v nadaljnjem besedilu: OP ROPI) financira številne projekte zagotavljanja javne infrastrukture s področja varstva okolja, kot so vodovod, kanalizacija in čistilne naprave; v okviru PRP so to upravičeni stroški samo v okviru prenove vaških jeter in ureditve naselij, tako da sta si programa komplementarna, saj OP ROPI financira izključno veliko okoljsko infrastrukturo.

Priporočila:

Glede na hitro staranje prebivalstvo na podežlju, bi bilo smiselno, da se nevladne organizacije vključijo predvsem v skrb za starejše in marginalizirane, tudi za upravičence ukrepa 113 (npr. s pomočjo pri pripravi vloge za vključitev v ukrep, poročanju in korespondenci z ARSKTRP), lahko tudi v navezavi z lokalnimi prejemniki sredstev ukrepov 311 in 312, ki se ukvarjajo z zdravstvom in socialnim varstvom.

Glede na to, da OP ROPI sistematično financira celovito prenovo javne razsvetljave, predlagamo, da javna razsvetljava ni več upravičen strošek ukrepa 322, saj je bolje, da občine ta vidik rešijo sistemsko in ne le v vaških jedrih.

Kot že večkrat poudarjeno, je treba zagotoviti čim boljšo dostopnost informacij in storitev. To je relativno enostavno izvesti, če se delo organov upravljanja, predvsem pa posredniških teles in svetovalcev na terenu, usmeri po ciljnih skupinah in ne po finančnih virih. S takim pristopom je tudi enostavno povezati vse

ključne akterje na podeželju – predstavnike MKO, ARSKTRP, Kmetijsko gozdarske zbornice, LAS, lokalne in regionalne razvojne agencije, v primeru kompleksnejših tem pa tudi tehnološke parke in inkubatorje, in se uskladiti glede pristopa na ravni izvajanja ukrepov, da bo zagotovljena čim večja kakovost življenja in bodo upravičenci čim bolje informirani.

6.1.3 Metodologija in izračun kazalnikov vpliva

Pregledana je bila metodologija za vse kazalnike vpliva in podani predlogi za nadaljnji izračun kazalnikov. Namen je bil opredeliti, ali je kazalnike mogoče izračunati tako, da bi pokazali neto učinek PRP. Izhodišče za vrednotenje so bile smernice Skupnega strateškega okvirja za spremljanje in vrednotenje (CMEF), vključno z vsemi napotki (predvsem Napotek J) in dodatnimi smernicami oz. priročniki. Glede na smernice je za izračun neto vplivov programov razvoja podeželja treba izločiti možnost dvojnega štetja, mrtve teže oz. mrtve izgube, nadomeščanja in multiplikatorskih učinkov, in neto vplive PRP 2007–2013 jasno ločiti od splošnih vplivov in trendov v območju izvajanja programa, kot jih spremljamo z osnovnimi kazalniki stanja. Ugotovljeno je bilo, da se je dvojnemu štetju možno izogniti s pazljivo analizo podatkov o končnih prejemnikih sredstev. Mrtve teže in multiplikacijskih učinkov s predlaganimi metodami ni mogoče izračunati, za njihovo opredelitev bi bila potrebna posebna študija. Posrednih učinkov nadomeščanja ni mogoče izračunati zaradi pomanjkanja statističnih podatkov na primerni ravni (raven naselij).

Predlagana je bila metodologija izračuna posameznih kazalnikov in prilagoditev izhodiščnih in ciljnih vrednosti za nekatere kazalnike ter predlog opustitve dveh dodatnih kazalnikov vpliva (ekonomska velikost kmetijskih gospodarstev in vnos hranil v tla), ki nista obvezna glede na CMEF, v primeru prvega zato, ker se je spremenila metodologija izračuna, ki ne omogoča primerljivosti, v primeru drugega pa zato, ker ga zelo zahtevno spremljati ločeno od izvajanja I. stebra kmetijske politike.

Zaključki:

Baze podatkov ne omogočajo analize, v koliko ukrepov je vključen posameznik ali vsaj deleža končnih prejemnikov sredstev, ki so vključeni v več ukrepov. Zaradi tega se pri izračunih kazalnikov ni mogoče izogniti dvojnemu štetju, saj ni mogoče oceniti deleža dvojnega štetja, do katerega pride pri posameznem kazalniku na ravni podatkov posameznega ukrepa.

V obrazcih vlog in obrazcih za poročanje se zajame in spremlja veliko podatkov, vendar za številne parametre (npr. število delovnih mest, uporaba novih tehnologij ...) ni podanih natančnejših definicij ali opisov. Zaradi tega je mogoče, da upravičenci različno razumejo, kakšne podatke je treba poročati, in zato vrednosti v poročilih ne prikazujejo nujno tistega, kar je poročanje želelo zajeti.

PRP 2007–2013 je bil prvi program s tako obsežnim in kompleksnim naborom kazalnikov. Kompleksnost zahtev CMEF se je odrazila v metodah za izračun kazalnikov vpliva, določanju določenih ciljnih vrednostih in rezultatih spremljanja ne le v Sloveniji, ampak tudi v drugih državah članicah, v katerih nekaterih kazalnikov sploh niso spremljali. Začetne in ciljne vrednosti kazalnikov vpliva so bile določene tako, da niso realne ne le v sedanjí ekonomski krizi, ampak tudi sicer. Način izračuna kazalnikov vpliva »gospodarska rast« in »prispevek k boju proti podnebnim spremembam« je glede na vsebino PRP in napotke za oblikovanje kazalnikov neprimeren, praktično pri vseh kazalnikih pa je treba metodo prilagoditi neto učinku PRP 2007–2013. Pozitivno je to, da se dva kazalnika (HNV, bilanca dušika) spremljata kot kazalca stanja okolja, in tako omogočata vpogled v večletni trend stanja na državni ravni, zato bo prispevek PRP tudi lažje izračunati, saj podajata primerjalno vrednost.

Predlagane so bile dopolnitve metode, ki naj bi prikazale neto vpliv PRP 2007–2013 na izbrane kazalnike. Glede na to, da ni bilo mogoče izračunati mrtve teže, multiplikacijskih učinkov in učinkov nadomeščanja ter v celoti izločiti dvojnega štetja in da ni na voljo določenih statističnih podatkov, metode temeljijo na približkih, ki so glede na dane razmere čim boljši in omogočajo relativno enostavno spremljanje kazalnika.

Priporočila:

Poročanje končnih prejemnikov je treba v prihodnje zastaviti tako, da bodo poročila zajemala le parametre, vezane na posamezno sofinancirano naložbo oziroma dejavnost, in bazo podatkov zastaviti tako, da bo za vsakega posameznega prejemnika omogočen vpogled v njegovo sodelovanje v vseh ukrepih PRP 2007–2013, na primer prek davčne ali matične številke. Priporočilo je pomembno predvsem za novo programsko obdobje, da se izkoristi priložnost ureditve baze kot analitičnega orodja in da se zmanjša možnost dvojnega štetja.

Pri podatkih, ki se v vlogah in obrazcih za poročanje zajemajo zaradi spremljanja učinkov, rezultatov in vplivov PRP, naj se podajo natančnejša pojasnila in navodila, da bodo končni prejemniki lahko obrazce izpolnjevali enoznačno. Na tak način bodo tudi rezultati enotnejši in uporabni za zanesljivejše analize.

Metode izračunavanja kazalnikov vpliva je treba v prihodnje oblikovati tako, da se v čim večji meri zajamejo neto vplivi PRP 2007–2013, in to po možnosti s podatki SURS ter podatki, ki jih v okviru spremljanja odobrenih vlog zajema ARSKTRP. Pri določanju začetnih in ciljnih vrednosti kazalnikov je treba upoštevati velikost ciljne skupine in njene zmožnosti, saj je tako lažje postaviti dosegljive cilje.

Metode izračunavanja kazalnikov neto vpliva PRP so tudi na ravni EU še v fazi razvoja, zato naj se prek Evropske mreže za vrednotenje razvoja podeželja spremljajo razvoj metod ter izkušnje iz primerljivih regij in držav. Glede na to, da lahko pričakujemo, da bodo metode spremljanja in vrednotenja vedno bolj kompleksne in se bodo povečala tudi pričakovanja glede natančnosti, predlagamo pripravo posebne analize (npr. v obliki študije, strokovne podlage, ciljnega raziskovalnega programa ...) možnosti oblikovanja kontrolne skupine, izračunavanja mrtve teže, multiplikacijskih učinkov in učinkov nadomeščanja, ki bodo uporabne za natančnejše izračunavanje kazalnikov vpliva ter bodo pripomogle k razvoju primernih metod spremljanja in vrednotenja neto učinkov PRP za prihodnje programsko obdobje. Analiza bi tudi pokazala, katere dejavnike oziroma podatke je treba spremljati in kako naj bodo podatki strukturirani, da bodo omogočali take izračune. Da bo analiza podala uporabne rezultate, je smiselno počakati na določitev kazalnikov vpliva za PRP 2014–2020 s strani Evropske komisije oziroma na smernice Evropske mreže za vrednotenje razvoja podeželja.

Zaradi čim večje uporabnosti podatkov – predvsem glede strukture in podrobnosti podatkov –, se je treba s SURS poskusiti dogovoriti, kaj storiti, da bi bilo možno posredovanje podatkov po naseljih in po določenih ciljnih skupinah za čim več podatkov, potrebnih za izračun kazalnikov vpliva. Zaradi spremljanja kazalnika HNV pa je smiselno zajem dejanske rabe zemljišč vsajčasoma prilagoditi tako, da bodo glede na intenzivnost košnje in gnojenja travniki ločeni v dve kategoriji.

6.1.4 Metodologija in izračun kazalnika vpliva Kakovost življenja

Gre za enega od kazalnikov vpliva, vendar je bil obravnavan ločeno, saj se je na fokusni skupini leta 2011 izkazalo, da je to področje, ki bi ga veljalo bolje analizirati in zaključke vključiti v izvajanje PRP. Pripravljen je bil pregled razumevanja koncepta kakovosti življenja ter spremljanja kazalnikov s tega področja na nacionalni ravni in na ravni EU. Analizirana so bila metodološka izhodišča za spremljanje vplivov izvajanja PRP na kakovost življenja na podeželju v skladu s smernicami Evaluation Expert Network ter njene omejitve in oblikovan sistem izbranih kazalnikov za spremljanje vplivov PRP 2007–2013 na kakovost življenja na podeželju, ki je bil tudi preverjen z anketami, študijami primerov ter analizo podatkov, pridobljenih iz različnih virov (podatki MKO, SURS, izvedene ankete in študija primerov). Oblikovan je bili tudi predlog sistema zbiranja podatkov in spremljanja vplivov na kakovost življenja na podeželju v prihodnje.

Zaključki in priporočila:

Na podlagi opravljenih analiz podatkov za izbrane kazalnike za spremljanje vpliva izvajanja PRP 2007–2013 na kakovost življenja na podeželju lahko zaključimo naslednje:

- Ključna omejitev za spremljanje vplivov izvajanja ukrepov osi 3 in 4 na kakovost življenja na podeželju izhaja iz lokalne usmerjenosti izvedenih operacij in njihove prostorske razpršenosti. Posledično je spremljanje vplivov možno le prek izvedbe anket za prejemnike sredstev za projekte/naložbe, na drugi strani pa tudi prek anket za prebivalce naselij, v katerih so se izvedli podprti projekti/naložbe. Statistični podatki oziroma kazalniki, ki se spremljajo v povezavi s kakovostjo življenja na državni/regionalni in lokalni ravni, niso primerni, saj nam ne omogočajo opredelitve neto učinkov izvajanja PRP 2007–2013. Uporabljeni metodološki pristopi za pridobitev podatkov so se izkazali za ustrezne.
- Ob upoštevanju priporočil, ki izhajajo iz predhodnih faz vrednotenja izvajanja PRP 2007–2013, je bilo med predlaganimi kazalniki v smernicah Evaluation Expert Network izbranih petnajst (15) kazalnikov za spremljanje sprememb na področju kakovosti življenja na podeželju, in sicer:
 - trije (3) kazalniki za družbeno-kulturno razsežnost (v oznakah kazalnikov označeni s kratico DK),
 - trije (3) kazalniki za okoljsko razsežnost (v oznakah kazalnikov označeni s kratico OK),
 - trije (3) kazalniki za gospodarsko razsežnost (v oznakah kazalnikov označeni s kratico GO) in
 - šest (6) kazalnikov za področje upravljanja (v oznakah kazalnikov označeni s kratico UP).
- Glede na ključne ugotovitve opravljenih analiz ocenjujemo, da ima dosedanje izvajanje PRP 2007–2013 bistven pozitiven vpliv na naslednje kazalnike za spremljanje vplivov na kakovost življenja na podeželju:
 - [DK.02] – uporaba revitaliziranih območij in objektov,
 - [DK.03] – nove storitve in prireditve, ki krepijo notranje vire/človeški potencial na podeželju,
 - [OK.03] – povečana vključenost okoljskih interesnih skupin v procese odločanja v okviru LAS,
 - [GO.01] – uspešni podprti podjetniški začetniki,
 - [GO.02] – število zaposlitev, ki izhajajo iz izvedenih projektov/naložb,
 - [GO.03] – zadovoljstvo z dostopnostjo infrastrukture in storitev,
 - [UP.02] – sodelovanja, v katera so se vključili ali so jih razvili podprti projekti med različnimi ravni upravljanja (med lokalnim in višjimi),
 - [UP.05] – vključenost javnega in zasebnega sektorja, javnosti, združenj, interesnih skupin v lokalna partnerstva,
 - [UP.06] – zadovoljstvo članov s kakovostjo sodelovanja v lokalnih partnerstvih.
- Pri stanju kazalnika [DK.03] – nove storitve in prireditve, ki krepijo notranje vire/človeški potencial na podeželju je bilo ugotovljeno, da so projekti/naložbe iz naslova ukrepov osi 3 in 4 PRP 2007–2013 bistveno izboljšali pogoje za izvajanje obstoječih družbenih dejavnosti (kultura, vzgoja in izobraževanje, šport in rekreacija), nekaj projektov/naložb pa je omogočilo izvajanje povsem novih športnih dejavnosti (naložbe v športna igrišča) in oskrbnih storitev (kmečka tržnica, lekarna, knjižnica). Na podlagi podanih ocen anketirancev so izvedeni projekti/naložbe bistveno prispevali k pestrejšemu družabnemu dogajanju, novim storitvam in prireditvam. Ocenjujemo, da je z izvajanjem PRP 2007–2013 že dosežen pomemben vpliv na ta vidik kakovosti življenja prebivalcev na podeželju.
- Pomemben vpliv izvajanja PRP 2007–2013 na kakovost življenja na podeželju se kaže tudi prek stanja kazalnika [GO.02] – število zaposlitev, ki izhajajo iz izvedenih projektov/naložb. V okviru programa spremljanja izvajanja PRP 2007–2013 se spremlja podatek o bruto številu ustvarjenih delovnih mest,

ki vključuje vsa nova delovna mesta, ustvarjena z izvedbo vseh projektov/naložb iz ukrepov 311, 312 in Leader. Do 31. 12. 2011 je bilo z izvedenimi projekti/naložbami ustvarjenih 197,38 bruto delovnih mest, največ iz naslova ukrepa 312 – 134,72, kar predstavlja zaposlitve zunaj kmetij. Na kmetijah pa je bilo v okviru ukrepa 311 ustvarjenih 45,66 bruto delovnih mest.

- Izpostaviti velja še pozitiven vpliv izvajanja PRP 2007–2013 na kakovost življenja na podeželju prek kazalnika [GO.03] – zadovoljstvo podeželskega prebivalstva z dostopnostjo infrastrukture in storitev. Na podlagi študije primerov lahko ugotovimo, da so naložbe v prometno infrastrukturo in prometno urejenost naselij bistveno prispevale k večjemu zadovoljstvu lokalnih prebivalcev z dostopnostjo do infrastrukture. Na drugi strani pa so naložbe v večnamenske dvorane bistveno prispevale k večjemu zadovoljstvu lokalnih prebivalcev z dostopnostjo storitev na podeželju.
- Na drugi strani pa ocenjujemo, da je imelo dosedanje izvajanje PRP 2007–2013 le malo vpliva na naslednje kazalnike za spremljanje vplivov na kakovost življenja na podeželju:
 - [OK.01] – povečano zadovoljstvo podeželskega prebivalstva s stanjem okolja in okoljskimi dobrinami/ ekosistemskimi storitvami,
 - [OK.02] – povečana okoljska odgovornost in osveščenost,
 - [UP.01] – število predlogov za nove projekte na regionalni/državni ravni, ki so izšli iz podprtih projektov,
 - [UP.03] – razviti postopki za zagotavljanje preglednosti postopkov odločanja in izvajanja,
 - [UP.04] – obravnavanje in reševanje nesoglasij med deležniki.
- Pri stanju kazalnikov [OK.01] – povečano zadovoljstvo podeželskega prebivalstva s stanjem okolja in okoljskimi dobrinami/ ekosistemskimi storitvami in [OK.02] – povečana okoljska odgovornost in osveščenost se je pokazalo, da izvedeni projekti/naložbe z naslova ukrepov 322 in 323 v občinah Ajdovščina in Rogaska Slatina nimajo bistvenega vpliva na sestavine okolja (zrak, tla, vode, narava in biotska pestrost), njihov cilj ni bilo izboljšanje stanja okolja ali rešitev obstoječega okoljskega problema, prav tako se s projekti/naložbami ni razvila ali izboljšala okoljska dobrina ali ekosistemska storitev. Bistven prispevek k izboljšanju razumevanja pomena okoljskih dobrin/ekosistemskih storitev ter izboljšani okoljski odgovornosti in osveščenosti pri podeželskem prebivalstvu predstavlja izvedba naložb v komunalno infrastrukturo (oskrba s pitno vodo, odvajanje in čiščenje odpadnih vod, ravnanje z odpadki), ki jih občine v manjši meri izvajajo iz naslova ukrepa 322, več pa iz drugih notranjih in zunanjih virov financiranja (razpisi Operativnega programa krepitve regionalnih razvojnih potencialov in projektov opredeljenih v Operativnem programu razvoja okoljske in prometne infrastrukture).
- Pri opredelitvi stanja kazalnika [UP.01] – število predlogov za nove projekte na regionalni/državni ravni, ki so izšli iz podprtih projektov, je bilo ugotovljeno, da za enkrat končni prejemniki sodelovanje razumejo zgolj kot sodelovanje za lažje izvajanje projektov in ne še kot skupno oblikovanje/razvoj projektnih idej.
- Na podlagi izsledkov študije primerov (iz ukrepov 322 in 323) je bilo ugotovljeno, da zaradi relativne časovne oddaljenosti izvedenih projektov (2–3 leta) in njihovega pretežno lokalnega značaja, na drugi strani pa dejstva, da občine stalno po korakih izvajajo različne naložbe iz različnih virov financiranja, prebivalci zelo težko določijo/izločijo vplive posameznih projektov, financiranih iz PRP 2007–2013. Enoto mnenje vseh vključenih je, da so objekti skupnega pomena, ki so bili predmet naložb, bistveno prispevali k izboljšanju kakovosti življenja na podeželju – krajanje se veliko več družijo med seboj, saj je več možnosti za kulturno ustvarjanje, izobraževanje, rekreacijo, več je prireditvev in preostalih družabnih dogodkov. Naložbe v prometno infrastrukturo pa so bistveno izboljšale dostopnost naselij, prometno varnost in urejenost naselij.
- Tudi v občinah, ki sta bili kot kontrolni občini vključeni v izvedeno študijo primerov (občini Idrija in Slovenska Bistrica) so bili izvedeni projekti/naložbe, usmerjeni v izboljšanje kakovosti življenja na podeželju, vendar so bili do sedaj sofinancirani iz drugih virov financiranja (predvsem iz OP krepitve regionalnih razvojnih potencialov in OP razvoja okoljske in prometne infrastrukture, občinska

sredstva, Fundacija za šport). Prav tako se urejajo komunalna, prometna in športna infrastruktura, razlika se kaže v strukturah posameznih naložb. Medtem, ko drugi viri financiranja prispevajo sredstva le za določeno vrsto infrastrukture, pa naložbe v okviru PRP večinoma vključujejo sočasno urejanje več vrst infrastrukture in ureditev (prometna, komunalna, obnova objektov, izgradnja in ureditev objektov za večnamensko rabo). Obe občini sta aktivno vključeni v delovanje LAS in sta tudi nosilki projektov, podprtih iz sredstev Leader. Projektne predloge za sofinanciranje iz naslova ukrepa 322 so pripravili in prijavi na 5. in 6. javni razpis, vendar niso bili uspešni.

- Na podlagi prejetih odgovorov od občin, prejemnic sredstev iz ukrepov 322 in 323, lahko zaključimo, da so izvedeni projekti/naložbe bistveno prispevali k izboljšanju kakovosti življenja na podeželju, saj so se večinoma izvajale naložbe v ureditve in objekte skupnega pomena. Velika večina anketirancev meni, da so po njihovi izvedbi naselja prijetnejša za bivanje (83,8 %), v naseljih se odvija več dogodkov in prireditev (75,7 %), izboljšali so se pogoji za delovanje društev, NVO (73 %), posledično pa se vsi krajanje več družijo (73 %).
- Med prejetimi odgovori upravljavcev LAS pa so izvedeni projekti/naložbe, podprti iz sredstev Leader, v največji meri prispevali k druženju (90,5 %) in medsebojnemu povezovanju vseh krajanov (81 %), prav tako so si enotni, da se je bistveno povečala ponudba različnih dogodkov in prireditev (81 %).

Na podlagi izkušenj, pridobljenih z zbiranjem in analizo podatkov za izbrane kazalnike, prikazane v tem poročilu, je pripravljen predlog sistema kazalnikov za nadaljnje spremljanje vplivov izvajanja PRP na kakovost življenja na podeželju, za aktualno in prihodnja programska obdobja.

Ključna priporočila za nadaljnje spremljanje vplivov izvajanja PRP na kakovost življenja na podeželju prek predstavljenega sistema kazalnikov so:

- podatki za 10 kazalnikov, predlaganih za spremljanje na letni ravni, se zbira prek letnih poročil upravičencev iz ukrepov 322 in 323 ter letnih poročil LAS, ki morajo podatke pridobiti tudi od končnih prejemnikov podprtih projektov/naložb. Posledično je treba dopolniti obrazce za poročanje o izvajanju projektov in PRP 2007–2013;
- predlagana je izvedba anket za potrebe pridobivanja podatkov za 8 kazalnikov. Predlagamo, da se ankete izvedejo v fazi končnega vrednotenja izvajanja PRP 2007–2013, saj je za boljši prikaz vplivov potrebna daljša časovna oddaljenost od izvedbe projekta/naložbe. Predlagamo, da MKO poskrbi za izvedbo ankete za prejemnike sredstev iz ukrepov 322 in 323 ter upravljavce LAS, in tako zagotovi primerljivost podatkov za te kazalnike. Predlagamo pa, da upravljavci LAS samostojno med svojimi člani izvedejo anketo na temo zadovoljstva s kakovostjo sodelovanja v lokalnih partnerstvih. Predlagana je izvedba ankete v naslednjem letu in potem ponovno v fazi končnega vrednotenja izvajanja PRP 2007–2013. Pri pripravi in izvedbi anket naj se izhaja iz vsebine vprašalnikov, pripravljenih za potrebe izvedbe te naloge. Tako se bo zagotovila primerljivost podatkov;
- trije (3) kazalniki so predlagani za spremljanje tako na letni ravni kot tudi na ravni izvedbe ankete v fazi končnega vrednotenja izvajanja PRP 2007–2013;
- podatka o novih zaposlitvah, ki izhajajo iz projektov/naložb skupnega pomena, se do sedaj ni spremljalo (kazalnik [DK.01]). V prihodnje predlagamo spremljanje kazalnika prek letnega poročanja upravičencev iz ukrepov osi 3 in 4. Treba je uskladiti razumevanja pojma »projekti/naložbe skupnega pomena«. To so projekti/naložbe javnega značaja, rezultati pa dostopni vsem uporabnikom pod enakimi pogoji. Pri tem je treba novo ustvarjena delovna mesta razumeti širše, ne zgolj kot zaposlitve v okviru projekta/naložbe (vezane izključno na javni sektor), ampak kot dejansko ustvarjena nova delovna mesta po izvedenih projektih/naložbah (v javnih in zasebnih gospodarskih dejavnostih);
- pri kazalniku [DK.03] – nove storitve in prireditve, ki krepijo notranje vire/človeški potencial na podeželju je potrebna pozornost pri opredelitvi števila novih storitev in prireditev ter števila njihovih

uporabnikov/udeležencev, saj morajo ti biti posledica izključno izvedenih projektov iz naslova PRP 2007–2013. Število uporabnikov naj se opredeli na letni ravni;

- pri kazalniku [GO.01] – uspešni podprti podjetniški začetnik smo za uspešne podjetniške začetnike opredelili pravne subjekte, ki so bili pred oddajo vloge za pridobitev sofinanciranja iz naslova ukrepov 311 in 312 registrirani največ eno leto in so v letnih poročilih za poslovni leti 2010 in 2011 izkazovali čisti dobiček. Poslovni izidi fizičnih oseb z registrirano dopolnilno dejavnostjo na kmetiji niso javno dostopni, tako da jih v analizi uspešnosti podprtih podjetniških začetnikov nismo mogli upoštevati. To je pomanjkljivost kazalnika, ki jo je v nadaljevanju treba odpraviti. Podatek za kazalnik naj se pridobi prek letnih poročil upravičencev iz naslova ukrepa 311.

6.1.5 Inovativnost ukrepov PRP 2007–2013

Namen vrednotenja je bil analizirati, kako ukrepi PRP prispevajo k inovativnosti na podežlju. Analiza inovativnosti je temeljila na kvalitativnih metodah, oblikovanih na podlagi pregleda literature s tega področja. Podatki so bili zbrani s pregledom vlog izbranih prejemnikov ter z intervjuji. V prvem koraku so bile na podlagi glasil Evropske mreže za razvoj podeželja (ENRD) »EU Rural Review« in Sporočila Komisije Evropskemu parlamentu in Svetu o Evropskem partnerstvu za inovacije „Kmetijska produktivnost in trajnost“, COM(2012) 79 final, oblikovane definicije različnih oblik inovativnosti. Sledil je pregled izbranih ukrepov PRP 2007–2013, ki imajo inovacijski potencial, in pregled vzorca sofinanciranih vlog. Iz vzorca je bilo izbranih 31 prejemnikov sredstev ukrepov 121, 123, 311 in 312, ki bili intervjuirani. Intervjuji so vsebovali pet vprašanj in so bili delno strukturirani, da so bili upravičenci lahko usmerjeni in da so bili dobljeni taki odgovori, ki so omogočali analizo s pomočjo definicij inovativnosti. Inovativnost projektov, podprtih v okviru pristopa LEADER je bila analizirani na podlagi posredovanih podatkov o projektih, ki so bili po mnenju upravljavcev LAS najbolj inovativni v okviru njihovih lokalnih razvojnih strategij; prošnji po posredovanju informacij se je odzvalo 14 LAS.

Na podlagi rezultatov intervjujev in pregleda podatkov, pridobljenih od ARSKTRP so bili opredeljene osnovne značilnosti inovativnih prejemnikov, katere vrste inovacij so najpogostejše in podali zaključke in priporočila. Rezultati so kvalitativni, saj temeljijo na kvalitativnih metodah in vzorcu prejemnikov sredstev, in nakazujejo določene trende, ki lahko pomagajo pri nadaljnjem spremljanju izvajanja PRP 2007–2013 in pri odločitvah glede oblikovanja Programa razvoja podeželja 2014–2020.

Zaključki:

- Zaradi relativno ozkega nabora upravičenih dejavnosti je potencial prispevka PRP k inovativnosti na podežlju manjši, kot bi bil lahko, saj se dejavnosti, ki niso upravičene, a so inovativne in je zanje na podežlju obstaja potreba, težje izvedejo.
- Inovativnost je povezana tudi z računalniško pismenostjo in uporabo interneta. Izkazalo se je, da se prejemniki zavedajo pomena digitalizacije poslovanja in poskušajo, kjer se le da, sistematično delati s podatki v elektronski obliki (načrtovanje, nabava, kontrola, zaloge ...), elektronsko poslovati s kupci ter tržiti svoje storitve in proizvode prek spleta. Pohvalili so prehod na elektronske vloge in izrazili željo po še večji digitalizaciji (vključno z opustitvijo tiskanih vlog, ki jim zaradi dragega tiska projektantske dokumentacije precej poveča stroške). Poleg tega so pripravljene podatke posredovati elektronsko in se vključevati v projekte za večjo digitalizacijo.
- Sodelovanje med različnimi akterji na podežlju, tudi s konkurenčnimi prejemniki, predstavlja velik potencial za inovativnost. Zlasti kmetje, a tudi nekateri drugi prejemniki sredstev, npr. iz določenih panog predelave, so zelo dejavni v različnih društvih in združenjih, v katerih gre predvsem za izmenjavo znanja, izkušenj in medsebojno pomoč. Zelo malo pa je povezovanja na drugih ravneh, npr. za skupno trženje, za povezovanje dejavnosti, ki lahko s kombinacijo ponudijo celovitejše produkte, za oblikovanje tržnih verig in podobno. Na področju predelave kmetijskih in gozdnih

proizvodov ter v mikropodjetjih prejemniki raje delujejo sami in ne vidijo prednosti povezovanja, na podobna podjetja gledajo bolj kot na konkurenco.

- Najbolj inovativni prejemniki so tisti, ki so usmerjeni v nišne storitve in proizvode ali pa so se uspešno diverzificirali v nekaj medsebojno povezanih dejavnosti, skrbijo za prenos znanja in dejavnosti (kmetije, podjetja) na potomce in jih z manjšimi odgovornimi nalogami že med šolanjem vključujejo v dejavnost. Taki prejemniki so običajno tudi dovolj močni in odločni, sofinancirano aktivnost izvesti tudi brez sredstev PRP 2007–2013, vendar jim sofinanciranje omogoča, da se lažje posvetijo drugim področjem oziroma razvoju in načrtovanju na drugih področjih.
- Informiranost je eden od ključnih dejavnikov inovativnosti. Kmetje si želijo več informacij o novi kmetijski politiki, da bi lahko bolje načrtovati, in več informacij na spletu. Večina jih uporablja računalnik, želijo si portal, ki bi bil bolj dinamičen in prilagojen uporabniku, kot je spletna stran ARSKTRP. Ta vsebuje vse potrebne informacije, a se je na njej težko znati. Pohvalili so forum ARSKTRP, želijo pa si več informacij tudi o prihajajočih razpisih in njihovi vsebini, da bi se lahko pripravili, zlasti je to pomembno za razpise za naložbe, ki vključujejo gradbena dela.

Priporočila:

- Pri načrtovanju nadaljnjega izvajanja PRP oziroma načrtovanju PRP za prihodnje programsko obdobje bi bilo smiselno za vsak ukrep oblikovati skupino »vzornikov« – vlagateljev, ki so se izkazali za inovativne ali pa uspešne glede dodane vrednosti, učinkovitosti, zaposlovanja ipd. Take skupine, s katerimi bi se posvetovali glede oblikovanja ukrepov in uredb, bi lahko delovale kot fokusne skupine za vsak ukrep. Tako bi lahko uporabili veliko pripravljenost prejemnikov, da delijo svoje izkušnje (in se obenem naučijo česa novega), povečali preglednost in uporabnost vseh dejavnosti in zmanjšali možnost nepričakovanih birokratskih ovir. Ker so taki prejemniki motivirani, mobilni in računalniško dejavni, bi bilo sestanke mogoče enostavno organizirati »v živo« (npr. na MKO) ali pa s pomočjo telekonference, foruma oziroma t. i. »webinarja«. »Vzorniki« bi s takim pristopom obenem tudi hitro prenašali informacije v svoje lokalno okolje in pri tem spodbudili pravočasno načrtovanje novih ukrepov.
- Nabor upravičenih dejavnosti oziroma vrst naložb naj se razširi, inovativnost pa lahko postane eden od meril, vendar je treba v tem primeru jasno opredeliti merila inovativnosti in predvsem pojasniti, kaj spada pod nove tehnologije.
- Smiselno je dejavno spodbujati povezovanje v skupine proizvajalcev in v tržne verige, npr. s predstavitvami ukrepov 142 in 133 za skupine proizvajalcev, z organiziranjem srečanj s prejemniki sredstev iz ukrepov 121, 123 in 214 (ekološka pridelava), s spodbudami v okviru LAS in s pomočjo pri oblikovanju koncepta za prijavo. Slednji dve dejavnosti bi lahko potekali v okviru dela Kmetijsko svetovalne službe, saj je nujno vključevanje kmetijskih gospodarstev.
- PRP 2007–2013 vsebuje tudi ukrepa 142 in 133, ki sta namenjena ustanavljanju in promociji skupin proizvajalcev, vendar lahko glede na značilnosti prejemnikov sklepamo, da jim formaliziranost delovanja predstavlja preveliko breme, s katerim se ne znajo ali si ne upajo spopasti. Zato je smiselno nadaljevati z informiranjem o skupinah proizvajalcev in spodbujati dejavnosti za sodelovanje tudi v okviru drugih ukrepov, npr.:
 - izobraževanja o povezovanju, mreženju, skupinah proizvajalcev in skupnem izkoriščanju novih tehnologij ipd. v okviru ukrepa 111;
 - usmerjanje mladih prevzemnikov, vključenih v ukrep 112;
 - spodbujanje projektov v okviru ukrepov 121 (npr. skupni silosi), 123 (npr. skupna mlekarica), 311 (npr. trgovina za lokalne proizvode več pridelovalcev) in 312 (npr. skupinske storitve), ki bodo podprli povezovanje – npr. z naborom upravičenih stroškov in meril;
 - spodbujanje LAS za projekte, namenjene povezovanju in izmenjavi izkušenj.

- Pobud za računalniško povezovanje in poslovanje je kar nekaj, vendar so omejene na določene porabnike ali regije. Smiselno je podpreti zagnanost prejemnikov, vključno z njihovimi (pogosto še šolajočimi) mladimi nasledniki, za okrepitev izmenjave informacij, nadgradnje elektronskega poslovanja ipd. Možnosti je veliko, od vzpostavitve izmenjave informacij o dobrih praksah, izobraževanju, tržnih pristopih ipd. do programov za načrtovanje gospodarjenja. Na tem področju lahko zlasti LAS naredijo veliko.
- Zaradi gospodarske krize so padle cene določene opreme in storitev, stalno pa padajo cene programske opreme, zato so marsikdaj ob izvedbi cene nižje od v vlogi napovedanih stroškov. Upravičencem bi zelo koristilo, če bi uvedli mehanizem, s katerim bi lahko razliko porabili za manjše naložbe, ki bi dodatno podprle osnovno naložbo (npr. v dodatno računalniško opremo, opremo za meritve ...), seveda ob odobritvi Ministrstva oziroma ARSKTRP. Običajno od razpisa do dejanske izvedbe del mine pol leta do leto, v tem času pa tudi upravičenec dodobra spozna, kaj bo še treba postoriti ali izboljšati, da bo naložba zaživela. Zgled sta lahko programa LIFE+ in 7. To sta okvirna raziskovalna programa, ki sta prejemnikom omogočila nakup boljše ali obsežnejše računalniške opreme, s katero so še izboljšali rezultate. Ker je tak mehanizem v drugi polovici izvajanja programa težko vpeljati, lahko to priporočilo velja za naslednje programsko obdobje.
- Zaradi gospodarske krize bodo prejemniki verjetno manj potovali sami in se izobraževali z ogledom praks »v živo«, ampak se bodo bolj usmerili v iskanje informacij prek spleta in družbenih omrežij. Tak pristop ne more v celoti nadomestiti praktičnih izkušenj, zato je smiselno spodbujati in podpirati praktično izobraževanje z ekskurzijami in potovanji – tako z izobraževanjem v okviru ukrepa 111 kot s spodbujanjem skupin proizvajalcev v okviru ukrepa 133, da bi v promocijo vključili tudi praktične ogleds primerov dobre prakse.

6.2 Sprotno vrednotenje 2013

Sprotno vrednotenje izvajanja Programa razvoja podeželja 2007–2013 je v letu 2013 temeljilo na izkušnjah z vmesnim in sprotim vrednotenjem iz predhodnih let in potrebah po vrednotenju konkretnih vsebin.

Usmerjevalna skupina za sprotno in vmesno vrednotenje PRP 2007–2013 ter strateško spremljanje NSN 2007–2013 je določila, da se sprotno vrednotenje osredotoči na:

- Uspešnost in učinkovitost izvajanja PRP 2007–2013 v odvisnosti s kakovostjo storitev svetovanja in informiranja javne kmetijske svetovalne službe;
- Podrobnejšo analizo FADN standardnih rezultatov prejemnikov sredstev (112, 113, 121, 123);
- Metodologijo samovrednotenja lokalnih akcijskih skupin o izvajanju lokalnih razvojnih strategij (LRS).

6.2.1 Izvajanje PRP 2007–2013 v odvisnosti od kakovosti storitev javne službe kmetijskega svetovanja

Vrednotenje kakovosti storitev svetovanja in informiranja javne službe kmetijskega svetovanja (v nadaljnjem besedilu: JSKS) za ukrepe za razvoj podeželja je bilo opravljeno z namenom, da bi ocenili, kako je JSKS prispevala k izvajanju programa ter ali bi se lahko podpora še izboljšala, saj JSKS z usposabljanji lahko vpliva na osveščenost kmetov, njihovo znanje in veščine. Posebno pozornost je bila posvečena tudi razlogom za stopnjo napake, ki se pojavlja ob izvajanju PRP 2007–2013, predvsem pri kmetijsko-okoljskih plačilih, saj naj bi bil eden od razlogov za visoko stopnjo napake v Sloveniji slaba izobraženost oz. osveščenost kmetov o obveznostih KOP. Narejen je bil pregled dejavnosti izobraževanj, usposabljanj, svetovanja, informiranja JSKS, ki prispevajo k izvajanju PRP 2007–2013, storitev v več Kmetijsko gozdarskih zavodih, opravljeni so bili pogovori s predstavniki Kmetijsko gozdarske zbornice

Slovenije (v nadaljnjem besedilu: KGZS) in predstavniki nekaterih Kmetijsko gozdarskih zavodov ter izvedena spletna anketa med kmeti in kmetijskimi svetovalci, da bi tako izkušnje, potrebe in želje kmetov primerjali z izkušnjami kmetijskih svetovalcev.

Zaključki:

Javna služba kmetijskega svetovanja z dolgoletno tradicijo je pomemben člen razvoja kmetijstva in podeželja v Sloveniji, vendar je zadnje čase opazno zaostajanje za sodobnimi trendi. Enako velja tudi za raziskovalno dejavnost, ki naj bi bila podpora uvajanja najnovejših dognanj na tem področju in posledično so kmetijski svetovalci omejeni glede virov najnovejšega znanja. Delno je lahko vzrok za zaostanek tudi kompleksno delovanje znotraj zborničnega sistema, ki na zunaj deluje nepregledno. Kmetje, uporabniki storitev se po drugi plati vse bolj segmentirajo in organizirajo, aktivni kmetje iščejo informacije samostojno tako doma kot v tujini in vedno več je možnosti tudi za zasebna svetovalna podjetja.

Treba je opozoriti, da s krčitvijo (zmanjševanjem) sredstev za režijske stroške na JSKS že prihaja do združevanj in prostorskega koncentriranja izobraževanj, kar lahko privede do zmanjšanja dostopnosti usposabljanj, še posebej v primerih večjih oddaljenosti prejemnikov. Zaradi zmanjšane kritja potnih stroškov svetovalcem se zmanjšuje tudi možnost oziroma pogostnost obiskov in svetovanja na terenu; optimizacije terenskega dela so seveda možne, a le do določene meje. Skrčila so se tudi sredstva za izobraževanje kmetijskih svetovalcev, kar povzroča ravno nasprotni učinek, kot bi si ga želeli, zato bi bilo smiselno v prihodnjem programskem obdobju poskrbeti tudi za izobraževanja kmetijskih svetovalcev. Vsesplošna krčitev stroškov (režijski stroški, omejevanje zaposlovanja) lahko samo še poveča zaostajanje JSKS za trenutnimi trendi v kmetijstvu na evropski ravni, posledično pa tudi zaostajanje celotnega kmetijskega sektorja, pa tudi raziskav v kmetijstvu. Pomembna posledica krčitve sredstev je potencialna zmanjšana dostopnost informacij in storitev JSKS za najbolj ranljive skupine kmetov (starejše, brez lastnega prevoza, s skromnimi dohodki).

Uporabniki storitev JSKS so vedno bolj razslojeni in raznoliki in njihova pričakovanja o storitvah JSKS so vedno večja, saj so tudi njihove zaveze, obveznosti in odgovornosti vedno večje, tako da v prihodnosti lahko pride do zahtev za odškodnine oziroma povračilo škode zaradi slabega ali napačnega nasveta. Dejstvo je, da kmetje JSKS vidijo kot vedno bolj administratorsko organizacijo in vedno manj strokovno.

JSKS ima velike možnosti za izboljšanje delovanja na področju obveščanja, uporabe novih komunikacijskih tehnologij in prilagajanja vsebin potrebam in željam kmetovalcev. Mreža svetovalcev zelo dobro pozna stanje na terenu, tako da lahko hitro zberejo informacije in obvestijo uporabnike.

Poleg JSKS pomembno vlogo pri informiranju in izvajanju PRP 2014–2020 igra ARSKTRP; obe instituciji delujeta povezano in usklajeno ter skladno z izhodišči Ministrstva. Sodelovanje med JSKS in ARSKTRP je zlasti pomembno zaradi zmanjševanja števila kršitev in s tem stopnje napake pri izvajanju PRP 2007–2013, saj JSKS izvaja usposabljanja prejemnikov sredstev, jih osvešča in obvešča, ARSKTRP pa kontrolira, kako prejemniki izvajajo ukrepe, v katere so vstopili.

Priporočila:

Delovanje JSKS je že dalj časa usmerjeno v administrativno pomoč kmetom pri pripravi vlog in vsebinskemu izobraževanju, kar zagotovo pripomore k večjemu vključevanju v ukrepe PRP 2007–2013. Da bi zmanjšali stopnjo napake in obenem krepili konkurenčnost slovenskega kmetijstva ter njegove "javne funkcije" oziroma večnamenske vloge na podeželju (nanaša se na vzdrževanje kulturne krajine, ohranjanje biotske raznovrstnosti, varovanje voda in tal,...), je treba delovanje JSKS nadgraditi s sistematičnim individualnim svetovanjem za uporabo znanja in usposabljanj v praksi.

Zakon o kmetijstvu glede javnih služb na področju kmetijstva določa, da se obveznosti posamezne javne službe lahko podrobneje uredijo s predpisom vlade ali s koncesijskim aktom. To daje možnost, da lahko pride do podelitve koncesij za javno službo kmetijskega svetovanja, pri tem pa lahko pride do uvedbe mešanega sistema svetovanja, kjer bi lahko bili aktivni tudi zasebniki oziroma zasebna podjetja. V tem primeru je treba zagotoviti zelo jasne koncesijske pogodbe z jasno opredeljenim javnim interesom, obveznostmi in cenami ter vpeljati sistem certificiranja svetovalcev. Glede na izkušnje iz tujine (EU,

projekti različnih donatorskih organizacij v deželah v razvoju) in sposobnost zasebne pobude glede na število in raznolikost uporabnikov storitev, je smiselno vodilno vlogo še vedno nameniti sedanji JSKS.

Podoba JSKS v očeh kmetov je zelo raznolika in so do službe precej kritični zaradi različne kakovosti storitev in odnosa med različnimi svetovalci. JSKS bi morala zato zgraditi notranje standarde in sistem spodbujanja proaktivnosti svojih svetovalcev ter izločanja oziroma prerazporejanja tistih, ki jim tak sistem delovanja ne ustreza. Smiselno je tudi razmisliti o reorganizaciji in razdelitvi na administrativni del in administrativno osebje, ki bi kmetom predvsem pomagalo pri tehničnih zahtevah ukrepov PRP, kot so npr. evidence, poročila ipd., ter terenske svetovalce, ki bi se ukvarjali predvsem s strokovnimi novostmi, izobraževanjem in informiranjem ter z osebnim svetovanjem na terenu. Tako bi tudi lažje vpeljali sodobne komunikacijske tehnologije, spletna orodja in uporabo drugih tehničnih novosti, ki olajšajo komunikacijo, obveščanje, vodenje evidenc in poročanje. Kmete naj se spodbudi k usmerjenemu, načrtovanemu sodelovanju z JSKS, kar bo tako kmetom kot svetovalcem olajšalo delo.

Centri posameznih Kmetijsko svetovalnih zavodov lahko postanejo demonstracijski centri oziroma centri znanja, kjer se bodo pri praktičnih prikazih in poskusih srečevali tako stroka kot uporabniki-kmetje. Centri so vedno dobro prepoznavni in so lahko osnova delovanja inovacijskih partnerstev v novem programskem obdobju.

Z vidika učinkovite porabe javnih sredstev bi bilo koristno, da JSKS vpelje sistem spremljanja učinkov izobraževanj in svetovanja na terenu, na ravni posameznega kmeta oziroma prejemnika sredstev. Vzpostavitev spremljanja učinkov je sicer (zelo) zahtevna naloga, vendar je izvedljiva v sodelovanju ARSKTRP, ki spremlja izvajanje ukrepov razvoja podeželja. Sistem ne bi smel predstavljati dodatnega administrativnega bremena, po našem mnenju je dovolj postaviti okvir informacij, ki so pomembne za spremljanje (npr. glede veščin, glede uporabe panožnih novosti, glede urejenosti kmetije). Z enotnim sistemom in pristopom bi bilo mogoče podatke hitro zbrati ob rednem terenskem delu, omogočeno bi bilo tudi združevanje (agregiranje) podatkov. Predlagamo, da se za vsako izobraževanje pripravi preprost opomnik osnovnih informacij za udeležence, predvsem vidike izboljšanja kmetovanja in spremljevalnih praks, za vsakega kmeta naj se vodi evidenca izobraževanj. V času kampanje se nato preveri stanje oziroma napredek kmetijskega gospodarstva v primerjavi s preteklim letom oziroma pred investicijo. Ob tem naj se zagotovi objavljanje in promocija rezultatov analize tako zbranih podatkov, ter spodbudi kmete k odzivu in lastnim predlogom za izboljšanje spremljanja učinkov.

JSKS naj skupaj z ARSKTRP in MKO usklajeno načrtuje aktivnosti informiranja, zlasti obveščanje po elektronski pošti, opozarjanje, uporabo opomnikov, izvajanje praktičnih prikazov (treningov) izpolnjevanja obrazcev in podobno, da ne bo prišlo do podvajanja aktivnosti. Na ta način bo lahko zagotovljen tudi povratni pretok informacij, ki bo omogočal prilagajanje izvajanja aktivnosti izkušnjam na terenu.

MKO kot nosilec politike razvoja podeželja lahko z jasno določenimi pogoji za izvajanje ukrepov ter obveznostmi upravičencev usmerja delovanje javne službe kmetijskega svetovanja. Učinkovita podpora kmetom pri pripravi vlog za pristop k ukrepom za razvoj podeželja je ključna za zadovoljstvo upravičencev in s tem doseganje ciljev programa razvoja podeželja.

6.2.2 Analiza FADN standardnih rezultatov prejemnikov sredstev PRP 2007–2013

Vrednotenje naj bi prikazalo, kakšni so profili prejemnikov sredstev PRP 2007–2013 (prejemniki sredstev iz ukrepov 112, 113, 121, 123). Preučena je bila tudi možnost primerjave rezultatov med kmetijami, ki so vključene v EU vzorec FADN kmetij (»vzorčniki«) in med kmetijami, ki so v okviru PRP 2007–2013 obvezane voditi FADN knjigovodstvo (»obvezniki«). Pregledani so bili podatki »obveznikov« - prejemnikov sredstev PRP 2007–2013, ki so poročali po sistemu FADN po posameznih tipih kmetijstva (sektorjih) za izbranih 16 ključnih spremenljivk FADN. Za vsakega obveznika je bil določen tip kmetijstva in narejena primerjava osnovnih podatkov obveznikov po posameznem sektorju, zbranih s FADN računovodstvom. Pri tem so bile uporabljene osnovne informacije iz razpisov ukrepov, v katere so bili

vključeni obravnavani obvezniki. Podatki kmetij, ki so v okviru PRP 2007–2013 obvezane voditi FADN knjigovodstvo (»obvezniki«), so bili primerjani s podatki rezultatov med kmetijami, ki so vključene v EU vzorec FADN kmetij (»vzorčniki«), poiskane možne korelacije ter opredelitve morebitnih vzrokov zanje.

Zaključki:

V obdobju PRP 2007–2013 je bilo zbranih veliko podatkov prejemnikov sredstev določenih ukrepov prve osi. Podatki tvorijo eno od podlag za analize stanja v kmetijstvu in predvsem pri prejemnikih sredstev PRP 2007–2013. Ker se je sistem FADN v Sloveniji večkrat spreminjal, podatki za enkrat ne omogočajo časovne analize vplivov vključenosti prejemnikov v PRP 2007–2013. Glede na to, da je sedaj sistem FADN ustaljen, bo omogočal časovne analize vplivov sredstev Programa razvoja podeželja na razvoj in delovanje kmetijskih gospodarstev in tako olajšal načrtovanje kmetijske politike.

Spreminjanje sistema FADN je privedlo tudi do nepoznavanja, to pa se odraža v težavah pri pridobivanju vzorčnikov. Ankete prejemnikov sredstev pri prejšnjih nalogah sprotne vrednotenja so pokazale, da so nosilci kmetijskih gospodarstev mnenja, da je pri poročanju preveč administracije, da pa so pripravljeni sami poročati in se izobraževati za to. Novo programsko obdobje predstavlja priložnost za preново pristopa do nosilcev kmetijskih gospodarstev in uporabe FADN. Večja uporaba FADN bo zagotovo pripomogla k njegovi prepoznavnosti, večji pripravljenosti za sodelovanje in novim načinom uporabe. Pri načrtovanju uporabe FADN pa se je treba zavedati tudi tega, da gre za knjigovodstvo na kmetiji, ki ne zajema morebitnih drugih dejavnosti in njihovih prihodkov.

Zaradi medsebojne povezanosti podatkov v sistemu FADN je kakovost podatkov zelo pomembna. Pri tem pomembno vlogo igra tako izobraženost vključenih nosilcev kmetijskih gospodarstev kot usposobljenost računovodskih pisarn in primerna računalniška podpora. Za zagotavljanje kakovosti podatkov je zato treba zagotoviti primerno začetno izobraževanje tako za vzorčnike kot za obveznike.

Na podlagi pregleda podatkov obveznikov za eno samo leto je težko pripraviti natančnejše zaključke o izvajanju PRP 2007–2013 in njegovem vplivu na posamezne sektorje. To bi bilo mogoče s pregledom časovnih trendov FADN posameznih prejemnikov, ki jih je možno nato agregirati na raven tipa kmetijstva in na raven vseh obveznikov. Takšne analize bo možno izvesti v prihodnje, ko bo enoten sistem zajema podatkov FADN v uporabi dlje časa, in jih nato uporabiti za načrtovanje kmetijske politike.

Analiza obveznikov je pokazala nekaj zanimivih ugotovitev na skupni ravni. Na podlagi rezultatov analize lahko sklepamo, da so pri tistih tipih kmetovanja, ki imajo dolgoročnejši način dela (npr. trajni nasadi, živinoreja), kapitalska sredstva manj pomembna za dobičkonosnost kot za kmetijsko proizvodnjo. To je logično, saj npr. povečanje opreme pri mlečni živinoreji ne more povečati količine mleka, ki ga proizvede posamezna krava molznica, poveča lahko učinkovitost molže, kar pa je zelo majhen del, in prihrani čas. Podobno je v sadjarstvu, kjer oprema lahko le v manjši meri doprinese k povečanju rodnosti sadnega drevja, lahko pa kmetu prihrani veliko časa. Pri poljščinah pa je obratno, boljša oprema lahko izboljša setev in žetev in tako ne le skrajša čas, ampak tudi poveča pridelek.

Analiza obveznikov po posameznih sektorjih je prinesla naslednje zaključke:

- Obvezniki, ki se ukvarjajo s pridelavo poljščin, imajo relativno višjo bruto in neto dodano vrednost na PDM, relativno manjšo proizvodnjo, a gre tudi za delovno in investicijsko manj intenziven tip kmetijstva. Prejemajo relativno visoke zneske subvencij, a so kot kaže tudi manj zadolženi, vendar iz tega ne moremo sklepati o njihovi kreditni sposobnosti in morebitni odvisnosti od subvencij.
- Obvezniki, ki se ukvarjajo z vrtnarstvom, prejemajo manj subvencij in so manj zadolženi. Imajo relativno visoke prihodke, a tudi stroške in amortizacijo. Manj dela lahko opravijo v družinskem krogu, zato imajo veliko najete delovne sile, ki predstavlja znaten strošek in obveznost.
- Pri obveznikih vinogradnikih in obvezniki, ki se ukvarjajo s trajnimi nasadi, so kljub manjšim površinam dohodki iz vinogradništva oz. trajnih nasadov dovolj veliki, da je z njimi mogoče pokriti večino stroškov in vzdrževati delovanje kmetijskega gospodarstva, torej niso odvisni od subvencij. Bruto in neto dodana vrednost kmetije obveznikov teh obveznikov je visoka, prav tako pa dohodek kmečke družine, in to kljub potrebam po najeti delovni sili.
- Med obvezniki, ki se ukvarjajo s trajnimi nasadi je bilo zelo malo mladih prevzemnikov, vendar je lahko za to več razlogov, od neugodne starostne strukture kmetov v tem sektorju, do večjega zanimanja

mladih kmetov za druge tipe kmetijstva in posledičnega prestrukturiranja, vendar bi bilo za natančnejše ugotovitve treba analizirati podatke za celoten sektor.

- Ekonomski in drugi kazalniki so pri obveznikih, ki se ukvarjajo z mlečno živinorejo, ugodni. Kot kaže, so bili ukrepi PRP 2007–2013 nesorazmerno ugodni za ta tip kmetijstva, kar je smiselno z vidika krepitve tipa kmetijstva, ki glede na ekonomske in druge spremenljivke FADN kaže stabilnost in zadovoljivo razmerje med prihodki in stroški. Gre za investicijsko zahteven tip proizvodnje, kar se odraža v visokih osnovnih sredstvih in amortizaciji, ki je dokaj vezan na subvencije.
- Pri obveznikih, ki se ukvarjajo s pašno živinorejo, so ekonomski kazalniki manj ugodni. Zadolženost in vezanost na subvencije je pri obveznikih s tem tipom proizvodnje nižja, vendar je razmerje med skupnimi prihodki in vložki neugodno, kar lahko pomeni dolgotrajnejša vlaganja brez večjih prihodkov. To je lahko dolgoročno problematično z vidika velike vključenosti mladih kmetov: glede na nizko delovno intenzivnost se poleg pašne živinoreje lahko ukvarjajo tudi z drugimi dejavnostmi in obstaja tveganje, da bodo s prihodki iz teh dejavnosti krili stroške pašne živinoreje, ne da bi se jim ti povrnil, ter tako vzdrževali status quo, dokler bodo zmogli.
- Pri obveznikih, ki se ukvarjajo z rejo prašičev ali perutnine, so ekonomski kazalniki zelo ugodni, vendar so ti obvezniki tudi daleč najbolj zadolženi in najbolj vezani na subvencije, kar dolgoročno predstavlja tveganje, npr. v primeru nezmožnosti odplačevanja dolgov.
- Razpršenost dejavnosti na mešanih kmetijah sicer lahko zmanjša učinkovitost določenega tipa proizvodnje, a hkrati omogoča prilagodljivost razmeram na trgu in manjšo odvisnost od vremenskih razmer. Obvezniki z mešano proizvodnjo dosegajo dobre rezultate ekonomskih spremenljivk in imajo zelo ugodno razmerje med prihodki in stroški, poleg tega so tudi manj zadolženi in manj odvisni od subvencij, kot je povprečje vseh obveznikov.

Primerjava obveznikov in vzorčnikov je pokazala na verjeten vpliv vključenosti v ukrepe PRP 2007–2013 na uporabo osnovnih sredstev, generiranje neto dohodkov in doseganje dodane vrednosti. Pri interpretaciji rezultatov pa je treba biti previden zaradi metodoloških zadržkov – nesorazmernosti uteži posameznih nizov podatkov v vzorcu FADN ter zaradi »pristranskosti« obveznikov, saj razpisni pogoji posameznih ukrepov sredstva usmerjajo k določenim ciljnim skupinam.

Priporočila:

Sedanje programsko obdobje PRP 2007–2013 se zaključuje. Da bi lahko spremljali in analizirali vpliv vključenosti v Program razvoja podeželja na razvoj in delovanje kmetijskih gospodarstev, je smiselno tudi v naslednjem programskem obdobju, torej v PRP 2014–2020 prejemnike sredstev ukrepov, namenjenih konkurenčnosti, zavezati k poročanju s sistemom FADN računovodstva. Ker je sistem FADN sedaj ustaljen, bi to omogočilo primerjavo razvoja posameznih vključenih kmetijskih gospodarstev in vpogled v trende v posameznih sektorjih. Da bi zagotovili kakovostne in smiselne podatke, ki bodo zajeli vsa prejeta sredstva in učinek njihove porabe, je smiselno že pred začetkom izvajanja novega PRP 2014–2020 določiti, kdaj in kako naj prejemniki sredstev – torej obvezniki – poročajo. Za ključne ukrepe bi bilo smiselno, da FADN uporabljajo že vsi upravičenci, ki se prijavljajo na razpise ključnih ukrepov, vendar je natančnejši način uporabe FADN smiselno določiti skupaj z nosilci posameznih ukrepov pred začetkom izvajanja novega PRP oziroma vsaj pred začetkom izvajanja razpisov, da bi v podatkih FADN zajeli vse tiste parametre, ki so pomembni z vidika načrtovanja politike razvoja podeželja.

Za kakovostno spremljanje FADN je treba zagotoviti tehnično podporo ter sistem zajema podatkov, ki bo relativno stalen in ki bi omogočal primerjavo med načrtovanim stanjem tako na ravni posameznika kot na ravni programa in v določenem časovnem obdobju. Računovodske pisarne že delujejo, smiselno pa je zagotoviti tudi dostopne in enostavne računalniške programe, da lahko FADN pričnejo nosilci kmetijskih gospodarstev sami uporabljati, in primerno izobraževanje tako za vzorčnike kot za obveznike, računovodske pisarne in javno službo kmetijskega svetovanja. Da bodo rezultati obveznikov kakovostni, jim je treba tudi zagotoviti podporo in občasno kontrolo rezultatov.

Primerjava vzorčnikov in obveznikov je pokazala tudi možnost, da obvezniki predstavljajo nereprezentativno skupino, ki je verjetno bolj podjetna od povprečja v slovenskem kmetijstvu. Zato je pri izvajanju ukrepov PRP 2007–2013 in oblikovanju ukrepov v prihodnje treba razmisliti, kako doseči manj podjetne, a sposobne nosilce kmetijskih gospodarstev, in kako lahko sodelovanje v PRP 2007–2013 pripomore k njihovi učinkovitosti.

Analiza obveznikov in primerjava obveznikov z vzorčniki je tokrat temeljila na naboru spremenljivk FADN, izbranih glede na namen naloge. V prihodnje je smiselno oblikovati nabor spremenljivk, ki jih je potrebno spremljati, da bi zbrali podatke o učinkih politike razvoja podeželja, in vsaj pri obveznikih v s FADN povezljivi bazi podatkov spremljati še druge dejavnike, ki lahko vplivajo na vrednosti spremenljivk v FADN (npr. starost, stopnja izobrazbe, izobrazba družinskih članov, oddaljenost od urbanih središč, druge dejavnosti na kmetiji,...). Rezultate je smiselno spremljati vsaj vsaki dve leti, da bi lahko pravočasno prilagodili izvajanje ukrepov PRP 2014–2020 in nadgrajevali sistem spremljanja.

Ena od prihodnjih možnosti uporabe podatkov FADN za spremljanje izvajanja PRP 2007–2013, pa tudi prihodnjega PRP je, da se v obrazcih vlog ključnih ukrepov, kot so ukrepi 112, 113, 121 in 123 upravičence zaveže k oceni vrednosti parametrov FADN, ki bi jih po njihovem mnenju dosegli brez prejetja sredstev, za katera so zaprosili. Za napoved se izbere tiste parametre (npr. vložek dela in vložek neplačanega dela, vrednost proizvodnje in stroške, amortizacijo, neto dodano vrednost, dohodek kmečke družine,...), ki so pomembni za OU. Tako napoved bi bilo relativno enostavno podati v okviru priprave poslovnega načrta. S takim pristopom naredimo umetno kontrolno skupino: napovedane vrednosti nam služijo kot kontrolna skupina, ki jo primerjamo z doseženimi vrednostmi ob koncu poročanja, ter s statističnimi metodami (t-test) preverimo, ali je prišlo do statistično značilnih razlik. V primeru, da so vrednosti ekonomskih parametrov po prejemanju sredstev nižje ali enake napovedanim vrednostim brez prejemanja sredstev, je treba preveriti morebitne negativne vplive drugih dejavnikov, saj je možno, da imajo ukrepi PRP pozitiven vpliv, a se njihov prispevek izniči zaradi negativnih vplivov okolja. S takim pristopom sicer ne moremo zanesljivo spremljati dolgoročnih vplivov, vendar lahko spremljamo vsaj rezultate obveznikov in na podlagi tega kvalitativno ali kvantitativno (ob upoštevanju vseh možnosti napake in drugih tveganj) ovrednotimo možne kratkoročne vplive izvajanja PRP.

FADN bi lahko uporabljali za več analiz, če bi bili podatki lahko povezljivi z ostalimi bazami podatkov, ki jih imata ARSKTRP ter MKO. Ministrstvo in Agencija naj zato pri oblikovanju in urejanju baz podatkov prednostno poskrbi tudi za povezljivost podatkov preko različnih identifikacijskih števil, evidentiranih po enotnem sistemu za vse ukrepe. Enoten sistem pomeni, da bi šlo tako v bazah prejemnikov sredstev PRP kot v Registru kmetijskih gospodarstev, bazah prejemnikov plačil iz I. stebra Skupne kmetijske politike in podobno za:

- uporabo enotnih identifikacijskih števil (npr. KMG_MID), zapisanih na enak način,
- enoten način beleženja imen in priimkov prejemnikov sredstev,
- enoten način beleženja naslovov kmetijskih gospodarstev,
- enotno beleženje ekonomskih podatkov,
- enotno beleženje strukturnih podatkov.

Analiza obveznikov po posameznih sektorjih je prinesla naslednja priporočila:

- Glede na relativno nizko proizvodnjo obveznikov, ki se ukvarjajo s pridelavo poljščin, je smiselno, da se v prihodnje pri tem sektorju spodbuja predvsem naložbe za povečanje učinkovitosti in zmanjšanje stroškov. Zanimivo bi bilo analizirati vpliv razpršenosti zemljišč na stroške, za kar pa je potrebna natančnejša raziskava z uporabo podatkov o GERK-ih obveznikov.
- Glede na velik del stroškov, povezanih z najemom delovne sile, amortizacijo in nakupom semen in sadik je v prihodnje pri v sektorju vrtnarstva smiselno spodbujati predvsem naložbe za manjšo odvisnost od najete delovne sile, torej v ureditev rastlinjakov in avtomatizacijo. Obenem je smiselno spodbujati inovacije na tem področju, saj je v vrtnarstvu velika možnost povečanja proizvodnje z inovativnimi pristopi. Pomemben dejavnik bo zagotavljanje stabilnega finančnega toka, za kar pa so namenjeni drugi finančni instrumenti.
- Pri vinogradništvu in obveznikih, ki se ukvarjajo s trajnimi nasadi, gre za sektor, ki je tesno povezan s predelavo, zato je v prihodnje smiselno še naprej zagotavljati možnost povezovanja pridelave in predelave ter pridobivanja sredstev za obe dejavnosti.
- V primeru, da pregled sektorja trajnih nasadov pokaže, da gre za sektor z višjo povprečno starostjo nosilcev kmetijskega gospodarstva, je smiselno posebej podpreti mlade prevzemnike, ki se ukvarjajo s trajnimi nasadi.
- Smiselno je analizirati, ali je v sektorju mleka, pašne živine in reje prašičev ter perutnine šibka povezava s predelavo na kmetiji posledica pomanjkanja interesa, sredstev za investicije ali predvsem

specializacije in šibke konkurenčnosti manjših proizvajalcev. Rezultati so lahko podlaga za odločitve o povezanosti financiranja pridelave in predelave.

- Smiselno je analizirati, v kolikšni meri se nosilci kmetijskih gospodarstev, pri katerih kot tip proizvodnje prevladuje pašna živina, ukvarjajo še z drugimi dejavnostmi in ali se z njimi ukvarjajo zaradi nujnosti dodatnih prihodkov ali pa zaradi manjše zainteresiranosti za čisto kmetovanje. Predvsem je treba pri načrtovanju ukrepov biti pozoren na odločitve mladih prevzemnikov kmetij in primernost njihovega poslovnega načrta.
- Rejo prašičev in perutnine je smiselno še naprej podpirati, vendar je pri tem smiselno vlagati tudi v inovacije, da bi tako zmanjšali stroške, povečali učinkovitost in pomagali zmanjšati odvisnost od posojil in subvencij.
- Mešan tip proizvodnje je lahko pomemben dejavnik stabilnosti kmetijstva v trenutnih negotovih tržnih razmerah in ob tveganju, ki ga prinašajo podnebne spremembe, zato ga je smiselno še naprej spodbujati, tudi zato, ker je pomemben dejavnik pestrosti slovenskega podeželja in multifunkcijske vloge kmetijstva.

6.2.3 Metodologija samovrednotenja Lokalnih akcijskih skupin o izvajanju Lokalnih razvojnih strategij

Samovrednotenje je oblika vrednotenja, ki ga izvaja sama organizacija - nosilka programa ali pa deležniki, vključeni v izvajanje programa. Pregledano je bilo, kako LAS spremljajo prispevek izbranih projektov k ciljem Lokalne razvojne strategije (v nadaljnjem besedilu: LRS) ter kazalnike LAS za spremljanje izvajanja LRS. Podrobneje so bili pregledani kazalniki sedmih LRS, ki so bili izbrani na podlagi raznolikosti LRS. Nato so bile pregledane dosedanje prakse vrednotenja in samovrednotenja LAS v tujini in predlagani načini samovrednotenja LAS. Predlog vključuje tudi vprašalnik za samovrednotenje.

Vsaka od 33 LAS v Sloveniji naj bi s samovrednotenjem spremljala uspešnost izvajanja LRS, predlog pristopa pa je podan v Smernicah in priporočilih za izvajanje pristopa LEADER v Republiki Sloveniji v programskem obdobju 2007–2013, ki jih je objavilo MKO. Za spremljanje doseganja ciljev LRS so LAS v samih LRS opredelile kazalnike; pogosto so ti posredno vključeni v opisih načrtovanih rezultatov. Kazalniki za spremljanje doseganja ciljev LRS pogosto spremljajo le učinke (output), malo pa je takih, ki spremljajo rezultate izvajanja LRS in še manj takih, ki spremljajo vplive izvajanja LRS.

Priporočila:

Uporaba predlagane metodologije je smiselna v prihodnjem programskem obdobju, saj se sedanje programsko obdobje zaključuje. Najlažje bo, če se metodologijo samovrednotenja oziroma Načrte samovrednotenja vzpostavi hkrati s pripravo novih lokalnih strategij. Kljub temu bi bilo metodologijo koristno testirati tako, da se z njo opravi vrednotenje dosedanjega delovanja LAS in izvajanja LRS – tako bi LAS hkrati opravile naknadno (ex-post) vrednotenje svojega delovanja in izluščile izkušnje ter usmeritve za oblikovanje prihodnjih strategij oziroma programov delovanja.

Da bi lahko med seboj primerjali cilje, kazalnike in čim boljše ovrednotili njihov prispevek k PRP 2007–2013, bi bilo potrebno pripraviti tudi skupno metodologijo priprave LRS, ki bi vsebovala skupen okvir spremljanja izvedbe LRS. S skupnimi (predpisanimi) smernicami, na osnovi katerih se vrednoti tudi kakovost LRS pred njeno odobritvijo, bi zagotovili primerljivost samovrednotenja in uspešnosti izvajanja LRS in enostavno oceno prispevka LRS k ciljem Programa razvoja podeželja. Pri tem je predvsem pomembno, da je način priprave, pa tudi odobritve in kasneje vrednotenja LRS prilagojen lokalnemu okolju in njihovim potrebam ob upoštevanju potreb Ministrstva po primerljivosti in vrednotenju skupnih učinkov, o čemer se odloči Ministrstvo.

Pomembno je, da bodo LAS predlagano metodologijo privzele kot pomoč pri svojem delu, kot tudi delu Ministrstva, zato naj jo MKO predlaga LAS na način, ki bo poudaril prilagodljivost metodologije potrebam posamezne LAS in okolja, v katerem delujejo, ter uporabnost za LAS. Priporočamo, da se organizira delavnico za LAS, na kateri bi predstavili, uskladili in potrdili predlog metodologije in način samovrednotenja, ki bo uporaben tako za LAS kot za Ministrstvo. Na delavnici naj sodeluje tudi

ARSKTRP, saj so ugotovitve pomembne tudi za njeno delovanje na celotnem področju izvajanja Programa razvoja podeželja.

LAS so postale pomemben dejavnik razvoja podeželja, zato predvidevamo, da bodo deležniki radi sodelovali pri samovrednotenju. Zlasti ob prehodu v novo programsko obdobje lahko s takim participativnim pristopom, predvsem z njegovo kakovostno izvedbo, LAS dosežejo dodatno motivacijo deležnikov in povečajo svojo prepoznavnost in ugled. Pri tem bi jim pomagalo, če lahko LAS jasno pokažejo usmeritve in podporo Ministrstva, na primer s primeri dobre prakse ali organizacijo okrogle mize, na katero bi bili vabljeni deležniki LAS.

Samovrednotenje je proces, pomemben predvsem za člane LAS, da tako sproti spremljajo, kako dobro delujejo, kje so njihove šibke točke in kako lahko izboljšajo izvajanje LRS. Koristno bi bilo, da zaključke samovrednotenja LAS posredujejo Ministrstvu, ki naj jih pregleda in skupne ugotovitve objavi oziroma posreduje vsem LAS; to lahko postane ena od nalog Mreže za podeželje. Tako se bodo lahko primerjali med seboj tako po doseganju ciljev, kot po pristopu k izvajanju LRS in samovrednotenja. Uporaba predlaganih kazalnikov bi omogočila tudi primerljivost LAS med seboj, seveda pa jih bo potrebno prilagoditi zahtevam in možnostim LAS v novem programskem obdobju. Seznam kazalnikov se lahko participativno dopolnjuje (tudi s pomočjo Mreže za podeželje, Ministrstva, Društva za razvoj podeželja in podobnih deležnikov), kar bi pripomoglo k dobri praksi in izboljšanju dela LAS.

Ključni zaključki:

V letih 2012 in 2013 so bila izvedena naslednja sprotna vrednotenja:

- *Geografski vidiki dosedanjega izvajanja PRP 2007–2013;*
- *Primerjava ukrepov PRP 2007–2013 in strukturne politike;*
- *Metodologija in izračun kazalnikov vpliva PRP 2007–2013;*
- *Metodologija in izračun kazalnika vpliva Kakovost življenj;*
- *Inovativnost ukrepov PRP;*
- *Uspešnost in učinkovitost izvajanja PRP 2007–2013 v odvisnosti s kakovostjo storitev svetovanja in informiranja javne kmetijske svetovalne službe;*
- *Podrobnejša analiza FADN standardnih rezultatov prejemnikov sredstev (112, 113, 121, 123);*
- *Metodologija samovrednotenja lokalnih akcijskih skupin o izvajanju lokalnih razvojnih strategij.*

7 SKLADNOST Z DRUGIMI EU POLITIKAMI IN DELOVANJE NACIONALNE MREŽE ZA PODEŽELJE

7.1 Skladnost in koordinacija z drugimi EU politikami, prioritetami in finančnimi instrumenti

PRP 2007–2013 je izdelan v skladu s Strateškimi smernicami Skupnosti, s čimer je zagotovljeno, da so prednostne naloge države članice skladne s prednostnimi nalogami Skupnosti, zlasti glede ciljev trajnostnega razvoja iz Göteborga in Lizbonske strategije za rast in delovna mesta ter Evropskega načrta za oživitev gospodarstva. Nacionalne prednostne naloge, ki so opredeljene v PRP 2007–2013, dopolnjujejo ostale nacionalne in lokalne ukrepe na področju razvoja podeželja.

Politika razvoja podeželja, ki jo uveljavlja PRP 2007–2013, v ciljnih in instrumentih dopolnjuje in nadgrajuje ukrepe 1. stebra Skupne kmetijske politike (v nadaljnjem besedilu: SKP), vendar se podpore PRP 2007–2013 tudi jasno ločijo od podpor dodeljenih v okviru 1. stebra.

Skladno s 5. členom Uredbe 1698/2005/ES MKO kot OU za EKSRP z rednimi formalnimi in neformalnimi stiki z organi upravljanja drugih operativnih programov zagotavlja, da so podpore iz PRP 2007–2013 razmejene in usklajene s podporami, ki se dodeljujejo iz drugih evropskih skladov, to je iz obeh strukturnih skladov (Evropskega sklada za regionalni razvoj in Evropskega socialnega sklada), Kohezijskega sklada in Evropskega sklada za ribištvo. Čeprav je razmejitev med skladi opredeljena na programski ravni, se ob pripravi kakršnihkoli nacionalnih predpisov opravi medresorsko usklajevanje, s čimer se zagotovi, da so tudi na izvedbeni ravni podpore posameznih skladov medsebojno razmejene. Ko gre za raven izvajanja programa pa se, skladno z Uredbo 1975/2006/ES, ki jo je z letom 2011 nadomestila Uredba 65/2011/EU, v okviru administrativnih pregledov vlog in zahtevkov preverja možnost nepravilnega dvojnega financiranja iz drugih shem Unije ali nacionalnih shem.

7.2 Uporaba tehnične pomoči

Tehnična pomoč zagotavlja podporo izvajanju PRP 2007–2013. V okviru tehnične pomoči se je financiralo različne študije in analize, spremljanje napredka programa, aktivnosti informiranja in obveščanja javnosti, kadrovska podpora za izvajanje aktivnosti ter zagotavljanje nadzora nad izvajanjem programa.

Od začetka izvajanja programa do konca leta 2012 je bilo kumulativno izplačanih 8.421.343,05 € (48,88 % razpoložljivih sredstev tehnične pomoči), od tega 2.009.441,08 € v letu 2012. Do konca leta 2013 je bilo kumulativno izplačanih 10.745.757,34 €, kar predstavlja 62,37 % razpoložljivih sredstev tehnične pomoči, od tega 2.324.414,29 € v letu 2013. Razpoložljiva sredstva so se s šesto spremembo PRP 2007–2013 zvišala iz 12.003.557 € na 17.230.224 €.

Aktivnosti tehnične pomoči so razdeljene na naslednje sklope:

1 - aktivnosti Mreže za podeželje z obveščanjem javnosti

OU je izvajal aktivnosti obveščanja in informiranja javnosti preko Nacionalne mreže za podeželje.

Za aktivnosti Mreže za podeželje skupaj z obveščanjem smo v letu 2012 porabili 169.181,88 € oziroma 8,42 %, v letu 2013 pa 104.434,39 € oziroma 4,49 % vseh sredstev tehnične pomoči. Podrobneje so aktivnosti mreže navedene v naslednjem poglavju.

2 - študije in vrednotenja

Študije in vrednotenja so za izvajanje programa zelo pomembne, saj usmerjajo izvajanje in opozarjajo na morebitne težave. Financirale so se raziskave, strokovne podlage in ocene, ki so jih izvedle izobraževalno-raziskovalne institucije.

S pomočjo sredstev EKSRP smo tako v letu 2012 izvedli oz. izplačali:

- Monitoring splošno razširjenih vrst ptic za določitev slovenskega indeksa ptic kmetijske krajine za leta 2010, 2011 in 2012 (Društvo za opazovanje in preučevanje ptic Slovenije);
- Vzpostavitev in izvajanje monitoringa izbranih ciljnih vrst metuljev v 2012 (Center za kartografijo favne in flore);
- Poročilo sprotnega vrednotenja PRP 2007–2013 v letu 2011 (Oikos, svetovanje za razvoj, d.o.o.);
- Izdelava novega modelnega izračuna za KOP podukrepe, 2. del (Institut für Landliche Strukturforshung in Kmetijski institut Slovenije);
- Dopolnitev dodatnega kriterija za določitev OMD "Kras kot kazalnik za OMD" (ZRC SAZU).

V letu 2012 smo izvedli javno naročilo za izbor izvajalca Predhodnega vrednotenja PRP 2014–2020 in Strateško presojo vplivov na okolje novega programa. Z izbranimi izvajalcema se je podpisalo pogodbi februarja 2013.

Za stroške izdelav različnih študij in vrednotenj smo v letu 2012 izplačali 406.982,15 € oziroma 20,38 % vseh sredstev tehnične pomoči v letu 2012.

S pomočjo sredstev EKSRP smo tako v letu 2013 izvedli oz. izplačali:

- Sprotno vrednotenje PRP 2007–2013 v letu 2013 (Oikos, svetovanje za razvoj, d.o.o.);
- Strokovne podlage za pripravo seznama avtohtonih in tradicionalnih pasem domačih živali v okviru Programa razvoja podeželja 2014–2020 (Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta);
- Monitoring splošno razširjenih vrst ptic za določitev slovenskega indeksa ptic kmetijske krajine za leto 2013 (Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije);
- Odkup in obdelava podatkov monitoringa izbranih ciljnih vrst metuljev za leto 2013 (Center za kartografijo favne in flore);
- Odkup in obdelava podatkov monitoringa populacij izbranih ciljnih vrst ptic za leto 2012 in 2013 (Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije);
- Izdelava predhodnega vrednotenja Programa razvoja podeželja Republike Slovenije za obdobje 2014–2020 (KPMG d.o.o.);
- Izdelava celovite presoje vplivov na okolje PRP 2014–2020 (Oikos, svetovanje za razvoj, d.o.o.).

Za izdelavo študij in vrednotenj smo v letu 2013 izplačali 339.537,83 € oziroma 14,61 % vseh sredstev tehnične pomoči v letu 2013.

3 - upravljanje programa

Na področju upravljanja programa tehnične pomoči v letu 2012 so bile izvedene naslednje aktivnosti, ki se nanašajo na:

- opravljena izvedeniška dela v postopkih reševanja pritožb upravičencev in kontrole upravičene dodelitve nepovratnih sredstev ter svetovanja pri vodenju postopkov javnih naročil;
- stroški z izvedbo sej organa upravljanja in nadzornega odbora;
- nakup delovne opreme za potrebe dela ARSKTRP in MKO.

Za tekoče upravljanje in izvajanje programa so preko projekta tehnične pomoči zaposleni tudi strokovni delavci. Na dan 31. 12. 2012 je bilo 63 zaposlenih na projektu tehnične pomoči, od tega na ARSKTRP 25 in na MKO 38.

Za aktivnosti upravljanja programa smo v letu 2012 porabili 1.433.277,05 € oziroma 71,33 % vseh sredstev tehnične pomoči..

Na področju upravljanja programa tehnične pomoči so bile v letu 2013 izvedene naslednje aktivnosti, ki se nanašajo na:

- opravljena izvedeniška dela v postopkih kontrole upravičene dodelitve nepovratnih sredstev;

- stroški z izvedbo sej OU, nadzornega odbora in začasnega usmerjevalnega odbora;
- stroški povezani s službenimi potmi (udeležbe na izobraževanju, konferencah, seminarjih, sejah ipd. vezani na izvajanje PRP 2007–2013 in pripravo PRP 2014–2020);
- nakup delovne opreme za potrebe dela ARSKTRP.

Za tekoče upravljanje in izvajanje programa so preko projekta tehnične pomoči zaposleni tudi strokovni delavci. Na dan 31. 12. 2013 je bilo 63 zaposlenih na projektu tehnične pomoči, od tega na ARSKTRP 25 in na MKO 38.

Za aktivnosti upravljanja programa smo v letu 2013 porabili 1.880.442,07 € oziroma 80,90 % vseh sredstev tehnične pomoči.

4 - informacijski sistemi

Na področju informacijskih sistemov so se financirali dostop do računalniških aplikacij, nakup programskih licenc ipd.

V letih 2012 in 2013 nismo imeli stroškov, povezanih z informacijskimi sistemi.

7.3 Delovanje Nacionalne mreže za podeželje

Nacionalna mreža za podeželje je v letu 2012 nadaljevala s spodbujanjem sodelovanja med posamezniki in organizacijami, ki sodelujejo pri razvoju podeželja. Na ta način smo zagotavljali ustrezno zastopanje interesov podeželja in pretok informacij. Izvajali smo aktivnosti za povezovanje deležnikov, ki si na različnih ravneh prizadevajo za razvoj slovenskega podeželja. Mreža je zlasti skrbela za informiranje deležnikov in zainteresirane javnosti. Zastopala pa je tudi interese članov in članic na mednarodni ravni.

Najpomembnejše izvedene aktivnosti v letu 2012 so bile:

- izdajanje obvestil mreže za podeželje PRePlet: z namenom informiranja vseh zainteresiranih o aktualnem dogajanju doma in v tujini s področja razvoja podeželja in s področja programa razvoja podeželja izdajamo tedenske elektronske novice PRePlet. Na podlagi pogodbe izvaja to storitev Društvo za razvoj slovenskega podeželja. V letu 2012 je društvo tako izdalo 52 števil PRePlet-a. Na dan 31. 12. 2011 je število naročnikov PRePleta znašalo 941, na dan 31. 12. 2012 pa 1.356, kar pomeni, da se je v letu 2012 na PRePlet naročilo nekaj več kot 400 novih naročnikov, oziroma da se je število naročnikov povečalo za kar 44 %,.
- izdajanje publikacij v povezavi s PRP 2007–2013: izdali in financirali smo več strokovnih publikacij, ki so namenjene zlasti kmetom za pomoč pri svojem delu. Izdali pa smo tudi poljudne publikacije, ki predstavljajo širši javnosti namen in dosežke dosedanjega izvajanja PRP 2007–2013. Strokovne publikacije so tako Smernice za strokovno utemeljeno gnojenje, Priročnik za izvajanje zahtev navzkrižne skladnosti za kmetijska gospodarstva, Tehnološka navodila za integrirano pridelavo poljščin, zelenjave, sadja in grozdja. Poljudne oz. informativne publikacije pa zajemajo: Podeželski parlamenti: približevanje participativni demokraciji, Gradimo vitalno podeželje - primeri dobrih praks PRP 2007–2013 in Napotki za izvajanje naložb na kmetiji. Vse publikacije so bile pripravljene v tesnem sodelovanju s strokovnjaki iz ARSKTRP, KGZS in nekaterimi drugimi nevladnim organizacijami.
- izvedba 2. podeželskega parlamenta na temo razprave o usmeritvah skupne kmetijske politike v obdobju 2014–2020. Prireditev smo organizirali v sodelovanju z Društvom za razvoj slovenskega podeželja 16. in 17. 10. 2012 v Zrečah. Z dogodkom sta organizatorja odprla možnosti za izmenjavo mnenj in najširšo presojo o ključnih usmeritvah, ki jih želimo uveljaviti v skupnem evropskem zakonodajnem okviru na področju razvoja podeželja v obdobju 2014–2020. Prisotnih je bilo preko 300 predstavnikov tako javnih kot tudi strokovnih institucij, civilne družbe ter podjetij..

Nacionalna Mreža za podeželje je v letu 2013 še naprej izvajala aktivnosti za informiranje deležnikov in zainteresirane javnosti o PRP 2007–2013 in o napredku pri pripravi PRP 2014–2020. Aktivnosti so bile usmerjene tudi v podporo spodbujanja sodelovanja med posamezniki in organizacijami, ki sodelujejo pri razvoju podeželja. Na ta način se je zagotavljalo ustrezno zastopanje interesov podeželja in pretok informacij.

Preko izvajanja aktivnosti se je zasledovalo naslednje cilje:

- zagotavljanje informacij o razvoju podeželja na državnem in meddržavnem nivoju;
- obveščanje o aktivnostih na področju razvojne politike podeželja;
- spodbujanje medobmočnega in meddržavnega sodelovanja, povezovanja in izmenjave dobrih praks;
- zagotavljanje povratnih informacij o uspešnosti izvajanja državnih razvojnih politik na posameznih območjih in na državnem nivoju;
- povečanje preglednosti ukrepov in realizacije zastavljene politike razvoja podeželja.

Najpomembnejše oziroma izpostavljene aktivnosti, ki so bile izvedene v letu 2013 so:

- podpora javni razpravi ob pripravi PRP 2014–2020;
Organizirana je bila prva javna razprava o osnutku PRP 2014–2020. Prav tako so bile z namenom predstavitve priprave PRP 2014–2020 organizirane razne delavnice z namenom vključevanja partnerjev in obveščanja javnosti o pripravi.
- samostojna spletna stran;
Z namenom nudenja aktualnih informacij in dostopa do dokumentov Programa razvoja podeželja je bila vzpostavljena samostojna spletna stran (<http://www.program-podezelja.si>), s čimer se je povečala dostopnost in preglednost informacij.
- serija LEADER oddaj »Projekt: na deželi«;
Kot rezultat sodelovanja med Mrežo, RTV Slovenija, ART 7 VIDEO in LAS je nastala serija osmih dokumentarnih oddaj z naslovom "Projekt: Na deželi" in podnaslovom "LEADER – skupaj razvijamo podeželje". S pomočjo oddaj, ki so se predvajala na RTV Slovenija je bila širša javnost obveščena o konkretnih projektih, ki so sofinancirani iz ukrepov LEADER preko MKO in EKSRP, lokalno prebivalstvo ter potencialni nosilci projektov (društva, zasebni sektor in javni zavodi) pa informirani o možnostih, ki jih nudijo ukrepi LEADER.

V letu 2013 je bila vzpostavljena samostojna spletna stran, s čimer se je pričelo spremljati tudi število obiska in katera področja obiskovalce najbolj zanima oziroma katera poglavja imajo največ ogledov. Povečalo se je tudi število članov Mreže, saj so bile aktivnosti usmerjene tudi v ozaveščanje o namenu Mreže, kar je javnost spodbudilo k članstvu oziroma prejetanju novic Mreže.

V dosedanjem obdobju od začetka izvajanja do konca leta 2012 je bilo za delovanje Mreže izplačanih 562.215,29 € oz. 61,2 % razpoložljivih sredstev, do konca leta 2013 pa 687.921,19 € oz. 74,9 % razpoložljivih sredstev.

Ključni zaključki:

PRP 2007–2013 v ciljih in instrumentih dopolnjuje in nadgrajuje ukrepe 1. stebra SKP, vendar se podpore tudi jasno ločijo od podpor dodeljenih v okviru 1. stebra.

Podpore iz PRP 2007–2013 razmejene in usklajene s podporami, ki se dodeljujejo iz drugih evropskih skladov.

Tehnična pomoč zagotavlja podporo izvajanju PRP 2007–2013.

V letu 2013 je bila vzpostavljena samostojna spletna stran in se je povečalo število članov Mreže za podeželje.

www.program-podezelja.si